Rijksdienst voor Ondernemend Nederland

RVO Monitor Wind op Land 2015

Derde editie, maart 2016

in opdracht van het Kernteam Wind op Land

Duurzaam, Agrarisch, Innovatief
en Internationaal ondernemen

Datum: maart 2016
Status: Definitief

Inhoud

Inleiding **3**

Totaaloverzicht, samenvatting en conclusies RVO **3**

Verantwoording **9**

Bijlagen **14**

Bijlage: Toelichting op provinciale overzichten 15

Bijlage: Toelichting bij het Afwegingskader 16

Bijlage: Het Spoorboekje Rijk-IPO/provincies 18

Bijlage: Provinciale overzichten 19

FLEVOLAND 20
GRONINGEN 25
ZUID-HOLLAND 30
NOORD-HOLLAND 37
ZEELAND 42
FRYSLÂN/FRIESLAND 45
NOORD-BRABANT 49
DRENTHE 54
GELDERLAND 58
LIMBURG 62
OVERIJSSEL 66
UTRECHT 70

Colofon **73**

Inleiding

De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) voert in opdracht van het Kernteam Wind op Land (kernteam) de Monitor Wind op Land uit. In dit kernteam zijn de volgende partijen vertegenwoordigd: het ministerie van Economische Zaken, het ministerie van Infrastructuur en Milieu, IPO/provincies, de Nederlandse Windenergie associatie NWEA, De Vereniging van Nederlandse Gemeenten VNG, Netbeheer Nederland, de verenigde Natuur- en Milieuorganisaties (Stichting Natuur & Milieu en provinciale natuur- en milieufederaties) en RVO.
Eenmaal per jaar rapporteert RVO aan het kernteam over de voortgang en knelpunten in de planning en realisatie van 6.000 MW windenergie op land in 2020. De opzet van deze monitor is daartoe vooraf afgestemd met het kernteam. Met betrekking tot deze doelstelling zijn begin 2013 afspraken gemaakt tussen Rijk en IPO/provincies[1], die bestuurlijk zijn uitgewerkt in de volgende drie prestatieafspraken:

Prestatieafspraak 1
De eerste prestatieafspraak is dat, iedere provincie, uiterlijk 30 juni 2014, voor haar deel van de 6.000 MW (provinciale taakstelling), de ruimte planologisch moet hebben vastgelegd in provinciale structuurvisies.

Prestatieafspraak 2
De tweede prestatieafspraak is dat, de provincies en het Rijk zich actief zullen inspannen om de initiatieven voor windenergie die bijdragen aan hun provinciale taakstelling, te ontwikkelen door op tijd te starten met de benodigde mer-procedures, vergunningprocedures, bestemmingsplanprocedures / inpassingsplan procedures en coördinatieregelingen. Dit met het doel uiterlijk op 1 januari 2018 te starten met de bouw van de grootschalige windturbineparken.

Prestatieafspraak 3
De derde prestatieafspraak is dat het Rijk en de provincies de voorwaarden die noodzakelijk zijn voor de ontwikkeling van windparken in de door de provincies aangewezen gebieden regelen. Hiertoe is een kernteam geformeerd van Rijk, provincies en brancheorganisatie dat zich richt op de voortgang van de prestatieafspraken en het oplossen van knelpunten. Onderwerpen die hieronder vallen zijn onder andere een wijziging in de SDE+ om voor windprojecten meer maatwerk te bieden en samen te werken aan draagvlak.

Uit bovenstaande blijkt de *gezamenlijke verantwoordelijkheid* van Rijk en provincies (en overige stakeholders) om de overeengekomen doelen tijdig te realiseren.

Doel van de monitor
Doel van de monitor is om een zo compleet, nauwkeurig en objectief mogelijk inzicht te geven in de voortgang van de afspraken tussen IPO en Rijk om in 2020 6.000 MW opgesteld vermogen aan windenergie gerealiseerd te hebben.
De monitor laat zien in hoeverre elke provincie ruimte voor ontwikkeling van windenergie planologisch heeft vastgelegd en geeft inzicht in actuele ontwikkelingen rond de toepassing van het ruimtelijke beleid. Daarnaast geeft het een beeld van de voortgang van projecten, de mogelijke knelpunten die optreden, de consequenties en benodigde c.q. getroffen maatregelen.
Het Kernteam heeft RVO ook verzocht een inschatting te maken ten aanzien van de (tijdige) haalbaarheid van de provinciale doelstellingen. Op basis van deze inzichten kan het kernteam acties benoemen en in gang zetten om tot oplossingen van grote knelpunten te komen.

Deze rapportage is geeft inzicht in de stand van zaken en verwachtingen voor 2020 op peildatum 31 december 2015 en is ook gericht op het informeren op hoofdlijnen van de leden van de Tweede Kamer over de voortgang van de energiedoelstellingen voor Windenergie op Land.

[1] Zie de Kamerbrief "Afspraken over wind op land met IPO " (nummer 33400-XII-54, d.d.31 januari 2013).

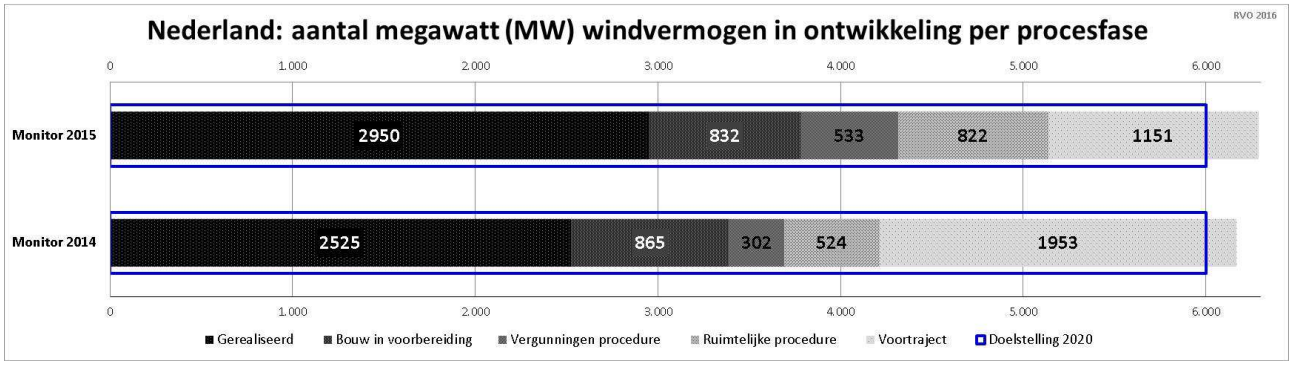
Samenvatting en conclusies RVO

Stand van zaken in Nederland eind 2015

Geïnstalleerd vermogen en capaciteit in ontwikkeling
De nationale opgave is 6.000 MW windvermogen op land operationeel in 2020. Eind 2015 stond in Nederland 2.950 megawatt (MW) aan productief vermogen windenergie op land opgesteld. Dit is goed voor ruim 49% van de landelijke doelstelling. Ten opzichte van de vorige editie van de Monitor 2014 is er netto 425 MW (+16,8%) aan geïnstalleerd vermogen bijgekomen[2]. Deze toename is groter dan ooit tevoren. Vooral de oplevering van een groot deel van Windpark NOP heeft hier aan bijgedragen.

In een aantal provincies heeft men reserveprojecten achter de hand voor als gaandeweg blijkt dat lopende projecten toch niet kunnen doorgaan. Het geïnstalleerde vermogen en alle geplande windparken telt op tot 6.288 MW. Daarmee is de extra geplande projectcapaciteit ten opzichte van de vorige monitor met 120 MW toegenomen tot 288 MW (4,8%) meer dan de afspraak tussen Rijk en provincies.

Resterende opgave
Er resteert voor Nederland een opgave van 3.050 MW tot aan de nationale doelstelling van 6.000 MW wind op land in 2020. De projecten die moeten voorzien in deze resterende opgave bevinden zich in verschillende planontwikkelingsfasen. Het Rijk en IPO/de provincies hebben een Spoorboekje ontwikkeld (zie bijlage), dat een indicatie geeft van de doorlooptijd in het voortraject tot en met realisatie van een project en de coördinatieregelingen die daarbij kunnen worden gebruikt.
Figuur 1 laat zien dat, ten opzichte van de situatie in 2014, door de geboekte voortgang in 2015 een groot deel van het geplande projectvermogen in procesfase verder vooruit richting realisatie is geschoven.

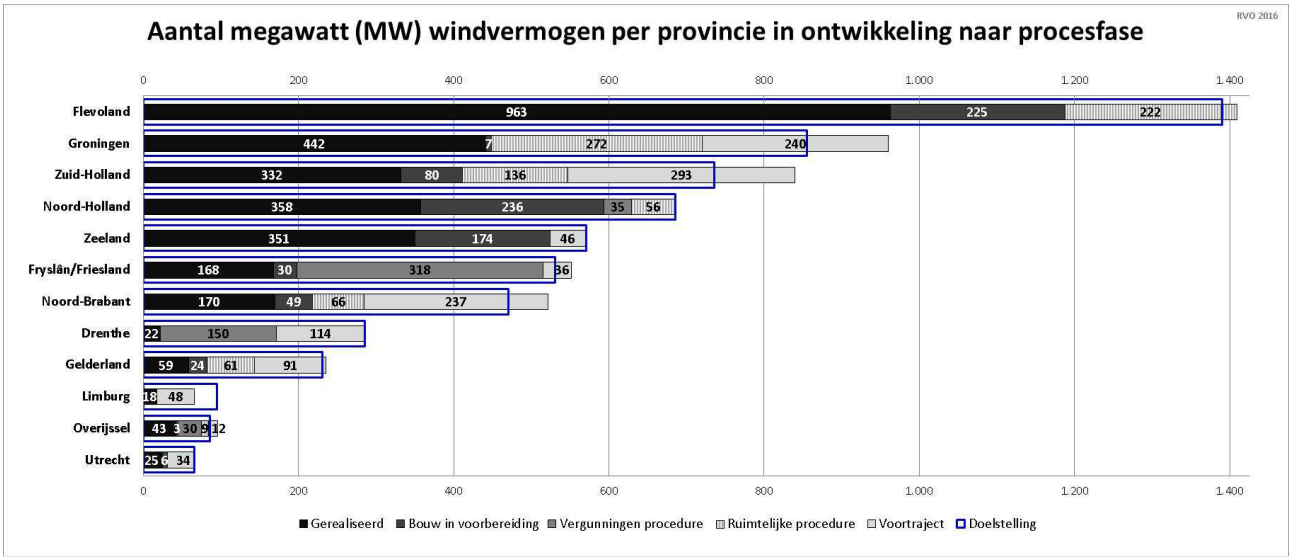
Figuur 1: Opgesteld en gepland vermogen in Nederland (RVO 2016)

Bouw(in voorbereiding): Van de *resterende opgave* voor Nederland (3.050 MW) is voor 832 MW aan projecten (ruim 27%) de bouw gestart dan wel in voorbereiding (SDE+ is toegekend). Van deze projecten is het (vrijwel) zeker dat deze tijdig kunnen worden gerealiseerd om bij te dragen aan de doelstelling voor 2020. Het betreft hier projecten waarvoor een herroepelijke vergunning is afgegeven. Toch leert de ervaring dat projecten binnen deze categorie in incidentele gevallen alsnog kunnen stagneren of blokkeren, bijvoorbeeld doordat de vergunning door de Raad van State wordt vernietigd en daardoor een deel van de planprocedure moet worden overgedaan.
In procedure: Het projectvermogen in procedure (vergunningen- en ruimtelijke procedure) is gestegen van 826 MW in de Monitor 2014 naar 1.355 MW eind 2015. Projecten waarvoor de ruimtelijke procedure in 2015 is gestart liggen qua planning op een kritisch maar haalbaar tijdschema voor 2020.
Voortraject: Van het totale projectvermogen dat eind 2015 nog in het voortraject is (1.151 MW), zal

[2] De peildatum voor het geïnstalleerd vermogen in de Monitor 2014 was 1/9/2014 en de bron CertiQ.

nog minimaal 863 MW moeten worden gerealiseerd om de nationale doelstelling voor 2020 te halen. Ten opzichte van de *resterende opgave* voor Nederland (3.050 MW) is dat aandeel geslonken van ruim 51% (1.786 MW) in de Monitor 2014 tot iets meer dan 28% aan het eind van 2015. Maar de resterende tijd om tot realisatie daarvan te komen is nu ook een jaar korter.

Beeld in de provincies
Wat betreft de doorloop in de procesfasen lopen de beelden per provincie flink uiteen.

Figuur 2: Opgesteld en gepland vermogen per provincie (RVO 2016)

In Noord-Holland en Flevoland is al het voor het behalen van de doelstelling benodigde vermogen in procedure; er zijn geen benodigde projecten meer in het voortraject. In Fryslân/Friesland en Overijssel is dit deel relatief klein ten opzichte van de resterende doelstelling in deze provincies. Maar in een aantal andere provincies is een (aanzienlijk) deel van het *resterende projectvermogen* dat nodig is om hun doelstelling te halen nog in het voortraject: volledig in Limburg (48 MW[3]) en bijna geheel in de provincie Utrecht (34 MW); in Noord-Brabant (186 MW), Gelderland (90 MW), Zuid-Holland (293 MW) en Drenthe (114 MW) ligt dat rond de helft en in de provincie Groningen (240 MW) geldt dat voor circa eenderde van de nog resterende opgave.

Gericht versnellen waar mogelijk
Bovenstaande informatie heeft sec betrekking op de *procesfase* waarin de projecten zich bevinden. Voor alle provincies samen is er 863 MW aan projectvermogen nog niet in procedure genomen. Vanuit dat perspectief kan worden gesteld dat er in diverse provincies een flinke procesoptimalisatie nodig is om de projecten alsnog op schema van het Spoorboekje Rijk-IPO/provincies (bijlage) te krijgen.

Een aantal coöperatief geïnitieerde projecten, zoals De Grift bij Nijmegen en Kloosterlanden bij Deventer, laat zien dat het betrekken van burgers bij planontwikkeling in het voortraject en financiële participatie, zich kan "terugbetalen" doordat vergunningen procedures daarna soepeler kunnen verlopen.

Vanuit het Kernteam Wind op Land is in samenwerking met de provincies ingezet op het inzichtelijk krijgen van een nauwgezette planning per project, terugwerkend vanuit 2020. Waar uit de projectplanning blijkt dat projecten risico lopen pas na 2020 te worden gerealiseerd, kunnen gerichte afwegingen en keuzes worden gemaakt voor procesoptimalisatie.

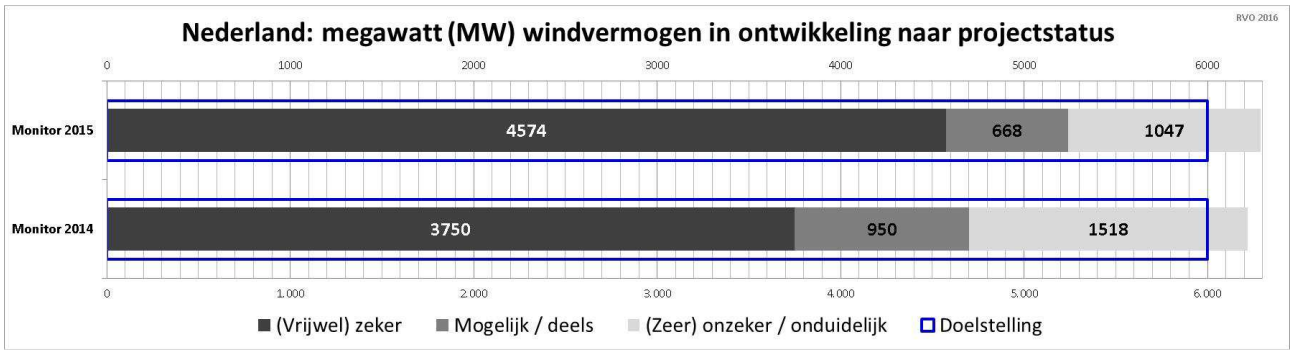
[3] In Limburg ontbreekt bovendien 29,5 MW aan projectcapaciteit.

Haalbaarheid van de opgave

RVO heeft een inschatting gemaakt van de mate van zekerheid dat de windparken in deze monitor in 2020 kunnen zijn gerealiseerd. Hiervoor heeft RVO het Afwegingskader ontwikkeld (bijlage). Bij de afweging of projecten redelijkerwijs productief zijn in 2020 heeft RVO, behalve de procesfase waarin projecten zich bevinden, ook andere projectkenmerken en (potentiële) knelpunten meegewogen. Voor elk project is in deze monitor een "projectstatus" aangegeven, waarbij onderscheid gemaakt wordt tussen projecten die (vrijwel) zeker in 2020 gerealiseerd zijn en projecten waarbij het op dit moment veel minder aannemelijk is dat deze tijdig gerealiseerd kunnen worden. Dit kan zijn omdat de ruimtelijke procedure nog moet starten of omdat er sprake is van (generieke) knelpunten die het project vertragen of blokkeren. Conform de monitor over 2014 zijn projecten ingedeeld naar 3 categorieën:

	Donkergrijs	**(Vrijwel) zeker**: naar verwachting gerealiseerd in 2020
	Grijs	**Mogelijk / deels**: kwetsbaar als gevolg van eventuele knelpunten en/of ten aanzien van benodigde doorlooptijd procedures
	Lichtgrijs	**(Zeer) onzeker /onduidelijk**: vraagt veel inspanning ten aanzien van doorlooptijd en/of als gevolg van eventuele knelpunten. Tevens bij gebundelde projecten waar RVO onvoldoende inzicht op projectniveau kan verkrijgen.

Figuur 3 laat zien dat de categorie projecten waarvan het (vrijwel) zeker is dat deze in 2020 zullen zijn gerealiseerd (donkergrijs), ten opzichte van de Monitor 2014, met 824 MW is toegenomen. Ten opzichte van de totale doelstelling is het minimaal benodigde deel van de *resterende opgave,* waarvan tijdige haalbaarheid door RVO als het meest kritisch wordt ingeschat (lichtgrijs), afgenomen van bijna 22% in 2014 naar minder dan 13% in 2015.

Figuur 3: Haalbaarheid realisatie van de in ontwikkeling zijnde projecten in 2020 (RVO 2016)

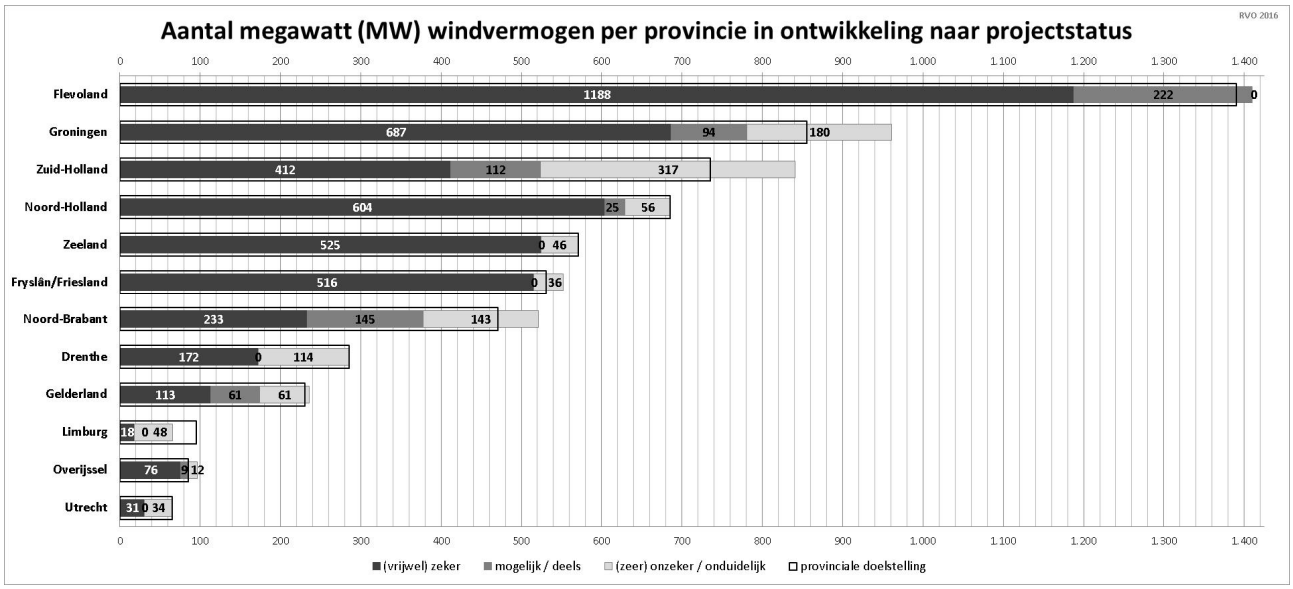
Op basis van de gegevens in deze monitor, concludeert RVO dat het (vrijwel) zeker is dat eind 2020 zo'n 4.574 MW windvermogen productief zal zijn in Nederland. Dit is goed voor 76% van de nationale doelstelling. Voor nog eens 668 MW (11%) is het aannemelijk dat dit productief kan zijn in 2020 maar dat dit deel van de projecten kwetsbaar blijft voor vertraging door knelpunten en/of benodigde doorlooptijd van alle procedures. Voor de resterende 13% (759 MW) geldt dat de projecten van alle betrokken partijen nog zeer veel inspanning vergt om knelpunten op te lossen en/of alle benodigde procedures versneld te kunnen gaan doorlopen. Het is volgens RVO (zeer) onzeker of dit deel van de projecten tijdig operationeel zal zijn. Soms kan door toepassing van de gemeentelijke of provinciale coördinatieregeling het tijdspad worden verkort.

Van het geïnstalleerd vermogen eind 2015 valt te verwachten dat een deel daarvan (voor 2020) zal worden verwijderd, zonder dat hier alternatieve windprojecten of -locaties voor in beeld komen[4]. Dit komt onder andere doordat de windturbines dan aan het eind van de (technische) levensduur zijn gekomen, ofwel dat het lokaal of regionaal beleid het niet (langer) toestaat of dat de regels daartoe te beperkend zijn. Er zijn ook exploitanten van projecten die na afloop van subsidieperiode kiezen voor verkoop van windturbines, veelal naar het buitenland, in plaats van door te gaan met exploiteren. Ook de huidige lage elektriciteitsprijs zal van invloed zijn op dergelijke beslissingen.

[4] RVO zal in overleg met het kernteam hier nadere analyse op uitvoeren. De uitkomsten worden verwerkt in de volgende editie van deze monitor.

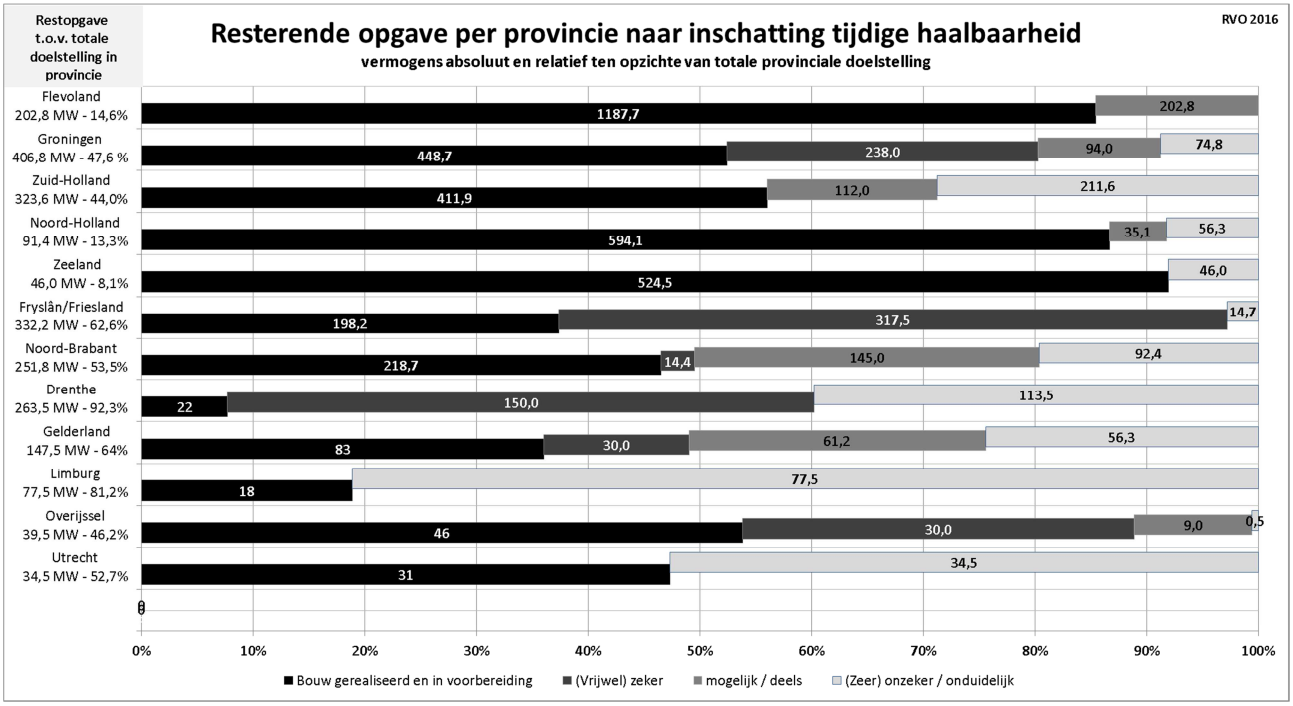
Beeld in de provincies

Ook ten aanzien van tijdige haalbaarheid van de doelstelling geldt dat het beeld per provincie verschilt (Figuur 4).

Figuur 4: Haalbaarheid realisatie van de in ontwikkeling zijnde projecten in 2020 per provincie (RVO 2016)

Voor Nederland als geheel geldt dat het voor 13% (759 MW) van de minimaal benodigde *resterende opgave* (zeer) onzeker dan wel onduidelijk is of het tijdig kan worden gerealiseerd.

Figuur 5: Resterende opgave per provincie naar inschatting haalbaarheid tijdige realisatie in 2020 (RVO 2016)

Bovenstaande figuur laat zien dat in de provincies Flevoland, Overijssel en Fryslân/Friesland dit deel van de restopgave (lichtgrijs) tussen de 0% en 3% ligt. In de provincies Zeeland, Noord-Holland en Groningen ligt dat rond de 8,5% en scoort daarmee ook gunstiger dan het landelijk gemiddelde. Echter in Noord-Brabant, Gelderland, Zuid-Holland en Drenthe ligt dit meest kritische deel van de

restopgave (lichtgrijs) tussen de 20% en 40%. De provincies Utrecht en Limburg blijven in dit opzicht flink achter. Volgens inschatting van RVO is het voor 50% tot ruim 80% van de minimaal *benodigde restopgave* in deze provincies (zeer) onzeker of deze tijdig kan worden gerealiseerd.

Het Kernteam Wind op Land
Provincies en Rijk hebben in samenspraak een kernteam geformeerd voor het monitoren van de voortgang en het aankaarten en oplossen van knelpunten op weg naar realisatie van de afgesproken doelstelling. In dit kernteam zijn de volgende partijen vertegenwoordigd: het ministerie van Economische Zaken, het ministerie van Infrastructuur en Milieu, IPO/provincies, de Nederlandse Windenergie associatie NWEA, De Vereniging van Nederlandse Gemeenten VNG, Netbeheer Nederland, de verenigde Natuur- en Milieuorganisaties (Stichting Natuur & Milieu en provinciale natuur- en milieufederaties) en RVO.nl. Naar aanleiding van de Nationale Energie Verkenning (NEV) en evaluatie van het Energieakkoord in de borgingscommissie heeft het kernteam in samenwerking met de provincies generieke en regiospecifieke knelpunten in beeld gebracht en daartoe een gericht actieplan opgesteld, dat op 1 december 2015 is vastgesteld. In het actieplan zijn acties geformuleerd rond knelpunten op het vlak van onder meer procesoptimalisatie, radar, obstakelverlichting en vliegveiligheid, grondprijzen en netaansluiting/-inpassing. Aan de hand van dit plan en in gezamenlijkheid tussen alle betrokken partijen zullen deze acties moeten worden uitgevoerd, zodat het restant van de benodigde MW's mogelijk alsnog tijdig kan worden gerealiseerd.

Résumerend
RVO concludeert dat er in Nederland opnieuw voortgang is geboekt op weg naar realisatie van de nationale doelstelling van 6.000 megawatt wind op land in 2020. Eind 2015 had Nederland 2.950 MW geïnstalleerd windvermogen. Om te voldoen aan de nationale doelstelling resteert een opgave van 3.050 MW windvermogen. Het beeld tussen de verschillende provincies in aanpak en voortgang op weg naar realisatie van de doelstelling verschilt aanzienlijk.

Op basis van de opgehaalde informatie over voortgang en gesignaleerde knelpunten, concludeert RVO dat het (vrijwel) zeker is dat eind 2020 zo'n 4.574 MW windvermogen productief zal zijn in Nederland. Voor nog eens 668 MW windvermogen (11%) is dit aannemelijk, mits knelpunten worden opgelost en vertraging uitblijft. Opgeteld is dat goed voor 87% van de nationale doelstelling.
De minimaal benodigde restopgave voor Nederland bedraagt 759 MW (13%). Deze projecten zijn nog in het voortraject.

Afgezien van tijdige haalbaarheid in 2020 is volgens RVO een groot deel van de projecten in het voortraject wel *kansrijk* voor realisatie. De uitdaging daarbij is om een goede balans te vinden in het spanningsveld tussen maatschappelijk draagvlak voor deze windprojecten en tijdige realisatie daarvan. Ook is het een uitdaging om te optimaliseren tussen de doelstellingen van 6.000 MW operationeel windvermogen enerzijds en productie van 54 petajoule (PJ) zoals benoemd in het Energieakkoord en energieopbrengst voor ontwikkelaars in megawattuur (MWh) anderzijds.

Al naar gelang de aard, omvang en impact daarvan kan de doorlooptijd van een windproject soms iets korter of langer zijn maar de gemiddelde doorlooptijd van een project vanaf de start van de ruimtelijke procedure bedraagt circa 5½ jaar (spoorboekje Rijk-IPO/provincies). Mede daarom is het volgens RVO niet waarschijnlijk dat de gehele nationale doelstelling wind op land voor 2020 tijdig zal kunnen zijn gerealiseerd. Hoe dan ook zal het van álle betrokken partijen nog zeer veel inspanning en samenwerking vergen om de gesignaleerde knelpunten op te lossen en/of alle procedures versneld te kunnen gaan doorlopen.

In goede samenwerking tussen het Kernteam Wind op Land en de provincies wordt met een "actieplan" gericht ingezet op procesoptimalisatie en het wegnemen van generieke en regiospecifieke knelpunten. Vervolgmonitoring van de ontwikkeling van windprojecten, zal duidelijk moeten maken of de benodigde procesoptimalisatie hiermee wordt bereikt.

Verantwoording

Als uitgangspunt voor deze Monitor Wind op Land is de voorgaande editie (december 2014) genomen. De samenstelling van deze monitor is via onderstaande stappen tot stand gekomen.

Herkomst informatie

Deskresearch geïnstalleerd vermogen
RVO heeft het geïnstalleerd vermogen zo nauwkeurig mogelijk per provincie geactualiseerd tot en met 31/12/2015.
Voor de bepaling van het geïnstalleerd vermogen in deze monitor heeft RVO de RVO Monitor Wind op Land 2014 en de openbare data van Windstats (Bosch en Van Rijn[5]) als basis genomen.

De Windstats data zijn vergeleken c.q. geactualiseerd met de projectdata uit en de gegevens uit SDE+ 2015. Verder zijn de data voor zover als mogelijk vergeleken met de CBS-data en de verkregen data van CertiQ (niet openbaar).
Een belangrijk verschil tussen data van Windstats en CertiQ is dat eerstgenoemde partij een turbine meetelt wanneer de windturbine fysiek is opgericht terwijl CertiQ deze niet eerder meetelt dan wanneer een windturbine is geïnstalleerd en daadwerkelijk elektriciteit levert aan het net.
RVO hanteert in deze monitor het uitgangspunt dat de onder geïnstalleerd vermogen opgevoerde turbines ook daadwerkelijk dienen te produceren. Vooral voor de nieuwe windprojecten die rond de jaargrens worden gebouwd, kan dat leiden tot verschillen tussen Windstats en CertiQ. Op landelijk niveau bedraagt de gemiddelde afwijking tussen de data van CertiQ en Windstats circa 0,3%.

Diepte-interviews
RVO heeft, conform de aanpak in eerdere edities van deze monitor, elke provinciale windcoördinator (BLOW-co) halfjaarlijks geïnterviewd over de ontwikkelingen in het beleid, gericht op het realiseren van de provinciale winddoelstellingen. Daarnaast is in het interview de voortgang per project besproken, waarbij ook de knelpunten aan de orde zijn gekomen. De laatste ronde interviews is afgenomen in de periode november/december 2015. De informatie in deze monitor presenteert de actualiteit in (uitvoering van) provinciaal beleid tot en met 31 december 2015.

Nieuw in de aanpak voor deze editie van de monitor is dat RVO gedurende het afgelopen jaar informatie heeft opgehaald bij zoveel mogelijk relevante stakeholders rondom de verschillende windprojecten, zoals betrokken initiatiefnemers / projectontwikkelaars, provincies, gemeenten, (RCR-) projectleiders, Bureau Energie Projecten, adviesbureaus, (provinciale) natuur en milieuorganisaties (360° feedback). De meeste aandacht is daarbij uitgegaan naar projecten in het voortraject en in de ruimtelijke procedure.

Vertrouwelijk karakter
Projectinformatie, onder meer verkregen van initiatiefnemers/projectontwikkelaars is soms zeer concurrentiegevoelig. In de gesprekken is ook informatie gewisseld die politiek/bestuurlijk gevoelig kan liggen. De gesprekken in het kader van deze monitor hebben daarom een vertrouwelijk karakter meegekregen. Zonder nadrukkelijke toestemming van de betreffende partijen mag RVO deze informatie niet delen met derden.

Digitale nieuwsdienst
Ter aanvulling op de informatie uit de periodieke afspraken met direct betrokken stakeholders heeft RVO de beschikking over de dagelijkse Clipit Nieuwsbrief waarin rond het thema wind op land actuele nieuwsitems uit de regionale en landelijke schrijvende pers zijn gebundeld. Hiermee kan het beeld van RVO over voortgang in het R.O.-traject en specifieke knelpunten worden aangevuld.

[5] RVO heeft een gegevens leverings overeenkomst gesloten met Bosch en van Rijn, met een verplichting tot maximale inspanning om de te leveren data zo compleet en accuraat mogelijk te laten zijn.

Uitgangspunten
Informatie over projectinitiatieven die buiten de provinciale visies vallen, is buiten beschouwing van deze monitor gelaten.

Tenzij nadrukkelijk anders staat vermeld in de provinciale monitors betreffen de in deze monitor opgenomen vermogens bij de projecten de *Netto* voor de doelstelling toegevoegde vermogens in Megawatt (MW), waarin de effecten van toekomstige sanering, na een eventuele dubbeldraai termijn al verwerkt.

Waar in de provinciale overzichten staat dat de provincie en de gemeenten een gezamenlijke visie delen dient bij een 'ja' te worden gelezen: ja, *daar waar provincie gebieden wil aanwijzen, is er overeenstemming met de betreffende gemeente*.
Voor eventueel nieuwe plannen/projecten binnen andere gemeenten kan apart bestuurlijk overleg nodig zijn.

Dataverwerking en analyse
RVO heeft alle verzamelde informatie uit verschillende bronnen in een relationele database bijeengebracht. Daartoe zijn relevante variabelen als projectnaam, projectlocatie (gemeente), projectvermogen, projectfase, projectknelpunten, et cetera uniform geregistreerd.

Afwegingskader en indeling van projecten
RVO heeft per opgenomen project beoordeeld of tijdige realisatie (uiterlijk eind 2020) redelijkerwijs haalbaar is. Daartoe is een Afwegingskader ontwikkeld (zie ook nadere toelichting in de bijlage). Dit kader biedt een (RVO) standaard benadering om haalbaarheid van tijdige realisatie van projecten te vertalen naar een indeling in 3 categorieën die de projectstatus[6] aangeven: donkergrijs, grijs en lichtgrijs

Uitwerking definities en kalibratie van het kader:
In de grijscodering van projecten is nauwgezet gekeken naar de planning op weg naar realisatie conform het spoorboekje Rijk-IPO (zie bijlage), en de knelpunten die zich daarbij manifesteren. Het spreekt voor zich dat de definities van de grijscodering zijn aangescherpt ten opzichte van de monitor over 2014. Immers een project in de voorfase, met grijscodering lichtgrijs, is eind 2015 niet langer even (on)haalbaar als dat in 2014 was.

De doorlooptijd van een project vanaf de start van de ruimtelijke procedure bedraagt *gemiddeld* circa 5½ jaar (spoorboekje Rijk-IPO/provincies). Al naar gelang de aard, omvang en impact van een project kan dat soms iets korter of langer zijn. Bij de indeling naar grijscodering is door RVO als uitgangspunt gehanteerd dat projecten waarvoor per 1/1/2016 de ruimtelijke procedure nog niet is gestart, de codering lichtgrijs hebben. Als start van de ruimtelijke procedure voor een project is gemarkeerd dat er formeel een plandocument ter visie moet zijn gelegd. Hierbij valt te denken aan een startnotitie, een notitie reikwijdte en detailniveau of een (voor)ontwerp bestemmingsplan.

[6] In de bijlage bij deze monitor is (een toelichting op) het afwegingskader opgenomen.

Het Afwegingskader

Afwegingskader voor RVO Monitor Wind op Land 2015

voor indeling projectstatus

- **Centrale vraag:** Kunnen de opgevoerde MW's in 2020 redelijkerwijs productief zijn in 2020?
- **Uitgangspunt**: Spoorboekje Bestuurlijk overleg IPO-rijk, 27 januari 2014
- **Focus**: Projecten in voortraject + ruimtelijke procedure
- **Expert opinion**: RVO.nl op basis van 360° graden feedback in 2015

lichtgrijs

standaard: projecten in voortraject (ruimtelijke procedure niet gestart; geen ter visie legging) en bij gebundelde projecten waar RVO onvoldoende inzicht op projectniveau kan verkrijgen.

tenzij:
- alleen (koude) sanering van geïnstalleerd vermogen (–MW's)
- bestemmingsplan initiatief al toelaat; buitenplanse afwijking
- als provincie overeenkomst heeft met gemeente om inpassingsplan te maken c.q. regierol te nemen, wanneer de planning niet wordt gehaald
- toepassing coördinatie GCR, PCR of RCR (1 jr. doorloop); start procedure uiterlijk 1/1/2017
- ruimtelijke procedure gestart in 2015 (publieke ter visie legging)
- grote knelpunten ontbreken

grijs ↓↓↓↓

grijs

onder condities: projecten in de voorfase
standaard: projecten in de ruimtelijke procedure

tenzij:
- als datum herroepelijke vergunningverlening voorzien uiterlijk voor 1/12/2016
- aanvraag SDE+ uiterlijk Q1 2017
- coördinatie GCR, PCR of RCR loopt

donkergrijs ↓↓↓↓

tenzij:
- planning ruimtelijke procedure (te) krap is
- grote knelpunten zich manifesteren waarvoor nog geen passende maatregelen zijn getroffen
- expliciete weerstand omgeving (onvoldoende draagvlak/acceptatie)

lichtgrijs ↑↑↑↑

donkergrijs

onder condities: projecten in de ruimtelijke procedure
standaard: projecten in de vergunning procedure of bouw (in voorbereiding)
- *vergunning onherroepelijk kan redelijkerwijs uiterlijk Q4 2017 verleend zijn en*
- *aanvraag SDE+ uiterlijk Q1 2017*

tenzij:
- grote knelpunten het project blokkeren

grijs ↑↑↑↑

Definitie grijscodes:

	Donkergrijs	**(Vrijwel) zeker**: naar verwachting gerealiseerd in 2020
	Grijs	**Mogelijk / deels**: kwetsbaar als gevolg van eventuele knelpunten en/of ten aanzien van benodigde doorlooptijd procedures
	Lichtgrijs	**(Zeer) onzeker / onduidelijk**: vraagt veel inspanning ten aanzien van doorlooptijd en/of als gevolg van eventuele knelpunten. Tevens bij gebundelde projecten waar RVO onvoldoende inzicht op projectniveau kan verkrijgen.

Donkergrijs: (vrijwel) zeker naar verwachting gerealiseerd in 2020. Dit zijn projecten waarvoor de vergunningenprocedure loopt of waarvan de bouw is gestart dan wel in voorbereiding is (SDE+ is toegekend). Tevens al gerealiseerde projecten.
Grijs: mogelijk / deels: kwetsbaar als gevolg van eventuele knelpunten en/of ten aanzien van benodigde doorlooptijd procedures. Dit zijn projecten waarvoor de ruimtelijke procedure loopt. Aanvraag SDE+ in Q1 2017 en start bouwfase in Q1 2018 is niet onhaalbaar maar het project heeft weinig speelruimte om vertraging in de planning te kunnen opvangen.
Lichtgrijs: (zeer) onzeker / onduidelijk: deze projecten bevinden zich veelal nog in het voortraject. Project vraagt om versnelling in doorlooptijd en/of oplossing van weerbarstige knelpunten. Deze categorie wordt ook gehanteerd voor gebundelde projecten waar RVO onvoldoende inzicht op projectniveau kan verkrijgen.

Rapportage
Vanuit de database is een conceptrapportage opgesteld.

Opbouw van de overzichten per provincie:
De provinciale overzichten in deze monitor hebben een standaard indeling.

Onderdeel beleidsinformatie: Het onderdeel beleidsinformatie (deel A) geeft inzicht in de ruimtelijke reservering, bijhorende plandocumenten en een beschrijving van hoe het beleid wordt geoperationaliseerd. De inhoud hiervan is door de provincies zélf aangeleverd, inclusief gesignaleerde knelpunten en getroffen maatregelen. Deze informatie is in zijn geheel opgenomen in het provinciale overzicht (met vermelding bron: provincie).

Onderdeel projectinformatie: Voor elke provincie is een projectenoverzicht[7] (deel B) opgenomen. Dit overzicht toont de projecten waarmee de provincie verwacht haar doelstelling te halen en die dus in de provinciale visie passen. Per project zijn ook knelpunten in beeld gebracht en voor zover van toepassing ook de maatregelen die door de betrokken stakeholders zijn genomen. Aan de hand van het Afwegingskader Wind op Land heeft RVO de projecten gekwalificeerd naar grijscode die uitdrukt of tijdige realisatie (uiterlijk eind 2020) redelijkerwijs volgens RVO al dan niet waarschijnlijk is. De gepresenteerde projectinformatie valt onder verantwoordelijkheid van RVO (met vermelding bron: RVO). Voor zover er op projectniveau afwijkende beelden leven, biedt de monitor ruimte voor stakeholders uit het kernteam om een aanvullende reactie in te brengen.

Reacties Stakeholders: Dit onderdeel biedt ruimte voor opvattingen van individuele stakeholders, voor zover dit beeld niet breder werd gedeeld door overige deelnemers aan de werksessie.

Samenvatting en conclusie RVO 2015: In de samenvatting presenteert RVO de geaggregeerde projectdata per provincie in MW's (absoluut en relatief) naar procesfase en naar grijscode. Dit in eerste instantie voor het totale vermogen dat binnen het kader van de provinciale monitor in ontwikkeling is, inclusief de extra projectcapaciteit. Op basis van de stand van zaken in de provincie heeft RVO langs een eenduidige benadering een conclusie geformuleerd, waarbij extra aandacht is gegeven aan aard en omvang van de restopgave tot aan de overeengekomen doelstelling (absoluut en relatief), waarbij het niet benodigde deel van de extra capaciteit buiten beschouwing is gelaten. Het spreekt voor zich dat de conclusies volledig voor rekening van RVO komen.

[7] In een aantal gevallen is een aantal projecten gebundeld weergegeven.

Afstemming
De conceptrapportage is inhoudelijk besproken in een interne werksessie met alle betrokken adviseurs uit RVO-team wind op land en waar van toepassing geharmoniseerd op eenduidige kwalificatie van projecten, onder meer voor indeling naar procesfase, grijscodering, knelpunten en formulering van conclusies.
Aansluitend is de aangepaste conceptversie gewisseld met de provinciale windcoördinatoren voor een laatste controle op gepresenteerde feiten over de projecten (niet op kwalificatie daarvan door RVO).

Werksessie kernteam
RVO is eindverantwoordelijk voor de gepresenteerde informatie in de monitor en streeft daarbij voor zover mogelijk naar presentatie van een gedragen beeld bij Rijk, provincies en overige stakeholders.

In een gezamenlijke werksessie op 11 februari 2016 met de vertegenwoordigers uit het Kernteam, is het gevolgde werkproces toegelicht en is per provincie de provinciale monitor besproken. Deelname aan de werksessie met het kernteam stond in principe ook open voor alle windcoördinatoren (BLOW-co's) van provincies, die de behoefte voelden een inhoudelijke reactie te geven op het door RVO gepresenteerde beeld over de betreffende provincie. Waar bespreking van de conceptversie aanleiding gaf tot aanpassing of herformulering is deze doorgevoerd in het definitief concept c.q. de eindversie.

Bevindingen RVO bij deze editie

Veel medewerking bij stakeholders
RVO heeft bij haar informatieronde langs stakeholders goede medewerking gekregen voor de interviews en benodigde verzameling van data en overige informatie voor deze monitor.

Intensivering bij provincies:
In veel provincies zien we dat de betrokkenheid op het realiseren van de doelstelling verder is toegenomen, bijvoorbeeld door toevoeging van fte's en/of middelen aan de provinciale teams. De middelen worden ingezet om gemeenten en burgercoöperaties, waar nodig en/of gevraagd te faciliteren in hun rol als initiatiefnemer of bevoegd gezag. Ook zijn er naar aanleiding van gesprekken in het kernteam meer gedetailleerde planningen beschikbaar gekomen over het ruimtelijk planproces, op weg naar realisatie van de projecten.

Ook zijn sommige provincies begonnen met het stelselmatig monitoren van de eigen voortgang en publiceren enkele provincies eigen voortgangrapportages daarover op hun website. Dit komt de transparantie rondom windbeleid en –projecten ten goede. De benodigde informatie voor de monitor komt zodoende ook sneller beschikbaar.
Door in de monitor aandacht te geven aan (voortgang in) het oplossen van ervaren generieke knelpunten wordt de wederkerigheid in dit traject versterkt.

Van vertrouwen naar samenwerking
In het proces rondom het opstellen van deze derde editie van de Monitor Wind op Land constateren we dat het vertrouwen en samenwerking tussen de betrokken partijen verder is gegroeid. Ook de verbinding tussen stakeholders en de samenwerking op projectniveau is op veel fronten verbeterd. De meer open en ontspannen houding helpt bij het verder brengen van projecten maar ook bij het samenstellen van een gedragen monitor.

Bijlagen

Bijlage: Toelichting op provinciale overzichten:

A) Onderdeel beleidsinformatie (bron: provincie)	
Gedeelde visie provincie en gemeenten?	Zitten provincie en gemeenten op één lijn, wat betreft de ruimtelijke reservering. Is er binnen de gemeenten waar de provincie gebieden heeft aangewezen, voldoende bestuurlijk draagvlak voor windenergie bij de gemeenten voor inpassing van windplannen binnen hun gemeentegrenzen.
Hoe wordt de ruimtelijke visie geoperationaliseerd?	Toelichting hoe het (beleids)proces van ruimtelijke reservering naar gebieden / projecten is gepland.

B) Onderdeel projectinformatie (bron: RVO)	
Projecten gerealiseerd	Afbakening 'Gerealiseerd': vanaf het moment dat een turbine volgens informatie van CertiQ elektriciteit produceert. (Bronnen: Monitor 2014, Windstats.nl, CBS, CertiQ).
Bouw (in voorbereiding)	Afbakening 'Bouw (in voorbereiding)': vanaf het moment dat SDE+ is aangevraagd (Bron: RVO.nl).
Vergunningen procedure	Afbakening 'Vergunningen procedure': vanaf het moment dat bekend is dat vergunningenprocedure loopt. Bij gecoördineerde projecten(RCR, PCR, GCR) is sprake van bundeling van ruimtelijke en vergunningen procedure en kan het project soms eerder tot de vergunningen procedure worden gerekend. (Bronnen: IenM/EZ/BEP/RVO, Provincie, Gemeenten, Initiatiefnemers, Adviesbureaus, Natuur en milieu organisaties).
Ruimtelijke procedure	Afbakening 'Ruimtelijke procedure': De 'ruimtelijke procedure' start zodra er een procedure voor bestemmingsplan of inpassingsplan begint. Bij gecoördineerde projecten(RCR, PCR, GCR) is sprake van bundeling van ruimtelijke en vergunningen procedure en kan het project soms eerder tot de vergunningen procedure worden gerekend. (Bronnen: IenM/EZ/BEP/RVO, Provincie, Gemeenten, Initiatiefnemers, Adviesbureaus, Natuur en milieu organisaties).
Voortraject	Alle projecten die wel in beeld zijn maar waarvoor nog geen ruimtelijke procedure is gestart (Bron: Provincie; Initiatiefnemers).
Knelpunten / risico's projecten	Wat zijn de consequenties van het knelpunt, bv: draagvlak, minder MW / opbrengst, vertraging in planning; meerkosten.

C) Reacties Stakeholders (bron: diverse stakeholders)	
Stakeholder	Stakeholders in het kernteam namens hun achterban.
Reactie	Dit onderdeel biedt ruimte voor opvattingen van (de achterban van) stakeholders in het kernteam, voor zover dit beeld niet breder werd gedeeld door overige deelnemers aan de werksessie.

D) Samenvatting en conclusie RVO 2015 (bron: RVO)	
Verdeling naar projectfase ten opzichte van doelstelling 2020	Optelling van windvermogen per projectfase van voortraject tot en met gerealiseerd in de provincie
Verdeling naar projectstatus ten opzichte van doelstelling 2020	Optelling van windvermogen per projectstatus van donkergrijs tot en met lichtgrijs in de provincie
Conclusie RVO	Feitelijke opsomming van de ontwikkeling van projectvermogen in de provincie en kwalificatie door RVO van de haalbaarheid van de provinciale doelstelling eind 2020

Bijlage: Toelichting bij het Afwegingskader

Het Afwegingskader Wind op Land biedt een RVO standaard benadering om projecten in te delen naar projectstatus. Centraal daarbij staat de vraag of het opgenomen aantal MW's redelijkerwijs productief kan zijn in 2020. Bij de ontwikkeling van het kader is samengewerkt met experts van RVO uit het team Kwaliteit, Monitoring en Effectmeting.

De door de provincies aangedragen projecten zijn ingedeeld binnen de drie categorieën (donkergrijs, grijs en lichtgrijs) in het Afwegingskader. De focus is vooral gelegd op projecten die nog in het voortraject verkeren en projecten in de ruimtelijke procedure. De indeling van projecten in categorieën door RVO heeft het karakter van een 'expert judgement' gebaseerd op de informatie die door RVO voor deze monitor is opgehaald bij diverse belanghebbende partijen rondom de ontwikkeling van de projecten (360° feedback).

Deze monitor biedt slechts een momentopname. Daarbij dient in aanmerking te worden genomen dat de ontwikkeling van windprojecten een proces is met een hoge dynamiek in de verschillende betrokken domeinen. Deze zijn: draagvlak/planparticipatie (people); milieu, natuur en ecologie (planet): economische haalbaarheid (profit/prosperity) en nationale, provinciale en lokale politiek (politics).

De snelle ontwikkelingen in deze domeinen kunnen elkaar door de tijd al naar gelang versterken of tegenwerken. Hierdoor verloopt de haalbaarheid van een windproject vaak niet lineair. Nieuwe knelpunten kunnen het project terugwerpen in haalbaarheid of planning voor realisatie. Daarmee kan ook de indeling naar projectstatus per editie van de monitor wisselen. De inschatting of een project tijdig wordt gerealiseerd kan positiever worden maar ook naar beneden worden bijgesteld, als bepalende factoren in de omgeving van het project daartoe aanleiding geven.
Het afwegingskader en relaties tussen de gehanteerde categorieën bieden ruimte voor deze dynamiek.

Hantering van het model:
Primair wordt in het afwegingskader gekeken naar de planfase waarin het project zich bevindt. Er worden 5 planfasen[8] onderscheiden:

- Voortraject
- Ruimtelijke procedure
- Vergunningen procedure
- Bouw (in voorbereiding)
- Gerealiseerd

Projecten worden ingedeeld naar 3 categorieën:

	Donkergrijs	**(Vrijwel) zeker**: naar verwachting gerealiseerd in 2020
	Grijs	**Mogelijk / deels**: kwetsbaar als gevolg van eventuele knelpunten en/of ten aanzien van benodigde doorlooptijd procedures
	Lichtgrijs	**(Zeer) onzeker / onduidelijk**: vraagt veel inspanning ten aanzien van doorlooptijd en/of als gevolg van eventuele knelpunten. Tevens bij gebundelde projecten waar RVO onvoldoende inzicht op projectniveau kan verkrijgen.

[8] Voorin deze monitor staat de (indicatieve) afbakening van deze planfasen opgenomen

Uitwerking
Donkergrijs: (vrijwel) zeker naar verwachting gerealiseerd in 2020. Dit zijn projecten waarvoor de vergunningenprocedure loopt of waarvan de bouw is gestart dan wel in voorbereiding is. Tevens al gerealiseerde projecten.
Grijs: mogelijk / deels: kwetsbaar als gevolg van eventuele knelpunten en/of ten aanzien van benodigde doorlooptijd procedures. Dit zijn projecten waarvoor de ruimtelijke procedure loopt. Aanvraag SDE+ in Q1 2017 en start bouwfase in Q1 2018 is niet onhaalbaar maar het project heeft weinig speelruimte om vertraging in de planning te kunnen opvangen.
Lichtgrijs: (zeer) onzeker / onduidelijk: deze projecten bevinden zich veelal nog in het voortraject. Project vraagt om versnelling in doorlooptijd en/of oplossing van weerbarstige knelpunten. Deze categorie wordt ook gehanteerd voor gebundelde projecten waar RVO onvoldoende inzicht op projectniveau kan verkrijgen.

Belangrijke leidraad bij de indeling is de gemiddelde doorlooptijd in het Spoorboekje dat is overeengekomen in het Bestuurlijk Overleg tussen IPO-Rijk (zie bijlage). Daarnaast weegt RVO de bij (vertegenwoordigers van) belanghebbende partijen opgehaalde informatie over voortgang in aanpak en mogelijke knelpunten mee in de uiteindelijke indeling.

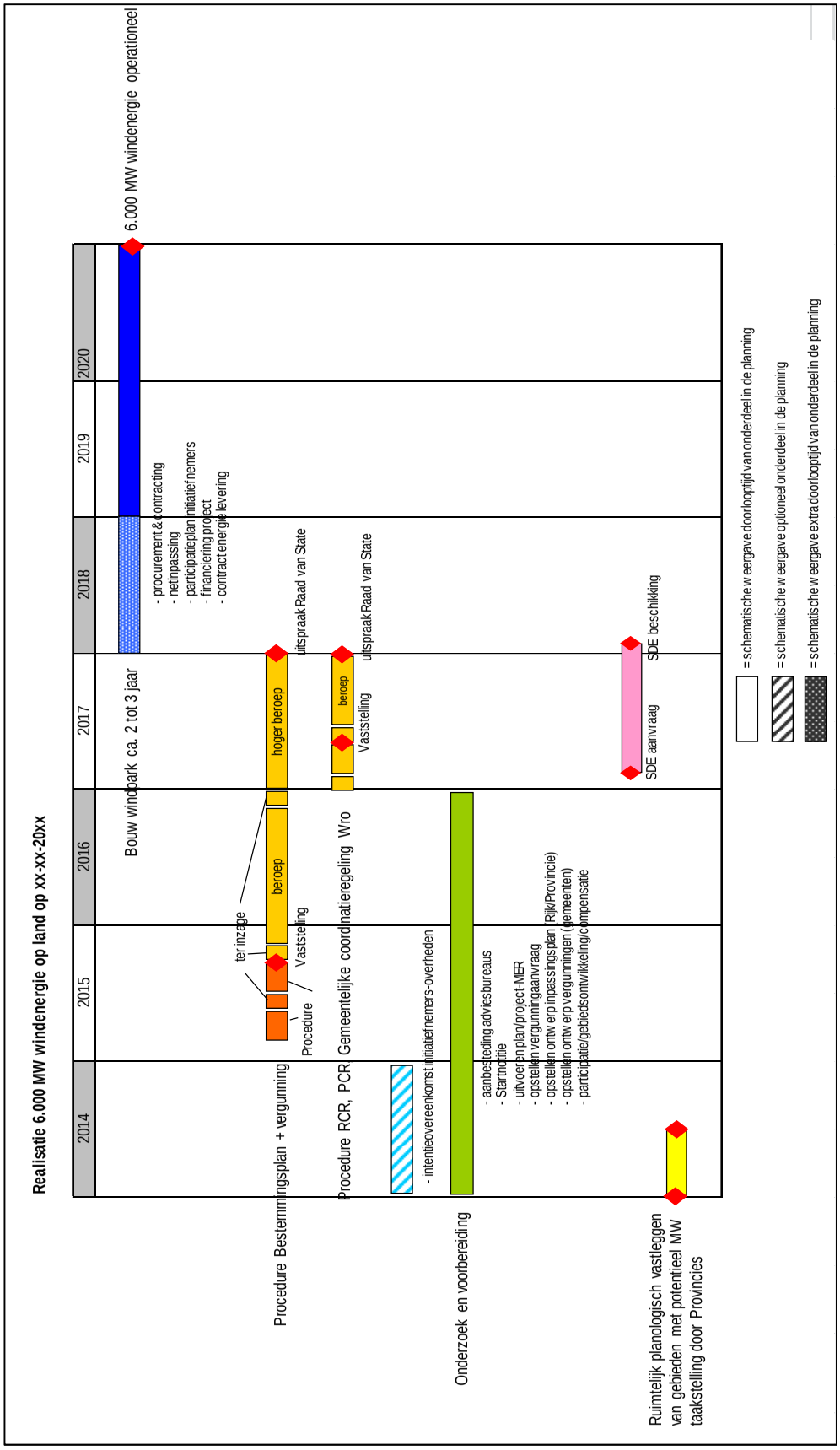
In het Afwegingskader worden projecten in het voortraject standaard beoordeeld als lichtgrijs. Als een combinatie van positieve factoren op het project van toepassing is, kan dat aanleiding geven om het project op te waarderen naar de grijze categorie. In voorkomende gevallen is in het provinciale overzicht daarvoor een korte motivatie toegevoegd.

Projecten in de ruimtelijke procedure worden volgens de RVO standaard ingedeeld in de grijze categorie. Echter onder bepaalde positieve omstandigheden kan het project worden opgewaardeerd naar de categorie donkergrijs, of het project kan alsnog worden ingedeeld als lichtgrijs, wanneer negatieve omstandigheden een tijdige realisatie onder druk zetten. Ook hier onder begeleiding van een korte motivatie.

Projecten in de ‘vergunningen procedure’ en in de fase ‘bouw (in voorbereiding)’ worden door RVO standaard ingedeeld in de categorie donkergrijs, omdat het hoogstwaarschijnlijk is dat deze projecten in 2020 productief zullen zijn. Tenzij ernstige knelpunten de voortgang van het project belemmeren (onder korte motivatie).

In de samenvatting onderaan de provinciale overzichten zijn de al gerealiseerde MW’s ook als donkergrijs meegeteld.

Bijlage: Het Spoorboekje Rijk-IPO/provincies

Provinciale overzichten

FLEVOLAND

A) Onderdeel beleidsinformatie (bron: provincie)

Datum: 31 december 2015
Afspraak aantal MW in 2020: 1.390,5 MW
Capaciteit gereserveerd: 1.390,5 MW
Gedeelde visie provincie en gemeenten? Ja

Plandocumenten:

Document	GS	Toelichting	PS	Toelichting
Beleidsregel windenergie 2008	15/6/2008			
Omgevingsplan Flevoland 2006			2/11/2006	
Ontwerp Regioplan Windenergie Zuidelijke en Oostelijk Flevoland	15/9/2015	Zowel in GS als in de Colleges van B&W van de gemeente Zeewolde, Dronten en Lelystad		
Ontwerp partiële herziening Omgevingsplan Flevoland	15/9/2015			

Hoe ruimtelijke reservering wordt geoperationaliseerd:
Op dit moment wordt windpark Noordoostpolder gebouwd. In de provincie Flevoland is dit goed voor 414 MW. Daarnaast is men in Flevoland bezig met een Regioplanproces dat moet leiden tot projecten van opschalen, saneren en participeren in vier onderscheiden deelgebieden in Zuidelijk en Oostelijk Flevoland. In dit kader is het ontwerp Regioplan (provinciale én intergemeentelijke structuurvisie) Windenergie Zuidelijk en Oostelijk Flevoland ter visie gelegd. In dit regioplan staan onder andere ruimtelijke kaders, regels voor participatie en een ontwikkelingsstrategie. De gezamenlijke overheden hebben in dat kader de partijen in de onderscheiden vier deelgebieden gevraagd tot samenwerking te komen en als één initiatiefnemer met een projectplan te komen dat ziet op de sanering van de bestaande en de bouw van nieuwe windparken in het betreffende deelgebied, passend binnen de kaders van het ontwerp-Regioplan. Deze bottom-up benadering, waarbij de overheid kaders stelt en perspectief biedt, zorgt ervoor dat draagvlak voor en participatie bij de nieuwe windparken gewaarborgd zijn.
In deelgebied Zuid hebben de drie overheden en initiatiefnemers een intentieovereenkomst met elkaar getekend en is de RCR-procedure gestart met de ter visie legging van de notitie Reikwijdte en detailniveau.
In deelgebied Noord zijn vier onderscheidende partijen ver gevorderd in het bereiken van samenwerking om tot één initiatief te komen. Begin 2016 wordt een samenwerkingsovereenkomst tussen partijen onderling en een intentieovereenkomst met de overheden verwacht. Op basis daarvan kan medio 2016 de RCR-procedure starten.
In de deelgebieden Oost en West wordt thans gewerkt aan de onderlinge samenwerking.
Naar verwachting zijn eind 2017 de benodigde vergunningen voor de eerste deelgebieden beschikbaar.

Knelpunten, risico's en/of toelichting en maatregelen:

Knelpunt 1	Het grootste knelpunt is uitblijven van duidelijkheid over de hoogtebeperkingen als gevolg van de luchthaven Lelystad.
Maatregel	Een groot deel van de duidelijkheid kan worden gegeven met het door IenM vrijgeven van (een deel van) de Outer Horizontal (max. obstakelhoogte) voor windturbines hoger dan de toetsingshoogte van 146,5 m.
Knelpunt 2	De netinpassing kan niet gereed zijn op het moment dat de windturbines in gebruik kunnen worden genomen, zonder dat een partij de financiële risico's van netinvesteringen afdekt voordat zeker is dat het windpark daadwerkelijk wordt gebouwd (na financial close).
Maatregel	Bij grote RCR-projecten waar aanzienlijke investeringen moeten worden gedaan in de netinpassing (trafostations en bekabeling) moeten netbeheerders hun investeringen eerder doen dan initiatiefnemers financial close bereiken. Hier zit soms een jaar tussen. Dit komt door lange levertijden van trafo's (soms 1 à 1,5 jaar) en lange voorbereidingstijd (planologische inpassing, grondaankopen en bouwvoorbereiding) van netbeheerders. Het financieel risico, dat netbeheerders hun investeringen hebben gedaan voordat zeker is dat het windproject doorgaat, moet door een partij worden afgedekt. Later beginnen met de bouw van het

	windpark kan een oplossing zijn maar daarmee komt het halen van de taakstelling in 2020 in gevaar en lopen initiatiefnemers de kans dat de looptijd van de SDE-beschikking wordt overschreden.
Knelpunt 3	Obstakelverlichting is een knelpunt in het draagvlak en wordt, nu het windpark NOP in aanbouw is en projecten in voorbereiding worden genomen, een steeds groter knelpunt.
Maatregel	Inmiddels heeft IenM een ontwerprichtlijn bekend gemaakt die de hinder nog onvoldoende beperkt. Verdere aanpassing van deze richtlijn zou bijdragen aan meer draagvlak voor windenergie en de projecten in Flevoland.
Knelpunt 4	Verschil tussen de hoogte en socialisering van grondretributie van het RVB en de specifieke marktconforme grondprijzen voor windenergie in Flevoland, rekening houdend met het beleid van opschalen en saneren en participeren.
Maatregel	Uit het Regioplanproces blijkt dat het gebied een lagere grondvergoeding wil hanteren dan het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) en deze grondvergoeding eerlijker wil verdelen (socialiseren) tussen eigenaar, eventuele pachter en omgeving. Dit verschil staat een optimale invulling van de Flevolandse plaatsingsruimte in de weg en drukt op het economisch perspectief en het draagvlak en frustreert de medewerking van grondeigenaren.
Knelpunt 5	SDE+ kent geen differentiatie voor gebieden waar oude molens gesaneerd moeten worden.
Maatregel	Gebieden waar al geruime tijd windmolens staan zijn vaak zeer geschikt. Inmiddels zijn deze molens vaak afgeschreven en zijn er voor deze gebieden grotere en betere molens beschikbaar. Door in de SDE+ geen rekening te houden met saneringskosten worden de meest geschikte delen van Flevoland niet optimaal benut.

B) Onderdeel projectinformatie (bron: RVO)

Projecten:

Projecten:	Flevoland									
Projectstatus door RVO	**Gemeente**	**Project**	**Coördinatieregelen**	**Doelstelling**	**Gerealiseerd**	**Bouw (in voorbereiding)**	**Vergunningen procedure**	**Ruimtelijke procedure**	**Voortraject**	**Verschil**
	Noordoostpolder	NOP Agrowind, Noordoostpolder				15,2				
	Noordoostpolder	RWE, Noordoostpolder Zuidermeerdijk				75,8				
	Noordoostpolder	Westermeerwind, Noordoostpolder deel provincie Flevoland				126,0				
	Lelystad	Testsite Lelystad				7,7				
	Zeewolde	Windpark Zeewolde (regiopark deelgebied zuid)*	RCR					222,0		
	Dronten	Uitwerking Regioplan Deelgebied Noord**							0,0	
	Dronten	Uitwerking Regioplan Deelgebied Oost**							0,0	
	Dronten	Uitwerking Regioplan Deelgebied West**							0,0	
		Totaal:		**1.390,5**	**963**	**224,7**	**0,0**	**222,0**	**0,0**	**+19,2**

* Grove inschatting van vermogen in 2020, inclusief vermogen als gevolg van het dubbeldraaien bestaande turbines.

** Nog erg onduidelijk wat uiteindelijk het vermogen in 2020 zal zijn; daarom geen getal ingevuld.

Projectknelpunten:

Projectnaam	Knelpunt	Maatregel
Alle deelgebieden Regioplan	Sanering opgave is lastig opgave. Vooral de financiering ervan zet de haalbaarheid van nieuwe windparken onder druk.	Nog niet bekend.
Uitwerking Regioplan Deelgebied Oost	Vergoeding SDE+ in deelgebied Oost is ongunstiger ten opzichte van de rest van Flevoland door winddifferentiatie en ongunstige ligging binnen de gemeente Dronten. Hierdoor slechtere haalbaarheid businesscase.	Aanpassen regeling SDE+.
Windpark Zeewolde (regiopark Deelgebied Zuid)	Onduidelijkheid over hoogtebeperking. Turbinehoogte. Dit knelpunt geldt ook voor de deelgebieden Noord, Oost en West.	Prioriteit bij IenM om dit knelpunt op te lossen. Let op, duidelijkheid kan ook zijn dat huidige hoogtebeperking van toepassing blijft, waardoor haalbaarheid van de windparken afneemt.
	De grondprijzen die RVB vraagt wijken af van de systematiek en prijzen die deze regio (wil) hanteren. Drukt sterk de haalbaarheid van de businesscase. Dit knelpunt geldt ook voor de deelgebieden Noord, Oost en West.	Regiospecifiek maatwerk van RVB.

	Voor dit project zijn grote netaanpassingen nodig. Door dubbeldraaien van oude en nieuwe turbines zijn de planning van de netinpassing, de voorinvestering en de garantstelling grote knelpunten.	Bewerkstelligen van een constructieve dialoog gericht op samenwerking van ontwikkelaar, overheden en netbeheerders om realisatie op planning te houden. In Q1 2016 start overleg over oplossing.
Uitwerking Regioplan Deelgebied Noord	Laagvliegroute/zichtvliegroute.	Duidelijkheid verschaffen door bevoegd gezag.
Uitwerking Regioplan Deelgebied West	Onduidelijkheid over locatie/ verplaatsen zweefvliegveld.	Duidelijkheid verschaffen door bevoegd gezag.
	Defensieradar	Besluit over radarpost De Kooij.

Toelichting RVO bij afwijkende projectstatus:

Projectnaam	Grijscode	Toelichting
n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

C) Reacties Stakeholders (bron: inbreng stakeholders via kernteamleden)

Stakeholder	Reactie
Ministerie EZ	Geen
Ministerie IenM	IenM zal op zo kort mogelijke termijn helderheid verschaffen over de hoogtebeperkingen rond de luchthaven Lelystad. Deze helderheid hoeft niet te betekenen dat er meer ruimte komt voor windenergie. Voor windpark Zeewolde zal de provincie waarschijnlijk een afweging moeten maken tussen vliegroutes van en naar Lelystad en woningbouw.
NWEA	Samenwerkende initiatiefnemers in Flevoland, diverse deelgebieden: - Veel verschillende kleine partijen moeten samenwerken om tot één totaalplan te komen. Belangen liggen uit elkaar wat het proces complex maakt. Goede procesbegeleiding is erg belangrijk. - NWEA is zeer te spreken over de ambitie en de inzet van de provincie Flevoland. Daarbij heeft de sector nog één opmerking t.a.v. de conclusie: de gemelde sanering van 72MW is niet de gehele toekomstige sanering, deze wordt in de jaren na 2020 nog groter.
IPO/Provincies	Geen
Natuur & Milieu	Nodig om snel duidelijkheid geven over hoogtebeperkingen windturbines in relatie tot. Luchthavenontwikkeling en verplaatsing zweefvliegclub. Hou vast aan minimaal de door de provincie vastgelegde participatie- doelstelling en betrek bewoners ook meer (via coöperaties) in ontwikkelingsfase. Onderzoek effecten op natuur tijdens de overgangsperiode (‘dubbeldraaifase’).
VNG	Geen
Netbeheer NL	De netinpassing wordt als knelpunt gesignaleerd. Inmiddels is een proces opgestart om een aantal varianten hiervoor te onderzoeken. De projectonzekerheden (toegestane hoogte en meerdere partijen die het onderling nog eens moeten worden) leiden nog niet tot een stabiele situatie waarop netbeheerders hun investeringsbesluitvorming kunnen baseren.
Overige stakeholders	Geen

D) Samenvatting en conclusie RVO 2015

Verdeling naar projectfase ten opzichte van doelstelling 2020:

Gerealiseerd	963 MW	69,3%
Bouw (in voorbereiding)	224,7 MW	16,2%
Vergunningen procedure	0,0 MW	0,0%
Ruimtelijke procedure	222,0 MW	16,0%
Voortraject	Nog nader te bepalen	0,0%
Totaal	**1.409,9 MW**	**101,5%**

Verdeling naar projectstatus ten opzichte van doelstelling 2020:

	1.187,7MW	85,4%
	222,0 MW	16,0%
	0,0 MW	0,0%
Totaal	**1.409,9 MW**	**101,4%**

Conclusie:
De provincie Flevoland heeft een doelstelling van 1.390,5 MW. Aan het eind van 2015 stond in Flevoland 963 MW geïnstalleerd vermogen; dat is goed voor ruim 69% van de provinciale doelstelling. Van 225 MW (ruim 16%) is de bouw inmiddels gestart dan wel in voorbereiding. Verder heeft de provincie 19,2 MW meer projectcapaciteit gepland dan benodigd voor de doelstelling in 2020.

Er resteert in de provincie Flevoland een opgave van circa 202,8 MW (bijna 15%). Deze dient te worden gerealiseerd in RCR-project Windpark Zeewolde, waarvoor de ruimtelijke procedure (publicatie kennisgeving en NRD) in november 2015 is gestart. Dit project (circa 100 nieuwe windturbines van 3,5 MW = 350 MW bruto) voorziet, na volledige sanering van de bestaande windturbines, in een netto toevoeging van 150 MW. Het op korte termijn oplossen van de verschillende grote knelpunten in dit project is daarbij wel een voorwaarde om de voortgang in dit project te houden. Een groot deel van de bestaande windturbines mag na 2020 nog maximaal 5 jaar doordraaien (daarna volgt sanering van circa 72 MW). Ook de voortgang in projecten in deelgebieden Noord, Oost en West is sterk afhankelijk van het oplossen van deze knelpunten op korte termijn.

Van de volledig *resterende opgave* van 202,8 MW in geldt dat er nog diverse knelpunten zijn, zoals onduidelijkheid over hoogtebeperking door ontwikkeling vliegveld Lelystad; financiering van kosten voor sanering en herstructurering en netinpassing).Realisatie hiervan zal daarom van alle betrokken partijen nog zeer veel inspanning vergen.

Gegeven de actuele stand van zaken is het volgens RVO vooralsnog niet onwaarschijnlijk dat de doelstelling voor 2020 in de provincie Flevoland tijdig zal worden gerealiseerd.

GRONINGEN

A) Onderdeel beleidsinformatie (bron: provincie)

Datum: 31 december 2015
Afspraak aantal MW in 2020: 855,5 MW
Capaciteit gereserveerd: 960,2 MW
Gedeelde visie provincie en gemeenten? Ja

Plandocumenten:

Document	GS	Toelichting	PS	Toelichting
Provinciaal omgevingsplan (POP) 2009- 2013 en verordening (POV)				
Herziene Omgevingsvisie en verordening				Naar verwachting vaststelling zomer 2016 door PS
Toepassing PCR: geldt voor Eemsmond en Delfzijl met uitzondering van uitbreiding bedrijventerreinen (doen gemeenten zelf)			29/1/2014	
Beleidskader saneren, opschalen en participatie, gebiedsfondsen			29/1/2014	
Uitbreiding concentratiegebieden			29/1/2014	

Hoe ruimtelijke reservering wordt geoperationaliseerd:
De drie concentratiegebieden voor windenergie (op en direct nabij bedrijventerreinen Eemshaven, Delfzijl en langs de N33) zijn vastgelegd in de Provinciale Omgevingsverordening (artikel 4.13 en bijlage 11, kaart 5b). Op dit moment is circa 442 MW gerealiseerd. Er lopen procedures voor de N33 (RCR) en Delfzijl uitbreiding Zuid. Dit betreft (naar schatting) 120 MW en maximaal 63 MW, samen 183 MW. Voor Delfzijl Midden (bedrijventerrein Oosterhorn) is een bestemmingsplan in ontwikkeling waarin windenergie wordt meegenomen.
Voor het dijkenproject in de gemeente Eemsmond is een NRD ter inzage gelegd waarbij ook ruimte is voor een windpark als meekoppelkans.
Voor Oostpolder en Eemshaven Zuid Oost wordt in januari 2016 de NRD ter inzage gelegd.
Eemshaven West valt op dit moment onder bevoegdheid van het Rijk. Overheden onderzoeken hoe de RCR kan worden gestart in verband met een conflict tussen ontwikkelaars dat hier speelt.

Knelpunten, risico's en/of toelichting en maatregelen:

Knelpunt 1	Strijd tussen ontwikkelaars met betrekking tot locatie Eemshaven West. Dit leidt tot vermindering draagvlak en vergroting van de problematiek en vertraging van de procedures.
Maatregel	Gezien de omvang van het zoekgebied is het Rijk bevoegd gezag en verantwoordelijk voor het proces. Momenteel wordt door de Rijk, provincie, gemeente en waterschap onderzocht hoe dit proces in te richten.
Knelpunt 2	Optimalisatie van invulling van gebieden: dat wil zeggen dat de provincie een taakstelling heeft in MW's en rekent in opstellingen met 3 MW turbines. Initiatiefnemers gaan uit van een goede businesscase met een bepaald rendement op de investering, wat in de praktijk kan leiden tot de keuze voor kleinere turbines en minder opgesteld vermogen. Deze uiteenlopende belangen kunnen tot gevolg hebben dat gebieden mogelijk niet optimaal ingevuld worden, wat een negatief effect zou hebben op het realiseren van de taakstelling.
Maatregel	Provincie houdt vast aan een optimale invulling en houdt (met uitzondering van het Testveld) rekening met een invulling van turbines met tenminste 3 MW.
Knelpunt 3	- Kwetsbaar draagvlak voor Eemshaven West bij natuur- en milieuorganisaties, voor een beperkt deel (zogenaamd 4^e/5^e rij) geen draagvlak gemeente Eemsmond. - Voor windpark Geefsweer een kwetsbaar draagvlak bij gemeente Delfzijl. - Voor N33 geen draagvlak bij gemeenten Veendam/Menterwolde/Oldambt en omwonenden.
Maatregel	Samenwerking met gemeenten/dorpsbelangen, natuur en milieuorganisaties, infoavonden over de windparken en windfondsen in concentratiegebieden Eemshaven en Delfzijl. Wens bij Rijk geuit om dit ook toe te passen bij

	de RCR projecten: N33 en Eemshaven West.
Knelpunt 4	Structuurvisie Eemsmond-Delfzijl en bijhorende MER is in ontwikkeling. De plannen voor windparken moeten minimaal aan de MER voor de structuurvisie worden getoetst in verband met cumulatie effecten. De structuurvisie inclusief MER heeft vertraging opgelopen, waardoor 2 windprojecten ook een beperkte vertraging van circa 3 maanden oplopen (Oosterhorn en Delfzijl Uitbreiding Zuid).
Maatregel	De vertraging die op wordt gelopen heeft geen gevolgen voor de deadline; die is nog steeds haalbaar. Voor Oosterhorn wordt nu nog rekening gehouden met een niet gecoördineerde procedure. Er is een gesprek gaande tussen gemeente en provincie of het mogelijk is dit alsnog toe te passen. Dan wordt ook voor dit project volgens de huidige stand van zaken de deadline haalbaar.

B) Onderdeel projectinformatie (bron: RVO)

Projecten:

Projecten: Groningen										
Projectstatus door RVO	**Gemeente**	**Project**	**Coördinatieregelen**	**Doelstelling**	**Gerealiseerd**	**Bouw (in voorbereiding)**	**Vergunningen procedure**	**Ruimtelijke procedure**	**Voortraject**	**Verschil**
	Eemsmond	2B Energy Eemshaven*				3,2				
	Eemsmond	Eemshaven, Hempenius				3,5				
	Delfzijl	Delfzijl Zuid uitbreiding	PCR					48,0		
	Delfzijl	Delfzijl Midden (Oosterhorn)						70,0		
	Veendam	Windpark N33	RCR					120,0		
	Eemsmond	Eemshaven Dijkenproject Zuidoost, Oostpolderdijk						10,0		
	Eemsmond	Eemshaven Zuidoost						24,0		
	Eemsmond	Eemshaven -Oostpolder	PCR						60,0	
	Delfzijl	Delfzijl, Geefsweer	PCR						60,0	
	Eemsmond	Eemshaven West	RCR						120,0	
		Totaal:		855,5	442	6,7		272,0	240,0	+105,2

* Er wordt een turbine van 6,2 MW geplaatst maar de netto bijdrage aan de doelstelling is 3,2 MW doordat er hiervoor elders een turbine van 3 MW (Growind) is gesaneerd. Het kan zijn dat deze 3 MW turbine weer elders wordt geplaatst.

Projectknelpunten:

Projectnaam	Knelpunt	Maatregel
Alle windparken langs Waddenzee	Landschappelijke invloed op waddengebied (UNESCO-status).	Landschaps- en duurzaamheidsvisie gehele waddengebied.
Eemshaven West	Gemeente heeft moeite met bepaalde windturbineopstelling in verband met overlast voor bewoners.	Onderzoeken in MER.
Eemshaven West	Windmolens op of voor de dijk is schadelijk voor vogels.	Passende beoordeling, beheersmaatregel door vogelradar, locatiekeuze turbines.
Eemshaven West	Bouwen op of in de dijk is te risicovol in verband met aardbevingen in dit gebied.	Meenemen in planproces en veel aandacht voor transparantie en zorgvuldigheid.
Eemshaven West	Projectontwikkelaars hebben onenigheid over grondposities, rechten en projectdeelname. Inzet wordt dat projectontwikkelaars in dit gebied gezamenlijk starten en alle mogelijke	Op dit moment zijn er (nog) geen maatregelen genomen om de huidige situatie op te lossen.

	turbineopstellingen, inclusief bouwen op de dijk, worden meegenomen in dit project. Gedurende het ruimtelijke proces zal blijken wat wel en niet mogelijk is.	
Eemshaven Dijkenproject Zuidoost, Oostpolderdijk	Het bestuur van waterschap moet eerst nog definitief besluiten over bouwen op deze dijk.	Besluit waterschap.
Eemshaven Zuidoost	Vertraging gereedkomen regionale structuurvisie.	Snel afronden structuurvisie en MER.
Eemshaven - Oostpolder	(Agrarische) grondeigenaren zijn de initiatiefnemers van dit project, geen grote projectontwikkelaar bij betrokken, waardoor kans op langzamer proces aanwezig.	Faciliteren/ondersteunen van planproces.
Windpark N33	Er is veel weerstand bij de bevolking.	Zorgvuldige procedure; veel aandacht voor participatie.
Delfzijl Midden (Oosterhorn)	Vertraging gereedkomen regionale structuurvisie.	Snel afronden structuurvisie en MER.
	Veiligheidsrichtlijnen chemisch industrieterrein bemoeilijken inpassing windturbines.	-
Delfzijl, Geefsweer	De gemeente Delfzijl en bewoners hebben moeite met dit extra windproject.	Zorgvuldige procedure van provincie met veel aandacht voor draagvlak en participatie.
Delfzijl Zuid uitbreiding	Vertraging van dit project door uitblijven regionale structuurvisie en onderzoeken naar milieueffecten (terwijl dit project waarschijnlijk weinig effect en relatie heeft met andere projecten binnen de structuurvisie, op de naastgelegen windparken na).	Snel afronden structuurvisie en MER.

Toelichting RVO bij afwijkende projectstatus:

Projectnaam	Grijscode	Toelichting
n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

C) Reacties Stakeholders (bron: inbreng stakeholders via kernteamleden)

Stakeholder	Reactie
Ministerie EZ	Geen
Ministerie IenM	Geen
NWEA	Geen
IPO/Provincies	1. Voor zowel Eemshaven als Delfzijl hebben we een Ecologische Analyse uit laten voeren, die het karakter heeft van een Passende Beoordeling. 2. Het Waterschap Noorderzijlvest neemt op 30 maart een besluit over bouwen in de dijk. Dat geldt zowel voor het Dijkenproject in de Eemshaven, als Eemshaven West. 3. Voor Windpark N33 geldt dat er een gebiedscoördinator is aangewezen vanuit het Rijk.
Natuur & Milieu	In de ogen van de milieufederatie is het vanwege de effecten op vogels en landschappelijke waarden van Natura2000 gebied De Wadden ongewenst en onnodig om molens direct aan de kust te plaatsen, zoals nu wel is gepland in de Emmapolder. Suggestie om vrijwaring gebieden aan te wijzen langs de Nederlandse waddenkust en molens in de Emmapolder 1 rij naar achteren plaatsen, ruim afstand te houden tot hoogwatervluchtplaatsen en natuurgebied Ruidhorn en niet direct aan / op de dijk in verband met vogelslachtoffers. Vierde zoekgebied aanwijzen, zou bijvoorbeeld stad Groningen kunnen zijn. Hier is politiek draagvlak voor. Belangrijk aandachtspunt is het gebrek aan draagvlak voor windenergie, vooral bij N33 / Meeden en onvoldoende mogelijkheden (plan)-participatie voor omwonenden.
VNG	Geen
Netbeheer NL	Geen
Overige stakeholders	Geen

D) Samenvatting en conclusie RVO 2015

Verdeling naar projectfase ten opzichte van doelstelling 2020:

Gerealiseerd	442 MW	51,7%
Bouw (in voorbereiding)	6,7 MW	0,8%
Vergunningen procedure	0,0 MW	0,0%
Ruimtelijke procedure	272,0 MW	31,8%
Voortraject	240,0 MW	28,1%
Totaal	**960,7 MW**	**112,3%**

Verdeling naar projectstatus ten opzichte van doelstelling 2020:

	686,7 MW	80,3%
	94,0 MW	11,0%
	180,0 MW	21,0%
Totaal	**960,7 MW**	**112,3%**

Conclusie:
De provincie Groningen heeft een doelstelling van 855,5 MW. Aan het eind van 2015 stond in Groningen 442 MW geïnstalleerd vermogen; dat is goed voor bijna 52% van de provinciale doelstelling. Van 6,7 MW (1%) is de bouw gestart dan wel in voorbereiding. Verder heeft de provincie 105,1 MW meer projectcapaciteit gepland dan benodigd voor de doelstelling in 2020.

Er resteert in de provincie Groningen een opgave van 406,8 MW (47,6%). Ten opzichte van de voorgaande editie van de monitor is een aantal projecten doorgeschoven van de fase voortraject naar de ruimtelijke procedure. Er is nog veel inzet nodig om draagvlak voor de projecten te verbeteren (waaronder project N33) en om planning met betrekking tot de regionale structuurvisie en de bijhorende MER te laten sporen met tijdige projectrealisatie.

Van de *resterende opgave* van 406, 8 MW wordt voor 238 MW ingeschat dat realisatie van deze projecten in 2020 haalbaar is. Voor 94 MW aan projecten geldt dat er nog diverse knelpunten zijn en dat realisatie daarom nog zeer veel inspanning van alle betrokken partijen zal vergen. Voor de benodigde laatste 75 MW aan benodigde projectcapaciteit in Delfzijl Geefsweer en de RCR Eemshaven-West (met veel knelpunten), geldt dat deze nog in het voortraject zijn, waardoor tijdige realisatie als zeer onzeker wordt beschouwd.

Gegeven de actuele stand van zaken is het volgens RVO niet waarschijnlijk dat de doelstelling voor 2020 in de provincie Groningen tijdig zal worden gerealiseerd.

ZUID-HOLLAND

A) Onderdeel beleidsinformatie (bron: provincie)

Datum 31 december 2015
Afspraak aantal MW in 2020 735,5 MW
Capaciteit gereserveerd Ruim 900 MW
Gedeelde visie provincie en gemeenten? Ja

Plandocumenten:

Document	GS	Toelichting	PS	Toelichting
Visie Ruimte en Mobiliteit (VRM), Verordening Ruimte			9/7/2014	

Hoe ruimtelijke reservering wordt geoperationaliseerd:
De opgave van 735,5 MW is opgenomen in de Visie Ruimte en Mobiliteit, de locaties windenergie zijn opgenomen in de Verordening Ruimte en de uitvoeringsstrategie is opgenomen in het programma Ruimte (juli 2014). De provincie streeft naar maximale invulling van de vastgestelde locaties windenergie. Gelet op de afspraken met het Rijk, ziet de provincie toe op de voortgang. De provincie heeft de afgelopen jaren convenanten afgesloten voor realisatie van locaties windenergie in Goeree-Overflakkee (225 MW), de Haven R'dam (300 MW) en de Stadsregio R'dam (150 MW).
Voor de Stadsregio is in 2015 gebleken dat niet alle in het convenant opgenomen locaties realiseerbaar zijn en heeft PS in september ingestemd met het uitvoeren van een planMER voor het onderzoeken van alternatieve locaties voor windenergie die zullen worden opgenomen in een partiële wijziging van de Verordening Ruimte. Het gaat hierbij om ruimte voor ongeveer 80 MW. Hierin worden mogelijk ook locaties buiten de stadsregio meegenomen. Na de zomer van 2016 moet duidelijk zijn welke locaties geschikt zijn. Uiteindelijk beslissen Provinciale Staten in het najaar van 2016 welke locaties worden opgenomen in een herziene VRM. De realisatie van deze projecten in 2020 wordt hiermee kritiek.
De provincie heeft overeenkomsten afgesloten met verschillende gemeenten die willen meewerken aan de realisatie van de locaties windenergie en die zelf de ruimtelijke inpassing en vergunningverlening van de locaties willen regelen. De provincie maakt in dat geval geen gebruik van de bevoegdheid tot coördinatie en besluitvorming over de omgevingsvergunning en eventueel andere benodigde vergunningen waarvoor zij de bevoegdheden heeft op basis van de Elektriciteitswet. Wel ziet de provincie toe op de afgesproken deadline, waarop de besluitvorming voor de betreffende locatie(s) windenergie bij de gemeente zover gevorderd is dat het ontwerp bestemmingsplan voor de realisatie van de windturbines ter inzage ligt of al heeft gelegen, of op grond van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht een (herroepelijke) omgevingsvergunning voor het realiseren van de windturbines is verleend.

Planning realisatie locaties 2014-2023: op basis van deze monitor en de uitvoeringsstrategie is een prognose gemaakt van de uitvoering. Ten grondslag aan deze prognose liggen:
- Voortgang Havenconvenant conform opgave Havenbedrijf
- Voortgang (voormalige) stadsregio Rotterdam conform startnotitie planMER/partiële wijziging VRM (PS, september 2015)
- Stand van zaken PIP-procedure Korendijk
- Voortgangsrapportages juli 2015 van de gemeenten waarmee de provincie een overeenkomst tot het niet toepassen van haar bevoegdheden windenergie heeft gesloten (Goeree-Overflakkee, Dordrecht, Zwijndrecht, Strijen, Cromstrijen, Katwijk, Gorinchem, Binnenmaas).
- Realisatiestrategie uit Programma Ruimte (VRM) en aangewezen locaties windenergie in Verordening Ruimte (2014).
- Gemiddelde van minimale en maximale prognose per jaar
- Uitgegaan wordt van een gemiddelde capaciteit per windturbine van 3 MW
- Voortgangsrapportage Windenergie Zuid-Holland (GS, 17 november 2015).

De planning ziet er als volgt uit:

Datum	Megawatts in voorbereiding
1-1-2016	350 MW
1-1-2020	434 MW
1-1-2021	811 MW

Knelpunten, risico's en/of toelichting en maatregelen:

Knelpunt 1	Maatschappelijke weerstand, waardoor ook bestuurlijk draagvlak bij sommige gemeenten onder druk staat.
Maatregel	Zie maatregel bij knelpunt 3.
Knelpunt 2	Drukbevolkte provincie, waardoor veel fysieke beperkingen.
Maatregel	Zie maatregel bij knelpunt 3.
Knelpunt 3	Herziening VRM in Q2 2017, waardoor voor een aantal locaties de procedures pas in 2017 kunnen starten.
Maatregel	Ad 1, 2 en 3: De provincie voert bestuurlijke gesprekken met gemeenten om het bestuurlijk draagvlak te vergroten en zoekt naar maatregelen die de realisatie kunnen versnellen. Ook zet de provincie zich in om burgers beter te betrekken bij windinitiatieven.
Knelpunt 4	Bij sommige locaties is stagnatie te wijten aan vertraging bij de initiatiefnemer of het feit dat deze zich terugtrekt c.q. wil terugtrekken; bij een enkele locatie is er nog geen initiatiefnemer bekend.
Maatregel	Communicatie met potentiële ontwikkelaar/initiatiefnemer.
Knelpunt 5	Tenders voor de projecten op de Maasvlakte zijn niet gestart in 2015, als gevolg van langdurige discussie tussen Rijkswaterstaat en Havenbedrijf Rotterdam. De eerder voorziene 108 MW wordt mogelijk minder.
Maatregel	Discussie binnen het Rijk beslechten. Tender begin 2016.
Knelpunt 6	Bij diverse projecten is de vertraging te herleiden tot beperkingen die voortvloeien uit Rijksregelingen en -kaders, zoals ten aanzien van scheepvaartradar, signaalverlichting, luchtvaart en waterveiligheid (windturbines op/bij waterkeringen).
Maatregel	Het Rijk neemt maatregelen om waar nodig en mogelijk belemmeringen weg te nemen.

B) Onderdeel projectinformatie (bron: RVO)

Projecten:

Projecten:	Zuid-Holland									
Projectstatus door RVO	**Gemeente**	**Project**	**Coördinatieregelen**	**Doelstelling**	**Gerealiseerd**	**Bouw (in voorbereiding)**	**Vergunningen procedure**	**Ruimtelijke procedure**	**Voortraject**	**Verschil**
	Dordrecht	DR windpark Kilwind (Dordtse Kil IV)				9,2				
	Papendrecht	DR Oosteinde*							3,0	
	Dordrecht	DR Dordtse Kil III, IV Duivelseiland/Krabbepolder*							10,8	
	Zwijndrecht	DR Groote Lindt							7,5	
	Goeree-Overflakkee	GO Battenoert				12,2				
	Goeree-Overflakkee	GO Battenoert II						21,0		
	Goeree-Overflakkee	GO Haringvliet						27,0		
	Goeree-Overflakkee	GO Oost Flakkee						21,0		
	Goeree-Overflakkee	GO Noordrand*							78,0	
	Rotterdam	HC (repowering) locatie Slufterdijk				16,5				
	Rotterdam	HC Hartel III (Hartelkanaal)**							-10,0	
	Rotterdam	HC Hartelkanaal (Hartelbrug-West)**							-12,0	
	Rotterdam	HC Locatie BP (Nerefco)**							-22,5	
	Rotterdam	HC Landtong Rozenburg I (repowering)*							12,0	
	Rotterdam	HC Maasvlakte II Harde zeewering							36,0	
	Rotterdam	HC Maasvlakte II Zachte zeewering							54,0	
	's-Gravenhage	HL CEVA				3,0				
	Westland	HL A20-locatie*							9,0	
	Binnenmaas	HW Bedrijventerrein Hoeksche Waard, Oude Maas	GCR					15,0		
	Cromstrijen	HW Hogezandse polder						30,0		
	Korendijk	HW WP Spuiwind	PCR					15,0		
	Cromstrijen	HW Westerse polder							11,5	
	Strijen	HW WP Mariapolder							10,2	
	Rotterdam	SR Nieuwe Waterweg (Hoek van Holland)				24,0				
	Capelle aan den IJssel	SR Rivium				3,0				
	Ridderkerk	SR Nieuw Reijerwaard						6,9		

	Stadsregio Rotterdam	SR Overig:* / *** - Landtong Rozenburg III - Hartel Oost Bernisse - Beneluxster - Beneluxtunnel - Beneluxtunnel Schiedam - Heinenoordtunnel - Noordzeeboulevard - Prisma/Bleizo - t Scheur - Vaanplein - Windpark Haringvlietdam upgrade							79,2	
	Zoeterwoude	OV Heineken (Windpark Barrepolder)				12,0				
	Katwijk	OV Valkenburgse meer							9,0	
	Teylingen	OV Akzo Nobel*							5,0	
	Gorinchem	OV Bedrijventerrein Gorinchem Noord*							9,0	
	Waddinxveen	OV Distripark Doelwijk*							3,0	
		Totaal:		**735,5**	**332**	**79,9**	**0,0**	**135,9**	**292,7**	**+105,0**

DR: Drechtsteden; GO: Goeree-Overflakkee; HC: Havenconvenant; HL: Haaglanden; HW: Hoekse Waard; SR: Convenant Stadsregio Rotterdam; OV: Overig

* Hoeveelheid MW's zijn inschattingen; plannen nog niet concreet.

** Sanering voorzien voor 2020.

*** Deze locaties hebben al eerder in de Visie Ruimte en Milieu (VRM) gestaan. Locaties kunnen wijzigen; zij worden nu meegenomen in de partiële herziening VRM.

Projectknelpunten:

Projectnaam	Knelpunt	Maatregel
DR – Drechtsteden DR Oosteinde DR Dordtse Kil III, IV Duivelseiland/Krabbepolder DR Zwijndrecht	- Technisch lastige locaties. In verband met locatie op bedrijventerreinen discussie met aanwezige bedrijven en vragen ten aanzien van mogelijkheden toekomstige bedrijven. - Planning 'bestemmingsplannen gereed' is niet gehaald.	- Snel duidelijkheid over risicozonering. - Snel planning bestemmingsplan / vergunningen gereed hebben (rol gemeenten).
GO – Goeree-Overflakkee GO Haringvliet GO Battenoert II	- Onduidelijkheid over radarverstoring.	- Uitsluitsel van Ministerie van Defensie wat mogelijk is (hangt af van besluiten over gebruik radar LVNL - IenM).
GO Oost Flakkee	- De initiatiefnemers van de 3 projecten werken samen binnen de Coöperatie Windgroep Goeree-Overflakkee. Initiatiefnemers hebben gevraagd om gemeentelijke coördinatie. De gemeenteraad heeft hier niet voor gekozen. Planning komt in gevaar. - Gemeenteraad wil geen obstakel-verlichting. Nog geen duidelijkheid wat mogelijk is binnen de regelgeving - Onduidelijkheid over mogelijkheden bouwen bij dijken; waterschap geeft geen duidelijkheid.	- Afspraken Rijk of provincie met gemeenteraad (uitnodiging van gedeputeerden voor ligt bij het Rijk). - Duidelijkheid vanuit het Rijk. - Provincie/gemeente/waterschap gezamenlijk optrekken.
GO Noordrand	- Natuur is lastig geweest: Natuurmonumenten wilde wel meewerken in proces verdeling	- Nu afspraak (gemeente/ provincie/ WNF/NM) 5 turbines aan de rand in natuur.

	natuur/agrarisch/wind. WNF in eerste instantie niet. Gemeente en provincie hebben hier goede rol in gespeeld eind 2015: standpunt is nu 'wind is prioriteit'. Door discussie vertraging. - Traject met agrariërs, procesbegeleider en gemeente nog in volle gang.	- Tot eenduidig plan komen en snel met procedure starten. Alleen met gemeentelijke of provinciale coördinatie kan tijdige realisatie gehaald worden.
HC – Havenconvenant HC Maasvlakte II Harde zeewering HC Maasvlakte II Zachte zeewering	- Tender nog steeds niet gestart (discussie tussen RWS en HbR over veiligheid en verantwoordelijkheden).Planning begint kritiek te worden.	- Tender starten in eerste kwartaal 2016.
HC (repowering) locatie Slufterdijk	- Onduidelijkheid over verkrijgen FFwet-ontheffing, waardoor tender turbines nog niet is gestart.	- Gesprek initiatiefnemers/RVO over randvoorwaarden (gepland begin 2016).
HL – Haaglanden Westland A20	- Initiatiefnemer (tevens grondeigenaar) heeft gemeld voorlopig geen plannen te hebben voor windturbines op de locatie in verband met mogelijke andere bouw-plannen (en weerstand uit de omgeving)	- Geen.
HW – Hoeksche Waard HW Westerse Polder HW WP Mariapolder	- Bestemmingsplannen nog niet vastgesteld, waardoor planning kritiek kan worden.	- Bestemmingsplannen voorzien eerste kwartaal 2016.
SR – Convenant Stadsregio Rotterdam	- Niet alle eerdere locaties bleken haalbaar (technisch of bestuurlijk); eerdere afspraken tussen ontwikkelaars en gemeenten worden niet altijd nagekomen; provincie gestart met proces herziening VRM. Vertraging in planning.	- Provincie neemt voortouw voor planMER en herziening locaties VRM. Provincie in gesprek met gemeenten om overeenkomsten af te sluiten over locaties en planning (o.a. coördinatie, betrekken burgerinitiatieven).
SR Nieuw Reijerwaard	- Bestemmingsplan bedrijventerrein inclusief windturbines weliswaar vastgesteld, maar geen harde planning voor windpark.	- Provincie/Gemeenschappelijke Regeling afspraken maken over planning.
SR Windpark Haringvlietdam upgrade	- Ontwikkelaar wil de huidige 6 windturbines die zich in de Kernzone in het buitentalud bevinden vervangen door 4 windturbines op de zelfde locatie in de Kernzone. RWS vindt dit niet toelaatbaar en heeft de vergunning geweigerd.	- In Bestuurlijk Overleg eind 2015 provincie/gem/RWS: afgesproken dat mogelijkheden voor windenergie rond deze locatie opnieuw verkend worden.
SR Hartel Oost Bernisse	- Waterschap wil dat initiatiefnemer met onderzoek aantoont dat de waterveilig-heid niet wordt geschaad; toetsingscriteria waterschap niet helder.	- Overleg provincie/Rijk met Waterschap (meenemen met Goeree-Overflakkee)
OV – Overige locaties	- Plannen nog niet concreet uitgewerkt; planning kritiek.	- Provincie is in overleg met gemeenten, grondeigenaren en bedrijven of lokale initiatieven over uitwerking plannen en versnellen procedures.

DR: Drechtsteden; GO: Goeree-Overflakkee; HC: Havenconvenant; HL: Haaglanden; HW: Hoekse Waard; SR: Convenant Stadsregio Rotterdam; OV: Overig

Toelichting RVO bij afwijkende projectstatus:

Projectnaam	Grijscode	Toelichting
n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

C) Reacties Stakeholders (bron: inbreng stakeholders via kernteamleden)

Stakeholder	Reactie
Ministerie EZ	Geen
Ministerie IenM	1. Het voortouw voor de realisatie van windmolens op de 2de Maasvlakte ligt bij de provincie. In de projectgroep zitten naast de provincie, de gemeente, het Havenbedrijf, RWS en het Rijksvastgoedbedrijf. In dit project spelen diverse issues die door alle partijen gezamenlijk moeten worden opgepakt en beslecht. 2. Met betrekking tot (beleids) knelpunt 6: Dit knelpunt is zodanig vaag geformuleerd dat IenM daar geen maatregelen op kan nemen. Dit geldt onder andere voor issue waterveiligheid. De beleidsregel waterstaatswerken is eind 2015 aangepast.
NWEA	Geen
IPO/Provincies	Op http://www.zuid-holland.nl/onderwerpen/energie/windenergie/ heeft de provincie haar eigen voortgangsrapportage gepubliceerd, met meer achtergrondinformatie.
Natuur & Milieu	Er is volgens de milieufederatie sprake van complexe situatie met verschillende belangen. Het zou mooi zijn wanneer Rijk en provincie elkaar als partner zien en ruimte geven. Een goede afstemming en samenwerking met andere rijksdiensten (onder andere RWS) blijft van belang, onder andere bij de Maasvlakte.
VNG	Geen
Netbeheer NL	Geen
Overige stakeholders	Geen

D) Samenvatting en conclusie RVO 2015

Verdeling naar projectfase ten opzichte van doelstelling 2020:

Gerealiseerd	332 MW	45,1%
Bouw (in voorbereiding)	79,9 MW	10,9%
Vergunningen procedure	0,0 MW	0,0%
Ruimtelijke procedure	135,9 MW	18,5%
Voortraject	292,7 MW	39,8%
Totaal	**840,5**	**114,3%**

Verdeling naar projectstatus ten opzichte van doelstelling 2020:

	411,9 MW	56,0%
	111,9 MW	15,2%
	316,7 MW	43,1%
Totaal	**840,5 MW**	**114,3%**

Conclusie:
De provincie Zuid-Holland heeft een doelstelling van 735,5 MW. Aan het eind van 2015 stond in Zuid Holland 332 MW geïnstalleerd vermogen; dat is goed voor 45% van de provinciale doelstelling. Van 80 MW (11%) is de bouw gestart dan wel in voorbereiding. In januari 2016 wordt windpark Battenoert (12,2 MW; Goeree-Overflakkee) naar verwachting in productie genomen. De overige parken, waarvan de bouw is gestart dan wel in voorbereiding is, zullen in 2016 of 2017 in gebruik genomen worden. Verder heeft de provincie 105,0 MW meer projectcapaciteit gepland dan benodigd voor de doelstelling in 2020.

Er resteert in de provincie Zuid-Holland een opgave van 323,6 MW (44%). Veel projecten hebben te maken met intensieve bebouwing en infrastructuur (vraagstuk externe veiligheid), in de minder bebouwde gebieden met natuurwaarden of andere grootschalige knelpunten. Hierdoor zijn planningen dikwijls moeilijk vast te houden. Bij projecten op Goeree-Overflakkee speelt onder andere de onzekerheid over defensieradar nog een belangrijke rol. Bij verschillende projecten, eveneens op Goeree-Overflakkee maar ook in de stadsregio en in het havengebied loopt nog discussie met het Rijkswaterstaat en het waterschap. De provincie is met veel gemeenten (en waar nodig andere partijen) in gesprek over het nemen van maatregelen om de doelstelling van 2020 te kunnen halen.

Van de *resterende opgave* van 323,6 MW geldt voor 112 MW netto dat realisatie nog zeer veel inspanning van alle betrokken partijen zal vergen om deze projecten in 2020 te kunnen realiseren. Voor de laatste 212 MW aan benodigde projectcapaciteit geldt dat de projecten nog in het voortraject zijn, waardoor tijdige realisatie van dit deel als zeer onzeker wordt beschouwd.

Gezien de actuele stand van zaken is het volgens RVO niet waarschijnlijk dat de doelstelling voor 2020 in de provincie Zuid-Holland tijdig zal worden gerealiseerd.

NOORD-HOLLAND

A) Onderdeel beleidsinformatie (bron: provincie)

Datum: 31 december 2015
Afspraak aantal MW in 2020: 685,5 MW
Capaciteit gereserveerd: 685,5 MW
Gedeelde visie provincie en gemeenten? Gedeeltelijk; Windpark Wieringermeer: ja
Herstructurering WoL (HS WoL): deels /in voorbereiding

Plandocumenten:

Document	GS	Toelichting	PS	Toelichting
Gewijzigde Structuurvisie NH 2040, PRV en beleidskader WoL	2/12/2014 en 17/2/2015		15/12/2014 en 2/3/2015	
Uitvoeringsregeling 'Verdeel-procedure herstructurering WoL'	8/12/2015			
Beleidsregel 'Uitwerking ruimtelijke uitgangspunten voor windturbines per herstructureringsgebied')	8/12/2015			
Wijziging Provinciale Milieu Verordening (PMV)	27/10/2015		14/12/2015	PMV (geamendeerd) vastgesteld. Integrale beleid herstructurering WoL treedt in werking op 15/1/2016

Hoe ruimtelijke reservering wordt geoperationaliseerd:
Op 15 december 2014 hebben PS de Structuurvisie NH 2040, de Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV) en het beleidskader Wind op Land gewijzigd vastgesteld. Bij de behandeling in PS is een amendement aangenomen, dat ziet op maatwerk voor windprojecten in stille gebieden. Omdat het amendement juridisch niet uitvoerbaar bleek, hebben PS op 2 maart 2015 de PRV gewijzigd vastgesteld, waarbij de afstandsbepaling tot gevoelige bestemmingen is vergroot van 500 naar 600m. Daarnaast hebben GS aan PS voorgesteld om in de Provinciale Milieuverordening (PMV) een maatwerkvoorschriftregeling op te nemen. Deze regeling stelt de verplichting om voor windprojecten te onderzoeken of sprake is van een laag achtergrondgeluidniveau. Indien hiervan sprake is, dan kunnen GS in bijzondere gevallen besluiten om bij vergunningverlening maatwerkvoorschriften op te leggen. De gewijzigde PMV heeft ter inzage gelegen en is op 27 oktober 2015 door GS vastgesteld. Op 14 december 2015 hebben PS de PMV vastgesteld.

In de PRV is ruimte aangegeven voor windpark Wieringermeer dat valt onder de Rijkscoördinatieregeling. Voor aanvragen ingekomen vóór 11 april 2011 die voldoen aan bepaalde voorwaarden, is een overgangsregeling opgenomen in de PRV. Voor windpark Westfrisia, dat valt onder de overgangsregeling is een Provinciaal Inpassingsplan (PIP) in voorbereiding. Bestaande windturbines mogen één op één worden vervangen, conform de vervangingsregeling in de PRV. Voor de windparken Groetpolder en Kneeshoek zijn vergunningen voor vervanging verleend; deze zijn nu in de beroepsfase. De vergunningsprocedure voor de vervanging van windpark Westeinde loopt. Voor de resterende opgave tot 685,5 MW Wind op Land in 2020 is een herstructureringsregeling opgenomen en zijn 9 herstructureringsgebieden aangewezen. Een van de belangrijkste randvoorwaarden uit de PRV voor herstructureringsprojecten is de saneringseis van 2 voor 1. Verder mogen nieuwe turbines worden gebouwd in lijnen van minimaal 6 turbines, die op minimaal 600m. van gevoelige bestemmingen zijn gelegen. Herstructureringsgebieden zijn niet gelegen binnen kwetsbare gebieden. In de PRV borgt de provincie haar rol als bevoegd coördinerend en vergunningverlenend gezag. In het gewijzigde beleidskader WoL wordt de achtergrond van het beleid Wind op Land geschetst, zijn ruimtelijk-landschappelijke principes vastgelegd, en wordt ingegaan op de maatschappelijke aspecten van de ontwikkeling van windenergie, waaronder financiële participatie in windprojecten en de participatie van omwonenden en overige belanghebbenden in het planproces.

In de periode tussen 2 maart 2015 en 15 januari 2016 werken initiatiefnemers aan de voorbereiding van omgevingsvergunning aanvragen en zijn principe-aanvragen ingekomen bij de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied, die in opdracht van GS de vergunningenprocedures voorbereidt. In samenspraak met de betrokken gemeenten en aanvragers zijn gebiedsateliers georganiseerd in Hollands Kroon, Velsen en Amsterdam. Op dit moment (december 2015) is de verwachting dat de herstructureringsopgave binnen de kaders – met inbegrip van de 2 voor 1 regeling – kan worden gerealiseerd. De provincie is met medewerking van de windmakelaar in gesprek met Amsterdam, initiatiefnemers van windparken in de Westpoort en aanbieders van saneringsturbines om te komen tot concrete saneringsafspraken. Op 15 januari 2016 treedt het gewijzigde beleid Wind op Land (Structuurvisie, PRV en beleidskader) met de bijbehorende uitvoeringsregeling verdeelprocedure schaarse MW en beleidsregel Ruimtelijke kwaliteit in werking. In het tijdvak tussen 15 januari en 15 mei 2016 kunnen omgevingsvergunning aanvragen worden ingediend. Indien het vermogen waarvoor aanvragen worden ingediend de taakstelling van 685,5 MW overstijgt, worden de aanvragen die aan de PRV vereisten voldoen gerangschikt op ruimtelijke kwaliteit.

Knelpunten, risico's en/of toelichting en maatregelen:

Knelpunt 1	SDE+: De winddifferentiatie in de nieuwe SDE+ regeling doorkruist langlopende (principe)-afspraken tussen windexploitanten. De nieuwe regeling zet businesscases op de kop en frustreert daarmee voortgang en realisatie van herstructureringsplannen in NH. Dit vormt aanleiding voor exploitanten om te kiezen voor 1-op-1 vervanging van hun staande turbines, waarmee het aantal potentieel beschikbare MW's voor conversie in het HS-traject daalt. Tot nog toe zijn als gevolg hiervan voor Noord-Holland 43 MW verloren gegaan, dit kan oplopen tot 118 MW indien in de Wieringermeer de herstructureringsopgave niet wordt gerealiseerd.
Maatregel	De provincie heeft hierover een brief gestuurd aan de Minister van EZ. De beantwoording daarvan door de Minister gaat in de beleving van de provincie niet in op de inhoudelijke punten van het vraagstuk. In de praktijk blijven er minder gebieden over waarbinnen de herstructureringsopgave moet worden gerealiseerd en komen er minder saneringsturbines op de markt; met extra inspanning lijkt de herstructureringsopgave haalbaar.
Knelpunt 2	SDE+: WP Wieringermeer: De wijziging SDE+ in 2015 ten behoeve van winddifferentiatie leidt – ook onder toepassing van de overgangsregeling – tot een business case met minder rendement. Om dit op te vangen zetten de initiatief-nemers in op uitbreiding van de maximale termijn voor dubbeldraaien van 5 jaar + bouwtijd van 700 dagen naar 7 jaar + bouwtijd van 700 dagen. De verlenging van de paralleldraaitermijn geeft een vertraging in het effect van de herstructurering – de sanering van windturbines – en draagt hierdoor niet bij aan het draagvlak voor windenergie.
Maatregel	GS hebben de Minister van EZ hierover per brief geïnformeerd, d.d. 15 juli 2014. Daarnaast hebben GS besloten een zienswijze in te dienen op het RIP WP Wieringermeer waarin dit knelpunt aan de orde komt. Bij de vaststelling van het RIP WP Wieringermeer is de maximale termijn voor parallel draaien gesteld op 5 jaar.
Knelpunt 3	Radarverstoring: Knelpunt als gevolg van cumulerende interferentie van WP Wieringermeer en WP Fryslân kan ook potentiële risico's inhouden voor HS-gebieden daarbuiten.
Maatregel	Overleg met ministerie van Defensie over WP Wieringermeer en beoogde herstructureringsgebieden.
Knelpunt 4	Beperkingen Luchthavens en Luchtvaart: Luchthavenindelingsbesluit (LIB): ontbreken van helderheid over wijziging van het LIB en de precieze impact daarvan op locaties in het Noordzeekanaalgebied en in de Haarlemmermeer kan leiden tot vertraging en/of verlaging van het potentieel vermogen door hoogtebeperking van windturbines ten gunste van radar en vliegveiligheid. Een opwaardering van radarstation de Kooij is noodzakelijk.
Maatregel	Het gewijzigd LIB is in werking getreden. In opdracht van GS heeft ILT in samenspraak met LVNL een LIB pre-toets uitgevoerd voor de herstructureringsgebieden Velsen en Westpoort (Amsterdam, Zaanstad) en voor het initiatief windpark Haarlemmermeer-Zuid. Een beperkt aantal windturbines moet de bouwhoogte worden teruggebracht om aan het LIB te kunnen voldoen. Daarnaast geldt voor Velsen en Westpoort als geheel dat een spoedige modulering van de radar op Schiphol West plus een upgrade van radarstation De Kooij noodzakelijk is om aan de eisen te voldoen. GS hebben de Minister van EZ gevraagd om een spoedige besluitvorming over upgrade van radar de Kooy bij brief van 18 november jl.
Knelpunt 5	Onvoldoende draagvlak/Acceptatie.
Maatregel	Streven naar maximale transparantie door vergroten van bestuurlijke (gemeenten) en maatschappelijke betrokkenheid via bestuurlijk overleg, ronde tafel bijeenkomsten, keukentafel gesprekken, gebiedsateliers. De aanpak om draagvlak te creëren via plenaire gesprekken-/discussie werkt goed in NH en wordt door alle betrokkenen gewaardeerd. Waar de situatie om maatwerk vraagt volgen keukentafelgesprekken.

B) Onderdeel projectinformatie (bron: RVO)

Projecten:

Projecten: Noord-Holland										
Projectstatus door RVO	Gemeente	Project	Coördinatieregelen	Doelstelling	Gerealiseerd	Bouw (in voorbereiding)	Vergunningen procedure	Ruimtelijke procedure	Voortraject	Verschil
	Hollands Kroon	Windpark Wieringermeer*	RCR			225,0				
	Hollands Kroon	Opschaling WP Wagendorp				10,2				
	Hollands Kroon	Oude Provincialeweg, Nieuwe Niedorp				0,9				
	Medemblik	Westfrisia	PCR				10,1			
	Hollands Kroon	Windpark Wieringermeer, restopgave ECN*	RCR				25,0			
	Diverse Noord-Holland	Herstructureringsproces Noord-Holland*						56,3		
		Totaal:		**685,5**	**358**	**236,1**	**35,1**	**56,3**	**0,0**	**0,0**

* Berekend door RVO

Projectknelpunten:

Projectnaam	Knelpunt	Maatregel
Windpark Wieringermeer	Verplaatsing zweefvliegveld: hiervoor ontheffing nodig van de geluidsnormen van nabijgelegen stiltegebied Amstelmeer. Dit moet vóór de verkiezingen PS omdat anders een risico op vertraging ontstaat.	Provincie stuurt op tijdige verlening van de ontheffing.
Windpark Wieringermeer	Netinpassing: Voortgang van het benodigde 150 KV station is vertraagd maar wordt alsnog in Q1 2018 verwacht (aparte PCR NH). Er is twijfel of dat gaat lukken vanwege mogelijke nieuwe beroepsprocedures. Zolang de plannen nog onder beroep liggen kan dat van invloed zijn op een tijdig definitieve Investeringsbesluit van initiatiefnemers en daarmee het project mogelijk vertragen.	Bewerkstelligen van een constructieve dialoog gericht op samenwerking tussen partijen die mogelijk bezwaren hebben om realisatie op planning te houden.
Westfrisia (PCR)	Weerstand bij gemeente en bewoners.	Zorgvuldige en transparante procedure.
Herstructureringsproces Noord-Holland	Doorlooptijd onderzoek zettingsvloeiing in kader van Watervergunning RWS (vanwege bouw op primaire waterkering).	Inzet provincie en RWS om procedures Waterwet en Wabo te coördineren.
	Luchthaven Indelings Besluit (LIB) en Radarverstoring.	Integrale pré-toets LIB (door TNO en ILT) en aandacht vragen bij het Rijk voor upgrade van radarpost De Kooij.
	Enkele woningen liggen binnen de 600 meter grens die als minimum afstand is gesteld.	Aandachtspunten: - het wijzigen van de woonbestemming van enkele woningen op het industrieterrein. - het opstellen van een participatieplan conform de gedragscode van NWEA.
	Samenwerking nodig tussen private partijen om te voldoen aan de saneringsopgave.	Bemiddeling door de windmakelaar in opdracht van de provincie.

Toelichting RVO bij afwijkende projectstatus:

Projectnaam	Grijscode	Toelichting
Herstructureringsproces Noord-Holland	Lichtgrijs	Er zijn ruimtelijke voorbereidingen getroffen en er zijn diverse kansrijke principeaanvragen ontvangen. Echter voor de zomer 2016 kan pas met zekerheid worden gesteld of er (voldoende) definitieve vergunningaanvragen zijn ingediend.

C) Reacties Stakeholders (bron: inbreng stakeholders via kernteamleden)

Stakeholder	Reactie
Ministerie EZ	Geen
Ministerie IenM	Geen
NWEA	De leden van NWEA zijn erg ongelukkig met alle bovenwettelijke maatregelen die de provincie Noord-Holland heeft ingevoerd. Het zorgt voor veel onzekerheid, geeft minder ruimte voor inpassing, remt innovatie (met name de strikte eis voor verhouding ashoogte en rotordiameter, en consequentie dat er minder kWh-uren worden geproduceerd) en zorgt niet voor meer acceptatie. In tegendeel, dit soort regels roepen een beeld op dat omwonenden blijkbaar meer bescherming behoeven tegen windturbines dan tegen elke andere vorm van ruimtelijke ontwikkelingen. Ook de keuze om sanering via 2 voor 1 regeling uit te voeren speelt mogelijk partijen tegen elkaar uit en zet druk op de business case van een windproject.
IPO/Provincies	De provincie is op de hoogte van het beeld dat door stakeholders wordt geschetst. Om de totstand-koming van saneringsafspraken te faciliteren is vanaf november 2015 de inzet van bestuurders en de windmakelaar geïntensiveerd; dit heeft in december geleid tot hervatting van de onderhandelingen tussen ontwikkelaars en aanbieders van saneringsturbines; deze verlopen constructief. Parallel is een eerste herstructureringsovereenkomst aan de provincie voorgelegd. De juridische houdbaarheid van de medio 2015 aangekondigde verdeelprocedure en uitvoeringsregeling is uitvoering getoetst. GS en PS houden vast aan tijdige realisatie van de doelstelling 685,5 MW Wind op land in 2020. Op http://www.noord-holland.nl/Wind-op-Land/ heeft de provincie haar eigen voortgangsrapportage gepubliceerd, met meer achtergrondinformatie.
Natuur & Milieu	De milieufederatie maakt zich zorgen of er wel voldoende haalbare initiatieven zijn om de laatste 91,4 MW te realiseren. De milieufederatie is voorstander van het oprekken van de beleidsregels (een Nee, tenzij principe). Van de beleidsregels moet kunnen worden afgeweken wanneer het draagvlak en bewonersparticipatie voor windplannen voldoende groot is.
VNG	Geen
Netbeheer NL	Vertraging van de netinpassing dreigt door aangepaste PCR en uitstel van besluit financial close door initiatiefnemers (is in monitoring verwoord). Hierdoor wordt tijdige besluitvorming voor investeringen in de netaanpassing(en) lastig.
Overige stakeholders*	Een aantal initiatiefnemers en belanghebbende partijen heeft grote moeite met het restrictieve beleid dat de Provincie Noord-Holland voert. Een en ander zonder daarmee te (kunnen of willen) betwisten of de provincie haar doelstelling al dan niet tijdig gaat halen. De gepleegde inspraak tijdens de Commissie vergadering Ruimte, Wonen & Water d.d. 30 november 2015 getuigt van breed gevoelde bezwaren, vragen, bedenkingen en voorstellen ten aanzien het herstructureringsbeleid dat de provincie ontwikkelt en uitvoert. Het provinciaal herstructureringsbeleid is niet transparant genoeg en wordt voortdurend aangepast. Als gevolg daarvan lopen de plankosten (kostbare vooronderzoeken en leges) voor initiatiefnemers op, zonder dat hun zekerheden toenemen. Ook treden er als gevolg van het beleid onvoorziene neveneffecten op, zoals prijsopdrijving van saneringsturbines. De als rigide ervaren herstructureringseisen (lijnopstelling van minimaal 6 turbines; 2 molens saneren voor 1 nieuwe turbine; verhoging afstandseis naar 600 m.) stellen de initiatiefnemers voor grote onzeker-heden en problemen om de businesscase (tijdig) sluitend te krijgen. Door overregulering ervaart men onvoldoende ruimte voor maatwerk (verschil tussen platteland en industriële gebieden). De houdbaarheid van de recentelijk uitgewerkte verdeelprocedure schaarse MW en de gekoppelde Uitvoeringsregeling (rangschikken tussen herstructureringsgebieden) wordt ter discussie gesteld en zal mogelijk aanleiding geven tot het voeren van juridische procedures. Al met al zou er volgens betrokken initiatiefnemers, onder meer in het Noordzeekanaalgebied, met groot maatschappelijk draagvlak via burgercoöperaties, veel meer windvermogen kunnen worden geplaatst, dan wat de provincie nu toelaat.

***Weergave RVO op basis van diverse gesprekken met initiatiefnemers en belanghebbenden in de provincie.

D) Samenvatting en conclusie RVO 2015

Verdeling naar projectfase ten opzichte van doelstelling 2020:

Gerealiseerd	358 MW	52,2%
Bouw (in voorbereiding)	236,1 MW	34,4%
Vergunningen procedure	35,1 MW	5,1%
Ruimtelijke procedure	56,3 MW	8,2%
Voortraject	0,0 MW	0,00%
Totaal	**685,5 MW**	**100%**

Verdeling naar projectstatus ten opzichte van doelstelling 2020:

	604,2 MW	88,1%
	25,0 MW	3,7%
	56,3 MW	8,2%
Totaal	**685,5 MW**	**100%**

Conclusie:
De provincie Noord-Holland heeft een doelstelling van 685,5 MW. Aan het eind van 2015 stond in Noord-Holland 358 MW geïnstalleerd vermogen; dat is goed voor 52% van de provinciale doelstelling. Van 236 MW (34%) is de bouw gestart dan wel in voorbereiding. De provincie heeft restrictief geprogrammeerd; er komt niet meer windvermogen dan strikt benodigd voor de doelstelling in 2020.

Er resteert in de provincie Noord-Holland een opgave van 91,4 MW (13,3%). Realisatie van de restopgave in het herstructureringsproces is afhankelijk van indiening van voldoende definitieve projectaanvragen 2016 (en verder). De omvang van de restopgave is enigszins vertekend omdat deze monitor slechts het netto toe te voegen vermogen vermeldt. De daartoe te realiseren bruto opgave, onder invloed van de herstructurering (sanering en opschaling), is aanzienlijk groter. Het is de vraag of de markt, onder uitwerking van de complexe (financiële) spelregels die de provincie heeft opgelegd, voldoende projectvermogen zal kunnen en/of willen aanbieden. Het voorjaar in 2016 is daartoe een belangrijk ijkmoment. Verder is het draagvlak voor windenergie op land en het beleid dat de provincie voert om invulling te geven aan de overeengekomen opgave niet sterk. Daarnaast vragen radarverstoring en netaansluiting nog om passende oplossingen om de doelstelling op tijd te kunnen realiseren.

Van de *resterende opgave* van 91,4 MW bevindt zo'n 35 MW zich in de vergunningenprocedure en lijkt tijdige realisatie vooralsnog haalbaar. Voor de benodigde laatste 56 MW aan benodigde netto projectcapaciteit in het herstructureringsproces geldt dat realisatie van dit deel nog veel inspanning van alle betrokken partijen zal vergen.
Eind 2015 waren er in het kader van de herstructureringsopgave bij de provincie diverse principe-verzoeken ontvangen. In samenwerking tussen initiatiefnemers en de provincie is gewerkt aan het oplossen van gesignaleerde knelpunten bij deze projecten en waar van toepassing organisatie van gebiedsateliers met omwonenden/ burgers. Conform de procesplanning van de provincie waren de ontwikkelingen eind 2015 nog niet zover gevorderd dat initiatiefnemers de principe-aanvragen al in definitieve aanvragen konden omzetten. Bij eventuele overtekening met definitieve aanvragen begin 2016 zal de provincie deze rangschikken op ruimtelijke kwaliteit om 685,5 MW als maximum te kunnen borgen. Hierdoor kon RVO op de peildatum voor deze monitor nog geen concrete en definitieve projecten meenemen in het projectenoverzicht en is daartoe, in overleg met de provincie, een "gebundeld project" opgenomen in het projectenoverzicht. Conform het afwegingskader en de definitie van de grijscodering is deze categorie projecten standaard gekwalificeerd als lichtgrijs: (zeer) onzeker / onduidelijk.

Gezien de stand van zaken, mede doordat de provincie haar coördinerende bevoegdheden actief inzet, is het volgens RVO niet onwaarschijnlijk dat de doelstelling voor 2020 in de provincie Noord-Holland tijdig zal worden gerealiseerd.

ZEELAND

A) Onderdeel beleidsinformatie (bron: provincie)

Datum: 31 december 2015
Afspraak aantal MW in 2020: 570,5 MW
Capaciteit gereserveerd: 570,5 MW
Gedeelde visie provincie en gemeenten? Ja

Plandocumenten:

Document	GS	Toelichting	PS	Toelichting
Omgevingsplan Zeeland			28/9/2012	

Hoe ruimtelijke reservering wordt geoperationaliseerd:
De provincie wil de turbines vooral plaatsen in de in het Omgevingsplan aangewezen locaties. Verder kunnen er turbines geplaatst worden op een aantal zogenaamde "overige locaties", die limitatief in het Omgevingsplan zijn aangegeven. Het betreft hier locaties met projecten die al in ontwikkeling waren op het moment dat besloten werd tot het concentratiebeleid.

Knelpunten, risico's en/of toelichting en maatregelen:

Knelpunt 1	De provincie en gemeente hebben op Neeltje Jans bij het project Bouwdokken voor een ruimtelijke reservering van 54 MW gezorgd. SDE is echter onvoldoende voor de bouw van de geplande 9x6 MW turbines. Dit wordt 9 x 4,2 MW = 38 MW waardoor een tekort van 16 MW ontstaat. Projecten op Neeltje Jans dreigen echter niet gerealiseerd te kunnen worden door problemen met de radar van Woensdrecht. Naast Buitenhaven geldt dit dan ook voor het geplande project Mattenhaven van 30 MW. In totaal staat hierdoor 46 MW op de tocht.
Maatregel	De provincie lost het tekort bij Neeltje Jans op door opschaling van turbines op Neeltje Jans in het project Buitenhaven.
Knelpunt 2	Bij Neeltje Jans en Mattenhaven is radar een probleem.
Maatregel	Onderzoek of zogenaamde fill-in radar oplossing kan bieden of andere oplossing door Rijk.

B) Onderdeel projectinformatie (bron: RVO)

Projecten:

Projecten: Zeeland										
Projectstatus door RVO	Gemeente	Project	Coördinatieregelen	Doelstelling	Gerealiseerd	Bouw (in voorbereiding)	Vergunningen procedure	Ruimtelijke procedure	Voortraject	Verschil
	Borsele	Opschaling Olaz stortplaats				4,0				
	Borsele	Uitbreiding WP Kloosterboer Vlissingen-Oost				6,9				
	Borsele	WP Sagro Vlissingen-Oost				6,9				
	Reimerswaal	Uitbreiding Kreekrak				5,0				
	Schouwen-Duiveland	WP Krammer	RCR			107,3				
	Veere	Neeltje Jans Bouwdokken				38,0				
	Vlissingen	Opschaling Indufor				5,4				
	Veere	Mattenhaven							30,0	
	Veere	Neeltje Jans Buitenhaven							16,0	
		Totaal:		**570,5**	**351**	**173,5**	**0,0**	**0,0**	**46,0**	**0,0**

Projectknelpunten:

Projectnaam	Knelpunt	Maatregel
Neeltje Jans Bouwdokken	Gezamenlijk gesprek geweest tussen provincie, ontwikkelaar en Defensie. Radartoets is negatief uitgevallen.	Oplossing vanuit Rijk.
Mattenhaven	Gezamenlijk gesprek geweest tussen ontwikkelaar, provincie en Defensie. Radartoets is negatief uitgevallen.	Oplossing vanuit Rijk.
Neeltje Jans Buitenhaven	Radartoets is negatief uitgevallen.	Oplossing vanuit Rijk.

Toelichting RVO bij afwijkende projectstatus:

Projectnaam	Grijscode	Toelichting
n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

C) Reacties Stakeholders (bron: inbreng stakeholders via kernteamleden)

Stakeholder	Reactie
Ministerie EZ	Geen
Ministerie IenM	Geen
NWEA	Geen
IPO/Provincies	Geen
Natuur & Milieu	De milieufederatie is tevreden over de inzet van de provincie. Het provinciale beleid is helder en leidend. Initiatieven sluiten daar op aan.
VNG	Geen
Netbeheer NL	Geen
Overige stakeholders	Geen

D) Samenvatting en conclusie RVO 2015

Verdeling naar projectfase ten opzichte van doelstelling 2020:

Gerealiseerd	351 MW	61,5%
Bouw (in voorbereiding)	173,5 MW	30,4%
Vergunningen procedure	0,0 MW	0,0%
Ruimtelijke procedure	0,0 MW	0,0%
Voortraject	46,0 MW	8,1%
Totaal	**570,5 MW**	**100,0%**

Verdeling naar projectstatus ten opzichte van doelstelling 2020:

	524,5MW	91,9%
	0,0 MW	0,0%
	46,0 MW	8,1%
Totaal	**570,5 MW**	**100,0%**

Conclusie:
De provincie Zeeland heeft een doelstelling van 570,5 MW. Aan het eind van 2015 stond in Zeeland 351 MW geïnstalleerd vermogen; dat is goed voor 62% van de provinciale doelstelling. Van 173,5 MW (30%) is de bouw gestart dan wel in voorbereiding. Verder heeft de provincie niet meer projectcapaciteit gepland dan strikt benodigd voor de doelstelling in 2020.

Er resteert in de provincie Zeeland een opgave van 46 MW (8,1%). Hiervoor moet een oplossing voor de radarproblematiek gevonden worden om de doelstelling te kunnen halen. Provincie en Rijk zijn hierover in gesprek. Mocht er niet tijdig een passende oplossing gevonden worden, is het zeer onzeker of de doelstelling van de provincie kan worden gehaald. Dan zal de provincie bekijken of reserve-projecten gerealiseerd kunnen worden. Ook bij reserveprojecten zal bekeken moeten worden of deze geen ontoelaatbare radarverstoring veroorzaken.

De *resterende opgave* van 46 MW bevindt zich nog volledig in het voortraject. Mede gezien het radarknelpunt dat zich manifesteert zal tijdige realisatie hiervan nog zeer veel inspanning van alle betrokken partijen vergen.

Vooralsnog is het volgens RVO echter niet onwaarschijnlijk dat de doelstelling voor 2020 in de provincie Zeeland tijdig zal worden gerealiseerd.

FRYSLÂN/FRIESLAND

A) Onderdeel beleidsinformatie (bron: provincie)

Datum: 31 december 2015
Afspraak aantal MW in 2020: 530,5 MW
Capaciteit gereserveerd: 530,5 MW

Gedeelde visie provincie en gemeenten? Gedeeltelijk
Wel voor 316 MW in IJsselmeer.
Visie gemeente Súdwest-Fryslân op resterende deel (kop Afsluitdijk) is formeel nog niet bekend.

Plandocumenten:

Document	GS	Toelichting	PS	Toelichting
Besluit PS over omvang windenergie op land	17/12/2014		17/12/2014	
Structuurvisie Fryslân Windstreek 2014, IJsselmeer	28/10/2014			Nog niet in PS vastgesteld
Coalitieakkoord 15 mei 2015	15/5/2015			

Hoe ruimtelijke reservering wordt geoperationaliseerd:
PS heeft op 17 december 2014 besloten om 316 MW in het IJsselmeer dan wel langs de Afsluitdijk te realiseren. Op dit moment heeft het Rijk een voorontwerp RIP opgesteld voor een windpark in het IJsselmeer van 316 MW en het vooroverleg hierover gestart. Het RIP zal naar verwachting begin 2016 ter inzage worden gelegd. Vaststelling is voorzien medio 2016.
Naar verwachting wordt begin 2016 een besluit genomen over de reservering van 36 MW bij de kop Afsluitdijk.

Knelpunten, risico's en/of toelichting en maatregelen:

Knelpunt 1	Haalbaarheid van 316 MW in IJsselmeer vanwege: a. ecologische aspecten (Natura 2000; bezwaren vanuit vooral Waddenvereniging): dit kan tot vertraging leiden. b. bezwaren vanuit recreatiehoek (waterrecreanten en windturbines gaan mogelijk niet goed samen; angst dat toeristen wegblijven vanwege uitkijken op windmolens).
Maatregel	a. Liggen niet op niveau van provincie. Rijk is bevoegd gezag (RCR). Als IJsselmeer niet ontwikkeld kan worden zal provincie zich opnieuw moeten beraden. b. Instellen compensatiefonds, aanstellen omgevingsmanager die samen met regionale partijen moet inventariseren welke compenserende projecten mogelijk ontwikkeld kunnen worden. Als IJsselmeer niet ontwikkeld kan worden zal provincie zich opnieuw moeten beraden.
Knelpunt 2	Besluit over ontwikkeling kop Afsluitdijk moet nog worden genomen.
Maatregel	Besluit tot bereidheid voor maken Provinciaal Inpassingsplan zal naar verwachting januari 2016 genomen worden. Daadwerkelijk schrijven PIP gebeurd pas na concreet verzoek van initiatiefnemer daartoe.

B) Onderdeel projectinformatie (bron: RVO)

Projecten:

Projecten:	Fryslân/Friesland									
Projectstatus door RVO	Gemeente	Project	Coördinatieregelen	Doelstelling	Gerealiseerd	Bouw (in voorbereiding)	Vergunningen procedure	Ruimtelijke procedure	Voortraject	Verschil
	Súdwest-Fryslân	Noordoostpolder, deel Westermeerwind in provincie Fryslân in aanbouw				18,0				
	Franekeradeel	Herbaijum				0,9				
	Harlingen	Midlum				8,7				
	Heerenveen	Leppedyk 57				0,9				
	het Bildt	Oude Bildtzijl				0,9				
	Leeuwarden	Bedrijventerrein Hemrik				0,9				
	Súdwest-Fryslân	Windpark Fryslân	RCR				316,0			
	Menameradiel	Opschaling Noorderpolder					1,5			
	Súdwest-Fryslân	Kop Afsluitdijk	PCR						36,0	
		Totaal:		**530,5**	**168**	**30,2**	**317,5**	**0,0**	**36,0**	**+21,2**

Projectknelpunten:

Projectnaam	Knelpunt	Maatregel
Alle projecten	Provinciaal beleid staat vervanging van oude windturbines (einde levensduur) door nieuwe, meestal grotere windturbines niet toe. Het geïnstalleerd vermogen kan hierdoor krimpen.	Nog geen passende maatregel voor handen.
	Defensieradar.	Besluit over radarpost De Kooij.
Alle windparken langs Waddenzee	Landschappelijke invloed op waddengebied (UNESCO-status).	Landschaps- en duurzaamheidsvisie gehele waddengebied.
Windpark Fryslân	Netaansluiting leidt tot hoge kosten die niet vanuit de businesscase gedekt kunnen worden	Gesprek EZ met initiatiefnemers (loopt).
	Ecologie / Natura 2000: bezwaren vanuit vooral Waddenvereniging. Risico op vertraging.	Naar aanleiding van passende beoordeling (en evt. aanvulling daarop) volgt definitief mer-advies over de aan te houden tiphoogte in relatie tot vogels.
	Draagvlak: Bezwaren vanuit recreatiehoek zijn dat waterrecreanten en windturbines niet goed samen gaan. Angst dat toeristen wegblijven vanwege uitzicht op windmolens.	Inzet omgevingsmanager door Rijk, provincie en projectgroep. Tevens een gesprek tussen RWS en waterrecreanten over doorvaarbaarheid.
Kop Afsluitdijk	Besluit over ontwikkeling kop Afsluitdijk moet nog genomen worden in GS januari 2016.	Als dit niet positief wordt besloten compenseren door opschaling kleinere projecten (totaal in ieder geval +15MW om doelstelling te halen).

Toelichting RVO bij afwijkende projectstatus:

Projectnaam	Grijscode	Toelichting
Kop Afsluitdijk	Lichtgrijs	Provinciale keuze is nog niet gemaakt.
Windpark Fryslân	Donkergrijs	RCR project; volgens PL-EZ planning haalbaar, mits knelpunten opgelost worden.

C) Reacties Stakeholders (bron: inbreng stakeholders via kernteamleden)

Stakeholder	Reactie
Ministerie EZ	Geen
Ministerie IenM	Geen
NWEA	NWEA stelt vast dat de strikte voorwaarden voor vervanging en het uitblijven van voldoende alternatieve locaties de ontwikkeling van windenergie frustreert.
IPO/Provincies	Geen
Natuur & Milieu	De regie van de provincie op het halen van de windenergiedoelen is volgens de milieufederatie onvoldoende. De nog aan te stellen gebiedscoördinator moet mandaat hebben, partijen serieus kunnen nemen en ook iets te bieden hebben. Daarmee kan ook de saneringsopgave gerealiseerd worden. Effecten op Natura 2000 worden onderschat. Provincie Fryslân heeft geen plan B. Mocht WP Fryslân niet doorgaan, dan zal Fryslân de doelen niet halen. De milieufederatie pleit voor onderzoek naar mogelijkheden voor een kleiner park in IJsselmeer en kleinere losse parken op het vasteland. Ruimte voor dorpsmolens toestaan. Ontwikkel een totaalaanpak voor het gehele IJsselmeer.
VNG	Geen
Netbeheer NL	Inzicht over mogelijkheden voor netinpassing van WP Fryslân wordt opgedaan. Ook *niet* vervangen van oude windmolens (krimp op land) heeft impact op de netinfrastructuur. Inzicht over een planmatige aanpak van de krimp ontbreekt.
Overige stakeholders	Geen

D) Samenvatting en conclusie RVO 2015

Verdeling naar projectfase ten opzichte van doelstelling 2020:

Gerealiseerd	168 MW	31,7%
Bouw (in voorbereiding)	30,3 MW	5,7%
Vergunningen procedure	317,5 MW	59,8%
Ruimtelijke procedure	0,0 MW	0,0%
Voortraject	36,0 MW	6,8%
Totaal	**551,8 MW**	**104,0%**

Verdeling naar projectstatus ten opzichte van doelstelling 2020:

	515,8 MW	97,2%
	0,0 MW	0,0%
	36,0 MW	6,8%
Totaal	**551,8 MW**	**104,0%**

Conclusie:
De provincie Fryslân/Friesland heeft een doelstelling van 530,5 MW. Aan het eind van 2015 stond in Fryslân/Friesland 168 MW geïnstalleerd vermogen; dat is goed voor 32% van de provinciale doelstelling. Van 30 MW (6%) is de bouw gestart dan wel in voorbereiding. Verder heeft de provincie vooralsnog 21,2 MW meer projectcapaciteit gepland dan benodigd voor de doelstelling in 2020. Daarbij is echter de verwachting dat een deel van het huidige geïnstalleerd vermogen op termijn zal uitvallen en niet vervangen zal worden door nieuwe turbines.

Er resteert in de provincie Fryslân/Friesland een opgave van 332,2 MW (62,6%). Door verschuiving van RCR-project Windpark Fryslân (316 MW) van voortraject naar de vergunningen procedure is de kans op tijdige realisatie aanzienlijk toegenomen. Belangrijk daartoe is dat de knelpunten op het vlak van onder meer netaansluiting, ecologie en radar op korte termijn worden opgelost.
Een punt van zorg is het project Kop Afsluitdijk, waarover eind 2015 nog geen beslissingen zijn genomen. Daarnaast is het een punt van aandacht dat geïnstalleerd vermogen kan krimpen (oude windturbines aan het einde van de levensduur), doordat het provinciaal beleid vervanging met nieuwe, meestal grotere windturbines niet toestaat.

Van de *resterende opgave* van 332,2 MW wordt voor 317 MW ingeschat dat realisatie in 2020 haalbaar is, mits de knelpunten tijdig worden opgelost. Voor de laatste 15 MW geldt dat de projecten nog in het voortraject zijn, waardoor tijdige realisatie van dit deel als zeer onzeker wordt beschouwd.

Gegeven de actuele stand van zaken is het volgens RVO niet waarschijnlijk dat de doelstelling voor 2020 in de provincie Fryslân/Friesland tijdig zal worden gerealiseerd.

NOORD-BRABANT

A) Onderdeel beleidsinformatie (bron: provincie)

Datum: 31 december 2015
Afspraakaantal MW in 2020: 470,5 MW
Capaciteit gereserveerd: > 500 MW
Gedeelde visie provincie en gemeenten? Gedeeltelijk

Plandocumenten:

Document	GS	Toelichting	PS	Toelichting
Structuurvisie RO 2014 en de Provinciale Verordening Ruimte (PVR)			19/3/2014	

Hoe ruimtelijke reservering wordt geoperationaliseerd:
Het huidige college zet sterk in op duurzame energie en heeft daarvoor ook een aparte gedeputeerde energie aangesteld. Afspraak in het bestuursakkoord is dat de afgesproken 470,5 MW windenergie in 2020 ook gehaald gaat worden, waarbij de gedeputeerde energie aangeeft dat dit vermogen het minimum is. Insteek is dat vooral breed gedragen projecten van onderaf (van energiecoöperaties en/of samenwerkende gemeenten) zullen worden gefaciliteerd. In de aanloop naar de provinciale omgevingsvisie zal worden bezien in hoeverre de mogelijkheden voor windenergie, in relatie tot andere duurzame energieopwekkingsmethoden, verruimd gaan worden. In de tussentijd wordt bezien hoe aan initiatieven van onderaf die niet binnen het provinciaal beleid passen, meegewerkt kan worden.
In West-Brabant zijn eind 2015 met een aantal gemeenten bestuurlijke afspraken gemaakt. Voor het A16-traject is een PCR gestart. De gemeenten spreken samen met de energiecoöperaties en ontwikkelaars over financiële participatie.
Voor de projecten in overig Brabant zijn geen afspraken gemaakt met de gemeenten. Het zijn projecten waar gemeenteraden volledig achter staan en welke plaatsvinden op bestaande bedrijventerrein of daar direct op aansluitend. Het verhogen van de bestuurlijke druk of inzetten van een PIP werkt in deze gevallen averechts. Het provinciebestuur vindt het belangrijk dat gemeenten, in samenwerking met de lokale bevolking, zorgen voor lokaal draagvlak. Dit vraagt soms wat tijd en voorbereiding, maar zal in de toekomst waarschijnlijk kunnen leiden tot een snellere doorloop van procedures.

Knelpunten, risico's en/of toelichting en maatregelen:

Knelpunt 1	Regio West Brabant: afstemming verschillende projecten kost tijd. Langs A16 totaal >100 MW.
Maatregel	Provincie betrokken is gestart met PCR. Plan-MER voor het gehele A16 traject. Afspraken met de vier betrokken gemeenten gemaakt (Moerdijk, Drimmelen, Breda en Zundert).
Knelpunt 2	Aanpassing 150 kV net nodig (hangt samen met 380 kV => daarvan tracé nog niet bekend).
Maatregel	Gesprek met TenneT/Enexis loopt.
Knelpunt 3	Gemeenten en burgerinitiatieven starten met nieuwe trajecten. Kennis en financiële middelen kunnen een knelpunt vormen.
Maatregel	Provincie zet in op ondersteuning (provinciefonds).
Knelpunt 4	Geen planning voor vervanging van de bestaande turbines Auvergnepolder.
Maatregel	Provincie heeft in nov 2015 afspraken gemaakt. Gemeente pakt regie op. Sinds najaar 2015 is er constructief overleg is tussen ontwikkelaar en bevoegd gezag.
Knelpunt 5	Op Volkeraksluizen is mogelijk toekomstige capaciteitsvergroting van het sluizencomplex een knelpunt. RWS neemt pas op of na 2020 een besluit.
Maatregel	Er komt overleg met RWS over mogelijke oplossing; anders is de oplossing om windturbines op het land te bouwen, in of aan de voet van de dijk. Binnenkort ook overleg met waterschap Brabantse Delta hierover.

B) Onderdeel projectinformatie (bron: RVO)

Projecten:

Projecten:	Noord-Brabant									
Projectstatus door RVO	Gemeente	Project	Coördinatieregelen	Doelstelling	Gerealiseerd	Bouw (in voorbereiding)	Vergunningen procedure	Ruimtelijke procedure	Voortraject	Verschil
	Tilburg	Mid - Kraaiven, locatie IFF				2,4				
	Tilburg	Mid - Kraaiven, locatie Elho				2,5				
	Oirschot	Mid - WP Kattenberg-Reedijk				9,6				
	Tilburg	Mid - Spinder						12,5		
	Dongen	Mid - De Wildert							12,0	
	Tilburg	Mid - Kraaiven							9,0	
	's-Hertogenbosch	NO - De Brand						7,5		
	Veghel	NO - Bedrijventerrein A50							12,0	
	Oss	NO - Elzenburg/weg van de toekomst							7,5	
	's-Hertogenbosch	NO - Rietvelden							7,5	
	's-Hertogenbosch	NO - Uitbreiding Treurenburg							5,0	
	Waalwijk	NO - Uitbreiding en vervanging Ecopark							27,5	
	Breda	W A16 - Kroeten (Haagsche Beemden)	PCR					7,5		
	Breda	W A16 - Knooppunt Galder	PCR						10,0	
	Breda	W A16 – Princenville	PCR						9,0	
	Zundert	W A16 - Zundert (Tree Port)	PCR						9,0	
	Moerdijk	W A16 – Zonzeel	PCR						24,0	
	Moerdijk, Zundert Drimmelen, Breda	W A16 – Overige locaties							49,0	
	Woensdrecht	West - Kabeljauwbeek						14,4		
	Moerdijk	West - WP Oud Dintel				16,0				
	Steenbergen	West - WP Zuid Dintel				9,2				
	Roosendaal	Roosendaalse Vliet				9,0				
	Moerdijk	West - Industrieterrein Moerdijk						24,0		
	Oosterhout	West - Uitbreiding Weststad							18,0	
	Bergen op Zoom	West - Vervanging Auvergnepolder							8,2	
	Moerdijk	West - Vervanging Volkerak/ Sabinadijk/ Karolinadijk							29,2	
		Totaal:		**470,5**	**170**	**48,7**	**0,0**	**65,9**	**236,9**	**+51,0**

Projectknelpunten:

Projectnaam	Knelpunt	Maatregel
Mid - De Wildert	- Onduidelijkheid over risicozonering nieuw te plaatsen bedrijven en windturbines. - Mogelijk knelpunt vliegbasis Gilze-Rijen.	- Pilot starten met IenM (onder andere samen met Waalwijk). - Gesprek met Ministerie van Defensie.
Mid - Kraaiven	Mogelijk knelpunt vliegbasis Gilze-Rijen.	Gesprek met Ministerie van Defensie.
NO - De Brand	Procedure stilgelegd in verband met discussie buurgemeente.	Gesprek tussen gemeenten; aandacht provincie.
NO - Bedrijventerrein A50	- Tijd; proces loopt langzaam. - Mogelijk knelpunt vliegbasis Volkel.	- Locatie pas na 2020 gereed. - Gesprek met Ministerie van Defensie.
NO - Elzenburg/weg van de toekomst	Gemeente neemt pas in januari 2016 besluit over waar/hoeveel turbines en proces.	Na besluit gemeente, inzetten op coördinatie vanuit gemeente.
NO - Rietvelden **NO - Uitbreiding Treurenburg**	- Locatie nog niet exact bekend. - KPN-digitenne.	- Mogelijk worden twee initiatieven samen opgepakt. - Met provincie kortsluiten.
NO - Uitbreiding en vervanging Ecopark	- Onduidelijkheid over risicozonering nieuw te plaatsen bedrijven en windturbines. - Duur netaansluiting is voorzien op minimaal 18 maanden; als TenneT moet uitbreiden kan dit oplopen tot 36 maanden.	- Pilot starten met IenM (onder andere samen met Dongen). - Gesprek met Provincie: meenemen met netplan TenneT en Enexis.
West - A16	- Verschillende lopende initiatieven zijn niet eerder opgepakt doorgemeenten; waardoor vertraging. Inmiddels is een samenwerking tussen provincie en gemeente tot stand gekomen; dit heeft enige tijd geduurd. - Netinpassing (150 kV-net) een groot aandachtspunt/knelpunt. - RWS heeft een aantal gronden in beheer. RWS zal die gronden willen tenderen, waardoor grondprijzen mogelijk hoger zullen zijn dan op andere locaties. Dit kan frictie geven met participatieafspraken.	- Provincie coördineert. Ruimtelijk en vergunningentraject wordt begin 2016 opgestart. Afspraak is minimaal 100 MW, mogelijk meer. Planning is: vergunning verlening begin Q3 2018 gereed. - Gesprek met Provincie: meenemen met netplan TenneT en Enexis. - Provincie gaat in gesprek met RWS.
West - Kabeljauwbeek	Netaansluiting kan leiden tot minder MW; kostenafweging voor ontwikkelaar.	Aansluiten op net van Delta in plaats van Enexis.
West - Industrieterrein Moerdijk	- Partijen (GasUnie, Delta, Zebra gas) stellen onrealistische eisen; zij willen 0% toevoeging van effecten. Het gaat vaak meer om leveringszekerheid dan om werkelijke veiligheid. - Netinpassing lijkt knelpunt. - Waterschap Brabantse Delta heeft begin 2015 beleid gewijzigd in geen windturbines in beschermingszone A.	- Bespreken met klankbordgroep risicozonering of richtlijn / handleiding gemaakt kan worden voor gemeente. - Gesprek loopt met TenneT/Enexis. - Onder de aandacht brengen van de provincie.
West - Uitbreiding Weststad	Probleem is de 380 kV. EZ wil andere locatie voor windpark. Provincie wil locatie windpark handhaven.	Gesprek provincie met EZ.
West- Auvergepolder	Gemeenteraad is niet voor windenergie. Provincie heeft gesprek gehad met gemeente: versnelling is nodig.	Coördinatie vanuit gemeente.
West - Vervanging Volkerak/ Sabinadijk/ Karolinadijk	- RWS heeft als beleid te verdienen aan windenergie op eigen gronden en zal een tender willen starten. - Besluit vergroting Volkeraksluizen pas in 2020.	Gesprekken RWS en provincie.

Toelichting RVO bij afwijkende projectstatus:

Projectnaam	Grijscode	Toelichting
W – A16	Grijs	PCR

C) Reacties Stakeholders (bron: inbreng stakeholders via kernteamleden)

Stakeholder	Reactie
Ministerie EZ	Geen
Ministerie IenM	Geen
NWEA	Geen
IPO/Provincies	Geen
Natuur & Milieu	In Noord-Brabant is voldoende ruimte gereserveerd binnen het zoekgebied om de doelstelling te halen. Daar waar op dit moment knelpunten in bestaande procedures bekend zijn neemt de Provincie aanvullende acties. Het is duidelijk dat er versnelling nodig is op de projecten in het voortraject om de doelstellingen in 2020 te halen. Het is voor de BMF lastig te beoordelen of de bemiddelings- en stimuleringsacties van de Provincie afdoende zijn om die resterende opgave tijdig te hebben ingevuld. Verder kijkt de Provincie ook naar de mogelijkheden voor wind buiten het zoekgebied (aansluitend) op middelzware en zware bedrijventerreinen in de stedelijke regio. De Brabantse Milieufederatie volgt dit proces open maar kritisch van uit het perspectief van natuur, landschap en het leefmilieu van omwonenden. De BMF is voorstander van windprojecten waarbij een lokale coöperatie eigenaar of mede-eigenaar wordt van de molens en ziet graag dat provinciale en gemeentelijke overheden hier actief op inzetten. De BMF pleit ervoor om, naast burgerbelangen, ook de belangen op gebied van natuur- en landschap en woon- en leefomgeving aan het begin van het ontwikkelingsproces mee te nemen, zodat mogelijke belemmeringen (en eventuele oplossingen) vanuit het natuurlijk domein in een vroeg stadium helder zijn.
VNG	Geen
Netbeheer NL	Geen
Overige stakeholders	Geen

D) Samenvatting en conclusie RVO 2015

Verdeling naar projectfase ten opzichte van doelstelling 2020:

Gerealiseerd	170 MW	36,1%
Bouw (in voorbereiding)	48,7 MW	10,4%
Vergunningen procedure	0,0 MW	0,0%
Ruimtelijke procedure	65,9 MW	14,0%
Voortraject	236,9 MW	50,4%
Totaal	**521,5 MW**	**110,9%**

Verdeling naar projectstatus ten opzichte van doelstelling 2020:

	233,1 MW	49,5%
	145,0 MW	30,8%
	143,4 MW	30,5%
Totaal	**521,5 MW**	**110,8%**

Conclusie:
De provincie Noord-Brabant heeft een doelstelling van 470,5 MW. Aan het eind van 2015 stond in Noord-Brabant 170 MW geïnstalleerd vermogen; dat is goed voor 36% van de provinciale doelstelling. Van 49 MW (ruim 10%) is de bouw gestart dan wel in voorbereiding. Verder heeft de provincie 51 MW meer projectcapaciteit gepland dan benodigd voor de doelstelling in 2020.

Er resteert in de provincie Noord-Brabant een opgave van 251,8 MW (53,5%). De provincie zet daartoe in op een groot PCR-project langs de A16, bestaande uit verschillende locaties, waar al enige tijd plannen voor liggen. Met een strakke planning wil de provincie langs de A16 ruim 100 MW realiseren voor 2020. Voor de benodigde resterende initiatieven lijkt draagvlak te zijn bij gemeentebesturen en bij veel inwoners van de betreffende gemeenten. Het tijdig halen van de doelstelling hangt daarbij sterk af van de planning die gemeenten en initiatiefnemers, veelal burgerinitiatieven, samen kunnen afspreken. Voor enkele projecten zal een passende oplossing voor netaansluiting moeten volgen om realisatie binnen bereik te brengen.

Van de *resterende opgave* van 251,8 MW geldt voor 14,4 MW dat tijdige realisatie haalbaar wordt geacht. Voor 145 MW geldt dat er nog diverse knelpunten zijn en dat tijdige realisatie nog zeer veel inspanning van alle betrokken partijen zal vergen. Voor de laatste 92,4 MW geldt dat de projecten nog in het voortraject zijn, waardoor tijdige realisatie van dit deel als zeer onzeker wordt beschouwd.

Gegeven de actuele stand van zaken is het volgens RVO niet waarschijnlijk dat de doelstelling voor 2020 in de provincie Noord-Brabant tijdig zal worden gerealiseerd.

DRENTHE

A) Onderdeel beleidsinformatie (bron: provincie)

Datum: 31 december 2015
Afspraak aantal MW in 2020: 285,5 MW
Capaciteit gereserveerd: 285,5 MW
Gedeelde visie provincie en gemeenten? Ja

Plandocumenten:

Document	GS	Toelichting	PS	Toelichting
Actualisatie Omgevingsvisie			7/2/2014	
Gebiedsvisie			23/6/2013	
Regieplan			24/9/2014	

Hoe ruimtelijke reservering wordt geoperationaliseerd:

Windparken Emmen
De gemeente Emmen heeft in 2014 (na vaststelling van het provinciaal regieplan windenergie Drenthe) alsnog besloten zelf de regie op zich te nemen voor de realisatie van 95,5 MW op haar grondgebied en hiervoor de planning te hanteren uit het Regieplan Windenergie Drenthe (vastgesteld door PS op 24/09/2014). In overleg met de provincie zijn afspraken gemaakt dat Emmen voor 01/12/2014 een 'eigen' regieplan oplevert, waarin een eerste selectie is opgenomen van kansrijke locaties. Op 27 november 2014 heeft de Raad Emmen het Regieplan Windenergie Emmen aangenomen. Hiermee is de door PS op 24/9 vastgestelde verdeling van de 285,5MW bevestigd.
In bestuurlijk overleg tussen provincie en gemeente Emmen is overeengekomen dat er wordt ingezet op het doorlopen van het gebiedsproces. Gezamenlijk met NLVOW en NMF-Drenthe is tot en met maart 2015 een uitvoerig traject doorlopen. Dit traject heeft geleid tot inzichten in randvoorwaarden voor het plaatsen van windturbines en ook in de wijze waarop omwonenden tegemoet gekomen kunnen worden middels planschade en profijtdeling.
Parallel daaraan is gemeente Emmen gestart met het opstellen van de ontwerp-structuurvisie wind. Deze heeft in juni 2015 ter inzage gelegen.
Aan de hand van het doorlopen van het gebiedsproces en de reacties op de ontwerp-structuurvisie is gemeente Emmen in september 2015 tot het inzicht gekomen om het vaststellen van de structuurvisie op te delen in twee stappen. Gemeente Emmen wijkt daarmee af van de overeengekomen planning, en heeft daartoe contact opgenomen met provincie Drenthe. In bestuurlijk overleg zijn voorwaarden overeengekomen waaronder Emmen deze stappen doorloopt. Daarmee is een nieuwe planning ontstaan:
Stap 1: vaststellen gewijzigde procedure vaststelling structuurvisie en aanvullende uitgangspunten voor plaatsing windturbines op 19 november 2015;
Stap 2: vaststellen structuurvisie en toewijzing gebieden in (uiterlijk) tweede kwartaal 2016.
Op 19 november 2015 heeft de Raad Emmen de gewijzigde procedure en de aanvullende uitgangspunten voor wind in Emmen vastgesteld. Emmen heeft daarop de ontwikkelaars en grondeigenaren uitgenodigd om te komen met voorstellen tot het inrichten van de windparken. Ontwikkelaars mogen tot en met 22 januari 2016 hun voorstellen inleveren.
De uiteindelijke vaststelling van de structuurvisie wind door de Raad van Emmen is voorzien in het tweede kwartaal van 2016.

Windparken Coevorden
In Coevorden (40 MW doelstelling, waarvan 13 MW gerealiseerd) zijn in de structuurvisie twee gebieden aangewezen, die overeenkomen met de Gebiedsvisie van de provincie.
Inmiddels zijn er in Coevorden 7 turbines (3 MW vermogen) gerealiseerd. Het opgesteld vermogen in Coevorden is daarmee per december 2015 toegenomen tot 21 MW. Voor de resterende MW zijn de gebieden Europark en Weijerswold in beeld. Aanwijzing van de exacte locaties binnen deze twee gebieden door vaststelling in de raad is vooralsnog voorzien in maart 2016.

Windpark Drentse Monden en Oostermoer (RCR):
De initiatiefnemers hebben een concept Voorkeurs Alternatief opgesteld (VKA). Hierover vindt nog bestuurlijk overleg plaats. Het besluit over de grootte van het park (150 MW of 185,5 MW) ten aanzien van het totale vermogen en het aantal turbines is voor 1 januari 2015 bekend. Omdat gemeenten Coevorden en Emmen samen 135,5 MW realiseren zal de omvang van het windpark worden begrensd op 150 MW. Het ministerie van EZ heeft in februari 2015 haar voornemen uitgesproken tot het realiseren van een windpark van 150 MW conform het VKA3. De ontwikkelaars hebben daarop hun voorbereidingen doorgezet. In september 2015 heeft het ministerie van EZ haar voorontwerp inpassingsplan en onderliggende MER voor het windpark vanuit het kader van het wettelijk vooroverleg (WRO en BRO) ter reactie voorgelegd aan de betrokken overheden. Gelijk daaraan hebben de ontwikkelaars hun vergunningen ingediend bij de bevoegde gezagen. Het Rijk voert vanuit de RCR-status de coördinatie op het doorlopen van de vergunningen. Terinzagelegging van het ontwerp inpassingsplan en MER door het ministerie van EZ is voorzien in februari 2016.
Parallel aan dit traject is in oktober 2015 een verkenning uitgevoerd naar de animo onder de bevolking voor betrokkenheid bij communicatie, participatie en profijtdeling. De verkenning laat zien dat er geen animo wordt gezien. De overheden zullen daarom zelf moeten starten met de communicatie, opstarten van proactieve planschaderegeling en gebiedsontwikkeling.

Knelpunten, risico's en/of toelichting en maatregelen:

Knelpunt 1	In gemeente Emmen en Coevorden zeer beperkte tijd om de projecten te realiseren eind 2020.
Maatregel	Strakke regie dat de projecten voldoende voortgang houden.
Knelpunt 2	Ruimtelijke inpassing Windpark Drentse Monden en Oostermoer.
Maatregel	Dit is niet aan de provincie, verantwoordelijkheid van Rijk (RCR).

B) Onderdeel projectinformatie (bron: RVO)

Projecten:

Projecten: Drenthe										
Projectstatus door RVO	**Gemeente**	**Project**	**Coördinatieregelen**	**Doelstelling**	**Gerealiseerd**	**Bouw (in voorbereiding)**	**Vergunningen procedure**	**Ruimtelijke procedure**	**Voortraject**	**Verschil**
	Borger-Odoorn	Drentse Monden	RCR				150,0			
	Coevorden	Europark en Weijerswold	GCR						18,0	
	Emmen	Zeven beoogde gebieden gemeente Emmen.	GCR						95,5	
		Totaal:		**285,5**	**22**	**0,0**	**150,0**	**0,0**	**113,5**	**0,0**

Projectknelpunten:

Projectnaam	Knelpunt	Maatregel
Europark en Weijerswold	Afstemming omwonenden, projectontwikkelaars en gemeente duurt lang. Hopelijk zal het vervolg wel spoedig verlopen.	De Raad neemt eind maart 2016 beslissing over definitieve locaties van de windturbines.
Zeven beoogde gebieden gemeente Emmen	Volgens planning zal dit project niet eerder in de ruimtelijke procedure vallen dan 3e kwartaal 2016 waardoor beperkte tijd om het project te realiseren voor eind 2020. Maximaal 16 jaar bestemmen.	Strakke regie op de planning waarbij zorg dient te worden gedragen dat het project in de 1e helft van 2017 de verleende vergunning(en) geeft om SDE+ te kunnen aanvragen.
Drentse Monden	Wel erg veel weerstand vanuit de twee gemeenten en bevolking, waarbij de afstemming tussen gemeenten, Rijk en provincie zeer moeizaam verloopt. Er is nu sprake van een impasse.	Zorgvuldig planproces met veel aandacht voor transparantie en participatie. Er zijn onder meer open inloopspreekuren georganiseerd, wat beter werkt dan centrale, collectieve bijeenkomsten

Toelichting RVO bij afwijkende projectstatus:

Projectnaam	Grijscode	Toelichting
N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.

C) Reacties Stakeholders (bron: inbreng stakeholders via kernteamleden)

Stakeholder	Reactie
Ministerie EZ	Geen
Ministerie IenM	Geen
NWEA	Geen
IPO/Provincies	Geen
Natuur & Milieu	De milieufederatie ervaart de provincie als goed, meewerkend, conformeert zich aan opgave. De aanpak in Emmen is nu beter. Kost veel tijd in het voortraject, maar dat verdient zich in het na traject terug. Grote zorgen over situatie in de Veenkoloniën. Een ramkoers van het ministerie zal contraproductief werken. Het is de milieufederatie niet bekend dat er voor Drentse Monden al open inloopspreekuren zijn georganiseerd. Hoge mate van wensdenken .. er wordt gedacht dat dit meer een voornemen is n.a.v. het advies gebiedscoördinator (maar nog geen bewijs van betere aanpak en succes).
VNG	Geen
Netbeheer NL	Geen
Overige stakeholders	Geen

D) Samenvatting en conclusie RVO 2015

Verdeling naar projectfase ten opzichte van doelstelling 2020:

Gerealiseerd	22 MW	7,7%
Bouw (in voorbereiding)	0,0 MW	0,0%
Vergunningen procedure	150,0 MW	52,5%
Ruimtelijke procedure	0,0 MW	0,0%
Voortraject	113,5 MW	39,8%
Totaal	**285,5 MW**	**100,0%**

Verdeling naar projectstatus ten opzichte van doelstelling 2020:

	172,1 MW	60,28%
	0,0 MW	0,00%
	113,5 MW	39,75%
Totaal	**285,5 MW**	**100,0%**

Conclusie:
De provincie Drenthe heeft een doelstelling van 285,5 MW. Aan het eind van 2015 stond in Drenthe 22 MW geïnstalleerd vermogen; dat is goed voor krap 8% van de provinciale doelstelling. De provincie heeft niet meer projectcapaciteit gepland dan strikt benodigd voor de doelstelling in 2020.

Er resteert in de provincie Drenthe een opgave van 263,5 MW (92,3%). RCR-project Drentse Monden (150 MW) is verschoven van voortraject naar vergunningsprocedure. Vanwege de gecoördineerde aanpak lijkt tijdige realisatie vooralsnog haalbaar; er zijn geen grote technische knelpunten maar er is wel veel weerstand vanuit de betrokken gemeenten en bevolking. De projecten in Emmen en Coevorden (114 MW; 40% van de doelstelling) zijn vertraagd (ten opzichte van de vorige monitor), terwijl de planning toen al zeer krap was.

Van de *resterende opgave* van 263,5 MW wordt voor 150 MW ingeschat dat realisatie van deze projecten in 2020 haalbaar is. Voor de benodigde laatste 113,5 MW geldt dat deze nog in het voortraject is, waardoor tijdige realisatie van dit deel als zeer onzeker wordt beschouwd.

Gezien de actuele stand van zaken is het volgens RVO niet waarschijnlijk dat de doelstelling voor 2020 in de provincie Drenthe tijdig zal worden gerealiseerd.

GELDERLAND

A) Onderdeel beleidsinformatie (bron: provincie)

Datum: 31 december 2015
Afspraak aantal MW in 2020: 230,5 MW
Capaciteit gereserveerd: minimaal 230,5
Gedeelde visie provincie en gemeenten? Gedeeltelijk
Er is meer ruimte gereserveerd dan voor 230,5MW. De windvisie is tot stand gekomen met akkoord van gemeenteraden. Alleen Zevenaar is tegen, daar een PIP op basis van de Crisis- en herstel Wet / Elektriciteitswet. Met aantal gemeenten loopt nog overleg over draagvlak en regie.

Plandocumenten:

Document	GS	Toelichting	PS	Toelichting
Omgevingsverordening			24/9/2014	
Omgevingsvisie			9/7/2014	
Windvisie	2/9/2014		12/11/2014	Amendement ingetrokken op 25 feb. 2015

Hoe ruimtelijke reservering wordt geoperationaliseerd:
De provincie faciliteert een zoekproces voor gemeenten/regio's om tot goede locaties te komen.
Traject Omgevingsvisie/-verordening: PS hebben de Omgevingsvisie (hoofdlijnen) op 9 juli 2014 vastgesteld. De Omgevingsverordening (regels) is op 24 september 2014 vastgesteld.
Windvisie: de provincie Gelderland heeft gezocht naar locaties voor windenergie met draagvlak bij gemeenten. Deze zijn vastgelegd in de "Windvisie provincie Gelderland", een eerste uitwerking van de Omgevingsvisie. Voor deze windvisie is ook een MER gemaakt, waarin de locaties op milieuaspecten zijn beoordeeld. De windvisie omvat 21 locaties (voorkeurs-alternatief), met een totaal vermogen, geactualiseerd voor 2015, van 232 MW.
De provincie ondersteunt gemeenten, initiatiefnemers maar vooral burgerinitiatieven actief in de verdere ontwikkeling van windparken onder andere door facilitering van een Community of Practice (CoP), procesondersteuning, inzet 3D visualisatie, voorfinanciering van onderzoeken en dergelijke. In de Windvisie is ook een zestal kansrijke locaties voor extra ontwikkeling genoemd, die nog niet ruimtelijk kunnen worden vastgelegd, maar waar de provincie actief samen met betreffende gemeente opwekking van windenergie wil proberen tot stand te brengen. Deze locaties zijn opgenomen met een, geactualiseerd voor 2015, potentieel vermogen van 120,6 MW[9].
Daarnaast heeft de provincie een aantal niet nader te benoemen 'reservelocaties' achter de hand. Deze kunnen eventueel gebruikt worden indien locaties uit het voorkeursalternatief wegvallen. Dit blijkt nu nodig te zijn voor de locatie in Wageningen, die niet meer gerealiseerd kan worden doordat Rijkswaterstaat zijn medewerking niet verleent.
In 2016 zal de provincie de Windvisie actualiseren. De locatie in Wageningen zal, bij een te verwachten positief raadsbesluit van de gemeenten Zutphen en Lochem, vervangen worden door een locatie in Zutphen/Lochem van minimaal dezelfde omvang. De gemeenteraden van Zutphen en Lochem besluiten hierover in maart/april van 2016.Om realisatie van gemeentelijke/regionale doelstellingen en overig gedragen (burger)-initiatieven buiten de vastgestelde locaties (en uitsluitingsgebieden) te faciliteren, is door de provincie aanvullend beleid geformuleerd dat realisatie van windturbines (waaronder ook solitaire turbines) mogelijk maakt. De beoordeling of solitaire windturbines passend zijn laat de provincie aan de betreffende gemeente.

[9] Uit nader onderzoek is gebleken dat de locatie bij Apeldoorn geschikt is voor 3 turbines van 3 MW in plaats van 9 windturbines.

Knelpunten, risico's en/of toelichting en maatregelen:

Knelpunt 1	In de strategie van de provincie is de ontwikkeling van windplannen afhankelijk gemaakt van draagvlak bij gemeenten. Eerder is gebleken dat verkiezingen van grote invloed kunnen zijn op de continuïteit van staand beleid.
Maatregel	Voornoemde risico's zal de provincie Gelderland beheersen door: - inzet van provinciale ondersteuning op procesniveau. Gemeenten worden begeleid door provinciale ambtenaren. - inzet van financiële ondersteuning die gebruikt wordt voor inhoudelijke ondersteuning (adviesbureaus/ onderzoeken) en procesmatige ondersteuning. Deze procesmatige ondersteuning wordt door een extern bureau verzorgd en moet voorkomen dat tijd verloren gaat bij gemeenten met beperkte capaciteit. Er is al opdracht verstrekt aan een bureau dat de ondersteuning voor 2016 op zich neemt, voor gemeenten waar dit nodig is. - inzet van een provinciaal specialisten team dat een second opinion verzorgt op gemeentelijke bestemmingsplannen, zodat de kans van slagen bij een eventuele Raad van State zaak vergroot wordt.
Knelpunt 2	Er zijn volgens de provincie op dit moment twee gemeenten, Zaltbommel en Nijmegen, waarbij de doorlooptijd in gevaar komt.
Maatregel	Indien noodzakelijk wordt eind 2016 de windvisie wederom geactualiseerd. Nieuwe locaties kunnen worden toegevoegd en locaties die niet haalbaar zijn gebleken kunnen worden verwijderd. Elk jaar zijn er twee actualisaties mogelijk zodat veranderingen snel vastgelegd kunnen worden.

B) Onderdeel projectinformatie (bron: RVO)

Projecten:

Projecten:	**Gelderland**									
Projectstatus door RVO	**Gemeente**	**Project**	**Coördinatieregelen**	**Doelstelling**	**Gerealiseerd**	**Bouw (in voorbereiding)**	**Vergunningen procedure**	**Ruimtelijke procedure**	**Voortraject**	**Verschil**
	Nijmegen	De Grift Oosterhout (Windpower Nijmegen)				12,0				
	Oude IJsselstreek	Netterden-Azewijn				12,0				
	Oude IJsselstreek	Den Tol						30,0		
	Geldermalsen	Windpark AVRI						7,2		
	Oldebroek	WP Hattemerbroek/ Oldebroek						12,0		
	Zevenaar	Bijvanck	PCR					12,0		
	Neerijnen	Knooppunt Deil							30,0	
	Arnhem	Kleefsewaard							9,6	
	Harderwijk	Uitbreiding Lorentz							7,2	
	Nijmegen	3 locaties: GDF Suez, TPN-West en Langs A73							16,8	
	Overbetuwe	Rietkampen/Oosterhout							9,6	
	Zaltbommel	Spoor-A2							8,0	
	Zutphen	IJsselwind							10,2	
		Totaal:		**230,5**	**59**	**24,0**	**0,0**	**61,2**	**91,4**	**+5,1**

Projectknelpunten:

Projectnaam	Knelpunt	Maatregel
n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Toelichting RVO bij afwijkende projectstatus:

Projectnaam	Grijscode	Toelichting
Den Tol	Donkergrijs	SDE+ is toegekend (2015) maar Bestemmingsplan werd alsnog vernietigd. Het aangepast plan is na afstemming met stakeholders opnieuw in procedure gebracht.
Knooppunt Deil	Grijs	Er is een overeenkomst tussen overheden en de 5 initiatiefnemers. Ruimtelijke procedure start Q1 2016: NRD ter inzage.

C) Reacties Stakeholders (bron: inbreng stakeholders via kernteamleden)

Stakeholder	Reactie
Ministerie EZ	Geen
Ministerie IenM	Geen
NWEA	Geen
IPO/Provincies	Geen
Natuur & Milieu	De Gelderse Natuur en Milieufederatie is redelijk tevreden over aanpak provincie. Voorkeur gaat uit naar maatwerk aanpak per gemeente. Windenergie moet, maar ook belangen omwonenden moeten mee worden gewogen, dit moet in balans zijn. Om er voor te zorgen dat Gelderland zijn doelstelling realiseert, en omdat ná 2020 nog veel méér windenergie op land nodig is, pleit de milieufederatie er voor dat de provincie: - kiest voor aanpak waarbij onafhankelijk wegbereider contacten legt met sleutelpersonen in de directe omgeving - actief inzet op burgerwindparken waarbij een lokale coöperatie eigenaar of mede eigenaar wordt van de molens - nu al volop aan de slag gaat met de reservelocaties in de Windvisie - maar ook steun verleent aan gemeenten en initiatiefnemers voor mogelijke andere locaties - wanneer daar lokaal draagvlak voor is, buurt- of dorpsmolens toestaat, bij voorkeur door instrumenten aan te reiken waarmee deze molens onderdeel van groter clusters kunnen worden, maar als dat niet kan óók solitair.
VNG	Geen
Netbeheer NL	Gelet de huidig verwachte omvang van de opgewekte vermogens per project worden geen grote technische belemmeringen in de netinpassingen verwacht. Dit laat onverlet dat bij vertraagde besluitvorming de doorlooptijden van realisatie van netinpassingen in gevaar kan komen
Overige stakeholders	Geen

D) Samenvatting en conclusie RVO 2015

Verdeling naar projectfase ten opzichte van doelstelling 2020:

Gerealiseerd	59 MW	25,6%
Bouw (in voorbereiding)	24,0 MW	10,4%
Vergunningen procedure	0,0 MW	0,0%
Ruimtelijke procedure	61,2 MW	26,6%
Voortraject	91,4 MW	39,7%
Totaal	**235,6 MW**	**102,3%**

Verdeling naar projectstatus ten opzichte van doelstelling 2020:

	113 MW	49,0%
	61,2 MW	26,6%
	61,4 MW	26,6%
Totaal	**235,6 MW**	**102,3%**

Conclusie:
De provincie Gelderland heeft een doelstelling van 230,5 MW. Aan het eind van 2015 stond in Gelderland 59 MW geïnstalleerd vermogen; dat is goed voor bijna 26% van de provinciale doelstelling. Van 24 MW (9,5%) is de bouw gestart dan wel in voorbereiding. De provincie heeft circa 5,1 MW meer projectcapaciteit gepland dan de doelstelling voor 2020 en in haar windvisie zijn diverse reserveprojecten benoemd.

Er resteert in de provincie Gelderland een opgave van 147,5 MW (64%) De provincie heeft daartoe sterk ingezet op ontwikkeling van onderaf; draagvlakontwikkeling via plan- en financiële participatie bij gemeenten en met coöperaties. Die aanpak begint nu vruchten af te werpen. Onder invloed van de behaalde resultaten begint het beleidsdenken in diverse aanpalende gemeenten te kantelen in het voordeel van windprojecten.
Tegelijkertijd bevindt 91 MW (bijna 40%) van de projecten zich nog in het voortraject; waarvan Windpark Deil (30 MW) op de valreep van de start van de ruimtelijke procedure maar een ander deel voorlopig nog niet. De provincie heeft in samenspraak met de meeste gemeenten en initiatiefnemers een projectenplanning opgesteld. Deze planning is volgens RVO erg optimistisch over de doorlooptijden van de fase na herroepelijke vergunningverlening op weg naar realisatie van het windpark (via aanvraag SDE+ en financiële afwikkeling: selectie en contractering turbine leveranciers en overeenkomsten met vreemd vermogenverstrekkers).

Van de *resterende opgave* van 147,5 MW wordt voor 30 MW ingeschat dat realisatie van deze projecten in 2020 haalbaar is. Voor 61,2 MW aan projecten, is deels in de ruimtelijke procedure en deels in het voortraject. Daarbij geldt dat er voor die projecten nog diverse knelpunten zijn en dat realisatie daarom nog zeer veel inspanning van alle betrokken partijen zal vergen. Voor de laatste 56,3 MW aan benodigde projectcapaciteit geldt dat deze nog in het voortraject is, waardoor tijdige realisatie van dit deel als zeer onzeker wordt beschouwd.

Gezien de actuele stand van zaken is het volgens RVO niet waarschijnlijk dat de doelstelling voor 2020 in de provincie Gelderland tijdig zal worden gerealiseerd.

LIMBURG

A) Onderdeel beleidsinformatie (bron: provincie)

Datum: 31 december 2015
Afspraak aantal MW in 2020: 95,5 MW
Capaciteit gereserveerd: 95,5 MW
Gedeelde visie provincie en gemeenten? Gedeeltelijk
Er is ruimte gereserveerd voor 95,5 - 120 MW.
Gedeeld, afgestemd en formeel traject van zienswijzen.
Niet alle gemeenten willen locaties.

Plandocumenten:

Document	GS	Toelichting	PS	Toelichting
Provinciaal Omgevingsplan Limburg (POL) § 5.5.5	6/5/2014		12/12/2014	

Hoe ruimtelijke reservering wordt geoperationaliseerd:
Er zijn 19 gemeenten in Limburg waar windturbines conform het POL2014 zouden kunnen worden geplaatst (buiten de uitsluitingsgebieden). De operationalisering van locaties binnen deze gemeenten loopt via twee sporen:

Projectenspoor: binnen Limburg is een toename van de belangstelling van marktpartijen, evenals van burgerinitiatieven. De toename wordt vooral toegeschreven aan de differentiatie in windregiem binnen de SDE+. Deze initiatieven hebben een project op een voorziene plek. Gemeenten worden door initiatiefnemers gevraagd medewerking te verlenen. Veel gemeenten houden daarbij nu nog de boot af, in afwachting van te formuleren beleid dat in regioverband wordt opgesteld (regionale energievisies). Bij een aantal gemeenten vallen projecten wel in goede aarde en leidt dit tot de voorbereiding van een communicatie- en planologisch traject. Er wordt onder andere met Venlo en Horst a/d Maas een samenwerkingsovereenkomst opgesteld om totstandkoming van windenergie binnen die gemeenten te komen.
Beleidsspoor: De provincie heeft in januari 2015 gemeenten uitgenodigd om de Limburgse opgave uit te voeren en daarbij tenminste een locatieverkenning uit te voeren, evenals een realisatievisie op te stellen waarbinnen de locatieverkenning een plek moet krijgen. Een vijftal gemeenten is gestart met een dergelijk traject. Dit moet in 2016 tot het vaststellen van beleid leiden en tot uitwerking van projecten. Bij voorkeur gebeurt dit in coöperatief verband. Gemeenten waar dit niet heeft plaatsgevonden dienen in 2016 een dergelijke verkenning te hebben doorlopen opdat marktvraag en locatiekeuze met elkaar in de pas komen.

Knelpunten, risico's en/of toelichting en maatregelen:

Knelpunt 1	Het draagvlak blijft politiek en maatschappelijk beperkt. Nut en noodzaak discussie blijft aan de orde. Energieambities zijn vaak wel hoog, maar het idee is dat realisatie zonder wind kan. Er zijn ook een aantal gemeenten die proactief aan de totstandkoming van windenergie in hun gemeente werken. Met deze koplopers wordt aan een partnerschap gewerkt en wordt beleid intensief opgesteld.
Maatregel	Communicatie en kennisuitwisseling: Hierbij wordt zowel ingezet op bestuurlijk als ambtelijk overleg met gemeenten. Via kennisdagen voor bestuurders en ambtenaren wordt getracht een objectief beeld te vormen van windenergie. In 2015 is een bestuurlijke kennisdag georganiseerd in januari en december. Regionale energievisies: Deze visies vormen een regionale uitwerking van het energietransitiebeleid uit het POL2014. Daaruit moet helder worden wat de inzet van gemeenten wordt aan de ambities van de provincie. De verwachting is dat hieruit zal blijken dat de Limburgse windopgave onvoldoende is om de transitiedoelen te halen en dat deze opgave de minimale bijdrage vormt. De visie moet eind 2015 door stuurgroepen worden vastgesteld. Er zal nog een uitwerking in 2016 plaatsvinden, wat moet leiden tot concrete afspraken. Versnellingsteam: Gemeenten worden ondersteund met een versnellingsteam. Het versnellingsteam geeft adviezen voor het opstellen van beleid, het ontwikkelen van het (juridisch) gereedschap en communicatie in zowel de fase van beleidsvorming (ontwikkel en plaatsingsvisie) als projecten. Het versnellingsteam bestaat vooralsnog uit een procesbegeleider, communicatieadviseur en landschapsadviseur aangevuld met provinciale

	experts. Gemeenten staan er daarmee niet alleen voor, maar worden actief geholpen. Coöperaties: Er is een toenemende actieve rol van coöperaties in Limburg. Een viertal van deze coöperaties werken samen in Rescoop Limburg i.o. Deze coöperaties hebben een actieve rol in de ontwikkeling van bottom-up gedragen windenergieprojecten. Steunpunt: Nieuwe coöperaties worden ondersteund via het steunpunt van de Limburgse Natuur en Milieufederatie (LMF). Het LMF krijgt hiervoor financiële middelen van de provincie. LMF werkt aan professionalisering van de coöperaties. Beginnende coöperaties krijgen ook steun van Rescoop Limburg, voor zover daarvoor capaciteit is. Profijtplan: Initiatiefnemers zijn verplicht om een profijtplan op te stellen. Dit is een uitwerking van de gedragscode van NWEA om het profijt van windenergie niet alleen aan grondeigenaren en ontwikkelaars ten goede te laten komen, maar ook aan de gemeenschap als geheel. Het streven is te komen tot meer solidariteit in de verdeling van de lusten. Windfonds: Er is in beginsel financiële ondersteuning toegezegd van non-profit instellingen. Het betreft zowel gemeenten als coöperaties. Voor gemeenten betreft het een risicodekking bij niet doorgaan van projecten (waarbij geen kostenverhaal via een anterieure overeenkomst kan plaatsvinden). Voor coöperaties betreft het de ondersteuning bij projectontwikkeling. Het kan daarbij ook gaan om betaling in natura (adviesuren). De uitwerking moet nog plaatsvinden en krijgt vorm in 2016. Locatieverkenning: De provincie heeft een tool ontwikkeld om gemeenten te ondersteunen bij een locatie-verkenning voor windturbines. In 2015 is die ingezet bij verschillende gemeenten. Dat werkt initiërend over het denken van windenergie binnen de gemeentelijke organisatie breed. Samenwerkingsovereenkomsten: Om duidelijkheid te krijgen over de bijdrage van gemeenten en provincie aan de windopgave, wordt gewerkt met samenwerkingsovereenkomsten. Daar waar een initiatiefnemer actief is kan deze samenwerkingsovereenkomst worden uitgebreid met deze partij.
Knelpunt 2	Beperkte geschikte ruimte door veel verspreid liggende woningbouw, radar en vliegvelden en natuur. Limburg wordt gekenmerkt door veel verspreid liggende woningbouw, waardoor aaneengesloten belemmeringsvrije gebieden ontbreken. Daar waar woningen ontbreken is veelal sprake van natuurgebieden. Tevens liggen er een groot aantal vliegvelden in, maar vooral aan de grens van Limburg (luchthaven Maastricht-Aachen, luchthaven Budel, vliegbasis Volkel, vliegbasis de Peel, vliegbasis Kleine Brogel (B), luchthaven Weeze (D), vml. vliegbasis Brüggen (D) en vliegbasis Geilenkirchen (D)). Hoewel een deel van de vliegvelden niet actief (meer) is, gelden wel de ruimtelijke beperkingen voor funnel en ICHS. Het laagvlieggebied in Midden-Limburg vormt niet langer een beperking voor de plaatsing van windturbines.
Maatregel	Via de locaties verkenning worden mogelijke knelpunten inzichtelijk gemaakt. De verkenningen bevestigen het beeld van kleinere geschikte gebieden. Dat betekent veel kleinere projecten waarmee de doelstelling zal moeten worden bereikt. Daar waar knelpunten aan het licht komen zal met het vertegenwoordigers van het ministerie van Defensie overlegd gaan worden. Dit gebeurt op het moment dat het opportuun wordt. De verwachting is dat dit gaat spelen in Weert (Kleine Brogel) en Venray (De Peel).

B) Onderdeel projectinformatie (bron: RVO)

Projecten:

Projecten: Limburg										
Projectstatus door RVO	Gemeente	Project	Coördinatieregelen	Doelstelling	Gerealiseerd	Bouw (in voorbereiding)	Vergunningen procedure	Ruimtelijke procedure	Voortraject	Verschil
	Venlo	Venlo en Horst aan de Maas							24,0	
	Peel en Maas	Peel en Maas							12,0	
	Diverse Limburg	Overige							12,0	
		Totaal:		**95,5**	**18**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**48,0**	**-29,5**

Projectknelpunten:

Projectnaam	Knelpunt	Maatregel
n.v.t.	-	-

Toelichting RVO bij afwijkende projectstatus:

Projectnaam	Grijscode	Toelichting
n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

C) Reacties Stakeholders (bron: inbreng stakeholders via kernteamleden)

Stakeholder	Reactie
Ministerie EZ	Geen
Ministerie IenM	Geen
NWEA	Geen
IPO/Provincies	Geen
Natuur & Milieu	Het tempo van realisatie is wat de milieufederatie betreft te laag. Daarom is het belangrijk dat de provincie tijdig haar bevoegdheden zal inzetten: informeren van gemeentes, ondersteunen, leveren gereedschap. Daarna concrete plannen zien en inpassingsplan maken. Eventueel regie overnemen van gemeenten indien nodig.
VNG	Geen
Netbeheer NL	Geen
Overige stakeholders	Geen

D) Samenvatting en conclusie RVO 2015

Verdeling naar projectfase ten opzichte van doelstelling 2020:

Gerealiseerd	18 MW	18,8%
Bouw (in voorbereiding)	0,0 MW	0,0%
Vergunningen procedure	0,0 MW	0,0%
Ruimtelijke procedure	0,0 MW	0,0%
Voortraject	48,0 MW	50,3%
Totaal	**66,0 MW**	**69,1%**

Verdeling naar projectstatus ten opzichte van doelstelling 2020:

	18,0 MW	18,8%
	0,0 MW	0,0%
	48,0 MW	50,3%
Totaal	**66,0 MW**	**69,1%**

Conclusie:
De provincie Limburg heeft een doelstelling van 95,5 MW. Aan het eind van 2015 stond in Limburg 18 MW geïnstalleerd vermogen; dat is goed voor 19% van de provinciale doelstelling. De provincie heeft 29,5 MW (31%) *minder* projectcapaciteit gepland dan minimaal benodigd voor de doelstelling in 2020.

Er is in de provincie Limburg een resterende opgave van 77,5 MW (81,2%). De drie lopende projecten in Limburg bevinden zich allemaal in het voortraject; de ruimtelijke procedure daarvoor is nog niet gestart. De provincie faciliteert het proces maar er zijn geen harde afspraken over MW's per regio of gemeente vastgelegd. Het bestuurlijk inzicht op gemeentelijk niveau voor nut en noodzaak van het halen van de ambitie 95,5 MW is nog niet volledig onderkend.

Voor de *resterende opgave* van 77,5 MW (100%) aan nog benodigd(e) projectcapaciteit c.q. vermogen geldt dat hiervoor ofwel nog geen projecten zijn (29,5 MW) of dat deze nog in het voortraject is (48 MW), waardoor tijdige realisatie hiervan als zeer onzeker wordt beschouwd.

Gegeven de actuele stand van zaken is het volgens RVO onwaarschijnlijk dat de doelstelling voor 2020 in de provincie Limburg tijdig zal worden gerealiseerd.

OVERIJSSEL

A) Onderdeel beleidsinformatie (bron: provincie)

Datum: 31 december 2015
Afspraak aantal MW in 2020: 85,5 MW
Capaciteit gereserveerd: Minimaal 85,5 MW
Gedeelde visie provincie en gemeenten? Gedeeltelijk
De provincie zit met het merendeel van de gemeenten op één lijn.

Plandocumenten:

Document	GS	Toelichting	PS	Toelichting
Herziene Omgevingsvisie (pag. 130, 131) en –verordening (bijlage 7,8)			7/3/2013	
Kaart beleidsvisie Noordoost-Overijssel: beleidsinformatie mei 2013 nr. 12295359				

Hoe ruimtelijke reservering wordt geoperationaliseerd:
De Omgevingsvisie Overijssel beschrijft de ruimtelijke kaders voor windenergie en de rol van de provincie. In Overijssel wordt daartoe onderscheid gemaakt in de volgende gebieden:

1. Kansrijke zoekgebieden; ten noorden van de Vecht, tussen Staphorst-Zwolle en Hardenberg. In deze gebieden maakt de provincie prestatieafspraken met gemeenten voor de bovenlokale ontwikkeling van windenergie.
2. Uitgesloten gebieden: de ecologische hoofdstructuur, de nationale Parken en de Nationale Landschappen.
3. Overige gebieden: onder andere grotere bedrijventerreinen (groter dan 40ha) en langs infrastructuur, waar initiatieven ter plekke mogelijk zijn indien er sprake is van een goed landschappelijk ontwerp conform de gebiedskenmerken.

In het huidige coalitieakkoord "Overijssel werkt 2015-2019" wordt vastgehouden aan de afspraak tussen Rijk en IPO om in 2020 85,5 MW aan windenergie in Overijssel te realiseren. Als voldaan is aan deze afspraak zullen vanuit de provincie geen dwingende ruimtelijke instrumenten meer ingezet worden voor de plaatsing van windmolens.
Het beleid gaat alleen over grote windmolens met een minimaal vermogen van 2 MW. In de groene omgeving (in het buitengebied) worden windmolens geplaatst in een windpark dat bestaat uit minimaal vier windmolens (op bedrijventerreinen geldt deze eis niet). Voor elke situatie, windmolens in het buitengebied en op bedrijventerreinen, geldt het uitgangspunt van een goed landschappelijk ontwerp conform de gebiedskenmerken. De provincie legt het initiatief bij de gemeenten in verband met draagvlak. De provincie is van mening dat het al dan niet medewerking verlenen aan initiatieven die zijn gelegen in de "overige gebieden" op lokaal niveau dient te worden afgewogen. De provincie faciliteert initiatieven uit de markt en de maatschappij. Behalve in "kansrijke zoekgebieden" is de provincie terughoudend in het verlenen van medewerking aan verzoeken tot het opstellen van een inpassingsplan.
Momenteel is de provincie Overijssel bezig met de actualisatie van de Omgevingsvisie. GS is voornemens om verkenningen uit te voeren naar windenergie in de Nationale Landschappen en in de EHS (momenteel nog uitsluitingsgebieden). Daarnaast wordt overwogen om de clustereis voor windmolens los te laten. Naar verwachting wordt nieuw beleid in 2017 vastgesteld.
In bestuurlijk overleg tussen provincie en betrokken gemeenten is besloten dat de provincie in de gemeenten Dalfsen en Staphorst een actieve (faciliterende) rol krijgt om versnelling in planuitwerking te bewerkstelligen.
NB Vanuit het programma Nieuwe Energie Overijssel wordt ingezet op het bereiken van 20% hernieuwbare energie in 2023. Het programma wil vanaf 2016 lokale initiatieven nog sterker steunen.

Knelpunten, risico's en/of toelichting en maatregelen:

Knelpunt 1	n.v.t.
Maatregel	n.v.t.

B) Onderdeel projectinformatie (bron: RVO)

Projecten:

Projecten: Overijssel										
Projectstatus door RVO	**Gemeente**	**Project**	**Coördinatieregelen**	**Doelstelling**	**Gerealiseerd**	**Bouw (in voorbereiding)**	**Vergunningen procedure**	**Ruimtelijke procedure**	**Voortraject**	**Verschil**
	Staphorst	Spoorwind (upgrade)				3,0				
	Hardenberg	De Veenwieken B (Boven de Driehoek)	GCR				15,0			
	Ommen	De Veenwieken A (de Driehoek)	PCR				15,0			
	Dalfsen	Nieuwleusen synergie						9,0		
	Staphorst	Spoorwind II							12,0	
		Totaal:		**85,5**	**43**	**3,0**	**30,0**	**9,0**	**12,0**	**+11,5**

Projectknelpunten:

Projectnaam	Knelpunt	Maatregel
De Veenwieken A (de Driehoek)	PS heeft twee moties aangenomen die 1) strengere eisen aan geluid stelt dan wettelijk verankerd. Initiatiefnemer dient minimaal te voldoen aan de wettelijke geluidsnormen zonder mitigerende maatregelen. 2) GS oproept bindende afspraken te maken met initiatiefnemers over participatie. Stapeling van ambities (strengere geluidseisen zonder mitigatie; beperking tiphoogte om obstakelverlichting te voorkomen; afdracht Kwaliteitsimpuls groene omgeving en bovengemiddelde participatie) zet druk op de businesscase. Vrees dat dit landelijke trend wordt. Door de beperkingen bestaat de kans dat de windturbines niet het door de overheid gewenste vermogen krijgen.	Overleg tussen provincie en ontwikkelaar gepland.
De Veenwieken B (Boven de Driehoek)	In Hardenberg zijn moties van gelijke strekking aangenomen, als de twee moties in Ommen / De Veenwieken A (De Driehoek).	Idem; zie Veenwieken A.
Spoorwind II	Ondanks herhaaldelijke inspanning van de initiatiefnemers en de provincie richting de gemeente, is er bij het College in Staphorst onvoldoende politiek/bestuurlijk draagvlak. De gemeente blijft zeer terughoudend in het verlenen van de gevraagde medewerking voor het project Spoorwind II.	Bestuurlijk overleg wordt ingepland.

Toelichting RVO bij afwijkende projectstatus:

Projectnaam	Grijscode	Toelichting
n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

C) Reacties Stakeholders (bron: inbreng stakeholders via kernteamleden)

Stakeholder	Reactie
Ministerie EZ	Geen
Ministerie IenM	Geen
NWEA	Geen
IPO/Provincies	Geen
Natuur & Milieu	Doelstelling lijkt haalbaar. Milieufederatie is tevreden over aanpak van de provincie die ruimte en flexibiliteit biedt.
VNG	Geen
Netbeheer NL	Geen
Overige stakeholders	Geen

D) Samenvatting en conclusie RVO 2015

Verdeling naar projectfase ten opzichte van doelstelling 2020:

Gerealiseerd	43 MW	50,3%
Bouw (in voorbereiding)	3,0 MW	3,5%
Vergunningen procedure	30,0 MW	35,1%
Ruimtelijke procedure	9,0 MW	10,5%
Voortraject	12,0 MW	14,0%
Totaal	**97,0 MW**	**113,5%**

Verdeling naar projectstatus ten opzichte van doelstelling 2020:

	76,0 MW	88,9% MW
	9,0 MW	10,5% MW
	12,0 MW	14,0% MW
Totaal	**97,0 MW**	**113,5%**

Conclusie:
De provincie Overijssel heeft een doelstelling van 85,5 MW. Aan het eind van 2015 stond in Overijssel 43 MW geïnstalleerd vermogen; dat is goed voor 50% van de provinciale doelstelling. Van 3 MW (4%) is de bouw gestart dan wel in voorbereiding. Verder heeft de provincie 11,5 MW meer projectcapaciteit gepland dan benodigd voor de doelstelling in 2020.

Er resteert in de provincie Overijssel een opgave van 39,5 MW (46,2%). De provincie werkt voortvarend aan het coördinatieproject de Veenwieken (30 MW in de vergunningenprocedure). Dit zal nog eens 35% van het tot doel gestelde vermogen kunnen gaan toevoegen. Voor de resterende opgave moet nog wel het nodige werk worden verzet om de deadline in 2020 tijdig te kunnen gaan halen.

Van de *resterende opgave* van 39,5 MW wordt voor 30 MW ingeschat dat realisatie van deze projecten in 2020 haalbaar is. Voor de benodigde laatste 9,5 MW aan projecten geldt dat er nog enkele knelpunten zijn en dat realisatie daarom nog veel inspanning van alle betrokken partijen zal vergen.

Gegeven de actuele stand van zaken is het volgens RVO vooralsnog waarschijnlijk dat de doelstelling voor 2020 in de provincie Overijssel tijdig zal worden gerealiseerd.

UTRECHT

A) Onderdeel beleidsinformatie (bron: provincie)

Datum: 31 december 2015
Afspraak aantal MW in 2020: 65,5 MW
Capaciteit gereserveerd: 65,5 MW
Gedeelde visie provincie en gemeenten? Ja

Plandocumenten:

Document	GS	Toelichting	PS	Toelichting
Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie (PRS) 2013-2028			2/4/2013	Herziening in jan. 2014; in november 2014 vastgesteld.
Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV) 2013			2/4/2013	Herziening in jan. 2014; in november 2014 vastgesteld.

Hoe ruimtelijke reservering wordt geoperationaliseerd:
In januari 2014 is de structuurvisie partieel herzien met de opname van een windenergie locatie te Vianen en verwijdering locatie Lage Weide (gemeente Utrecht). De structuurvisie laat de komst van turbines toe binnen de rode contour, maar de gemeente beslist. Er zijn gesprekken gaande over twee nieuwe locaties. Hierover is begin 2016 meer duidelijk. Bij herijking van de Structuurvisie medio 2016 kan/kunnen deze locatie(s) dan worden meegenomen. Deze locaties staan nog niet in de monitor van 2015. Mocht minstens één van deze locaties doorgaan, dan biedt de structuurvisie voldoende zoekgebieden voor de opgave van 65,5 MW.

Knelpunten, risico's en/of toelichting en maatregelen:

Knelpunt 1	In de PRS is opgenomen dat projecten bij voorkeur steunen op gemeentelijk bestuurlijk draagvlak.
Maatregel	In coalitieakkoord PS staat dat in 2017 wordt beoordeeld of 65,5 MW in 2020 haalbaar is. Zo niet, dan wordt inzet van de provincie geïntensiveerd. Wat dit precies inhoud, is nog niet concreet uitgewerkt.

B) Onderdeel projectinformatie (bron: RVO)

Projecten:

Projecten: Utrecht										
Projectstatus door RVO	Gemeente	Project	Coördinatieregelen	Doelstelling	Gerealiseerd	Bouw (in voorbereiding)	Vergunningen procedure	Ruimtelijke procedure	Voortraject	Verschil
	Vianen	WP Autena				6,0				
	Amersfoort	Isselt							6,0	
	Amersfoort	Knooppunt Hoevelaken							9,0	
	Houten	ARK-Goyerbrug							9,0	
	Utrecht	Rijnenburg							10,0	
		Totaal:		**65,5**	**25**	**6,0**			**34,0**	**-0,5**

Projectknelpunten:

Projectnaam	Knelpunt	Maatregel
WP Autena	Vianen stond voor 10 MW in de monitor 2014 maar is nu teruggezet naar 6 MW.	Dit wordt gecompenseerd doordat Knooppunt Hoevelaken meer capaciteit kan krijgen; was 6 MW in monitor 2014, maar wordt 9 MW.
Knooppunt Hoevelaken	RO procedure start nadat haalbaarheidsstudie is afgerond (voorjaar 2016). Dit leidt tot vertraagde start van de procedures.	Initiatiefnemer gaat samen met gemeente bespreken of de ruimtelijke procedures versneld kunnen worden, bijvoorbeeld door inzet van de gemeentelijke coördinatieregeling.
Isselt	Weerstand door mogelijke aantasting van (zeer open) landschap.	Gemeente voert haalbaarheidsonderzoek uit om zicht te krijgen op planologische medewerking. De raad bepaalt de kaders en neemt hierover voorjaar 2016 een besluit.
ARK-Goyerbrug	Gemeente Houten wil lering trekken uit de evaluatie van Windpark Houten alvorens te starten met de RO- procedures voor fase 2 (Goyerbrug). Dit leidt tot vertraging.	Zorgvuldig proces starten zodat draagvlak in de omgeving ontstaat. De gemeente onderzoekt of gemeentelijke coördinatie-regeling de procedure kan versnellen.
Rijnenburg	De eigendomssituatie (bouwondernemingen) compliceert. Mede hierdoor ligt er nog geen concreet voorstel voor dit project. Bouw binnen 4 jaar is niet realistisch.	Sturend optreden door provincie.

Toelichting RVO bij afwijkende projectstatus:

Projectnaam	Grijscode	Toelichting
n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

C) Reacties Stakeholders (bron: inbreng stakeholders via kernteamleden)

Stakeholder	Reactie
Ministerie EZ	Geen
Ministerie IenM	Geen
NWEA	Geen
IPO/Provincies	Geen
Natuur & Milieu	Milieufederatie is blij met de actievere rol die ze voornemens is te gaan innemen bij de realisatie van de windenergiedoelstellingen. Provincie kan leidend zijn als het gaat om ontwikkelen nieuwe locaties, niet wachten op ontwikkelaars maar zelf het traject aangaan met gemeenten, bewoners, energiecollectieven en natuur- en andere belangenorganisaties. Provincie moet faciliteren dat er makkelijker van onderop windmolens kunnen komen.
VNG	Geen
Netbeheer NL	Geen
Overige stakeholders	Geen

D) Samenvatting en conclusie RVO 2015

Verdeling naar projectfase ten opzichte van doelstelling 2020:

Gerealiseerd	25 MW	38,2%
Bouw (in voorbereiding)	6,0 MW	9,2%
Vergunningen procedure	0,0 MW	0,0%
Ruimtelijke procedure	0,0 MW	0,0%
Voortraject	34,0 MW	51,9%
Totaal	**65,0 MW**	**99,2%**

Verdeling naar projectstatus ten opzichte van doelstelling 2020:

	31,0 MW	47,3%
	0,0 MW	0,0%
	34,0 MW	51,9%
Totaal	**65,0 MW**	**99,2%**

Conclusie:
De provincie Utrecht heeft een doelstelling van 65,5 MW. Aan het eind van 2015 stond in de provincie Utrecht 25 MW geïnstalleerd vermogen; dat is goed voor 38% van de provinciale doelstelling. Van 6 MW (9%) is de bouw gestart dan wel in voorbereiding. De provincie heeft niet meer projectcapaciteit gepland dan strikt benodigd voor de doelstelling in 2020.

Er resteert in de provincie Utrecht een opgave van 34,5 MW (52,7%). Deze opgave is verdeeld over vier projecten, waarvoor de ruimtelijke procedure nog niet is gestart. GS geeft in het coalitieakkoord aan niet eerder dan in 2017 te zullen beoordelen of de doelstelling 2020 haalbaar is en zal voor die tijd niet ingrijpen. De provincie is wel in gesprek over twee nieuwe initiatieven; hierover wordt begin 2016 meer duidelijk.

De volledige *resterende opgave* van 34,5 MW is nog in het voortraject, waardoor tijdige realisatie hiervan als zeer onzeker wordt beschouwd. Stagnatie in het voortraject en de terughoudende opstelling van de provincievormen daarbij belangrijke obstakels.

Gegeven de actuele situatie is het volgens RVO onwaarschijnlijk dat de doelstelling voor 2020 in de provincie Utrecht tijdig zal worden gerealiseerd. Ook voor de mogelijk nieuwe locaties is het onwaarschijnlijk dat deze in 2020 gerealiseerd kunnen zijn.

Colofon

Dit is een publicatie van:
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, maart 2016
Croeselaan 15 | 3521 BJ Utrecht
Postbus 8242 | 3503 RE Utrecht
T +31 (0) 88 042 42 42
E klantcontact@rvo.nl
www.rvo.nl

Deze publicatie is tot stand gekomen in opdracht van het Kernteam Wind op Land, waarin het ministerie van Economische Zaken, het ministerie van Infrastructuur en Milieu, IPO/provincies, de Nederlandse Windenergie associatie NWEA, De Vereniging van Nederlandse Gemeenten VNG, Netbeheer Nederland, de verenigde Natuur- en Milieuorganisaties (Stichting Natuur&Milieu en provinciale natuur-en milieufederaties) en Rijksdienst voor Ondernemend Nederland RVO samenwerken.

Disclaimer: RVO heeft zich ingespannen voor het aanleveren van zo uniform, compleet en objectief mogelijke informatie voor deze monitor maar is daarbij afhankelijk van kwantitatieve en kwalitatieve input van derden.
RVO levert met haar werkwijze een uiterste inspanning om de vertrouwelijkheid van gegevens te borgen. Tegelijkertijd hebben alle leden van het Kernteam en de windcoördinatoren van de provincies nadrukkelijk een rol in borging van de vertrouwelijkheid.

© Rijksdienst voor Ondernemend Nederland |
Publicatienummer: RVO-019-1601/BR-DUZA

De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl) stimuleert duurzaam, agrarisch, innovatief en internationaal ondernemen. Met subsidies, het vinden van zakenpartners, kennis en het voldoen aan wet- en regelgeving. RVO.nl werkt in opdracht van ministeries en de Europese Unie.
RVO.nl is een onderdeel van het ministerie van Economische Zaken.